

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

СУЧАСНА ВИЩА ОСВІТА: проблеми та перспективи

**III Всеукраїнська конференція
молодих вчених та студентів**

Тези доповідей

2 квітня 2015 р.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

СУЧАСНА ВИЩА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*III Всеукраїнська конференція
молодих вчених та студентів*

Тези доповідей

2 квітня 2015 р.

Дніпропетровськ
2015

УДК 378.1
ББК 74.58
С 89

Організаційний комітет:

Б.І. Холод, доктор економічних наук, професор – голова оргкомітету;
Н.П. Волкова, доктор педагогічних наук, професор – заступник голови;
О.Б. Тарнопольський, доктор педагогічних наук, професор – заступник голови;
С.В. Сапожников, доктор педагогічних наук, доцент;
М.Р. Кабанова, кандидат філологічних наук, доцент;
І.В. Манохіна, кандидат педагогічних наук;
Л.Г. Бойко, старший викладач, відповідальний секретар.

С 89 Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи: III Всеукраїнська конференція молодих вчених та студентів: тези доповідей, Дніпропетровськ, 2 квітня 2015 р. – Дніпропетровськ: Університет Альфреда Нобеля, 2015. – 140 с.

ISBN 978-966-434-343-2

Збірник містить тези доповідей молодих вчених та студентів – учасників III Всеукраїнської конференції молодих вчених та студентів «Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи». У них наводяться різні підходи до психологічних та педагогічних аспектів сучасної освітології.

УДК 378.1
ББК 74.58

Відповідальні за випуск:

Н.П. Волкова, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології;
О.Б. Тарнопольський, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
та методики викладання іноземних мов.

ISBN 978-966-434-343-2

© Дніпропетровський університет
імені Альфреда Нобеля,
оформлення, 2015

ЗМІСТ

Афоніна О.Р. Проблеми соціалізації та соціального виховання дітей-сиріт	6
Баланюк Л.В. Особливості методики використання WEB-квесту у процесі підготовки студентів до креативної діяльності	8
Біла С.С. Проблема розвитку професійної мобільності студентів педагогічних напрямів підготовки.....	10
Білик В.Г. Сучасний погляд на формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі.....	12
Бондар Ю.В. Використання ідей О.А. Захаренка у професійній підготовці вчителя початкової школи	15
Бондаренко Я.І. Особливості адаптації першокласників до школи як умова гармонійного розвитку особистості.....	17
Боркова Є.О. Щодо проблеми наркотичної залежності підлітків.....	20
Бочарнікова К.І. Проблемні питання соціалізації дитини.....	22
Бутенко М.А. Проблеми явища мовного перенесення у вивченні іноземних мов	24
Balaba V., Bondarenko V. Communicative approach to teaching foreign languages.....	26
Вамбольд О.В. Педагогічне керівництво самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів у процесі фахової підготовки.....	27
Вєлкова О.В. До питання про культуру професійної взаємодії майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін.....	29
Вєлкова О.В. Щодо визначення сутності феномену «конкурентоздатність».....	31
Волосюк Т.В., Яшина Т.В. Організаційно-педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього фахівця	33
Вошколуп Г.Ю. Комунікативна толерантність як професійна компетентність майбутнього економіста	34
Гавяда В.В. Інноваційна модель розвитку університетської освіти в Україні.....	37
Грунська О.В. Характеристика соціально-психологічного розвитку дитини молодшого шкільного віку як активного суб'єкта виховання	40
Гуріна Т.О. Аналіз наукової літератури щодо проблеми виховання дітей у неблагополучних сім'ях	43
Gurtova L.V., Podolyak V.O. Development of the higher education in Ukraine	44
Денісова Г.О. Вивчення ціннісних орієнтацій студентів.....	46

Дидіва А.З. Дитячі громадські організації України.....	48
Дорохіна О.Є. Готовність педагогів ЗНЗ до інноваційної діяльності.....	51
Zakharkevych I. Project methods in teaching English for future translators.....	52
Карпіченко О.Г. Гендерні ролі і стереотипи.....	54
Кириченко Н.В. Особливості виховної роботи з батьками дитини з обмеженими можливостями.....	55
Князян Д.Х. Формування навчально-дослідницької компетентності майбутніх учителів-філологів.....	58
Конончук Д.І. Поняття «компетенція» і «компетентність»: спільне та відмінне.....	62
Корж О.Ю. Проблеми викладання соціально-гуманітарних наук у медичному виші.....	65
Корогод В.О. Деякі підходи до формування у студентів культури Інтернет-комунікації.....	67
Кудряшова Т.І., Коломоєць В.М. Формування здорового способу життя студентської молоді України.....	68
Купріянова А.В. До проблеми формування педагогічної культури майбутніх психологів.....	71
Lavnikov O., Rossoshinskaya V. Obstacles in teaching and learning of foreign languages for specific purposes.....	74
Макарова К.Г. Використання відео матеріалів у процесі фахової підготовки перекладачів.....	75
Мартиненко М.Ю. Метод проектів у процесі формування культури самостійної роботи майбутніх економістів.....	76
Машура Е.В. Проблемы личностно-профессионального развития студентов.....	78
Moroz I. Writing teaching methods.....	80
Налігацька О.О. Щодо проблеми схильності підлітків до адиктивної поведінки.....	81
Наход С.А. Проектування педагогічної технології формування прогностичних умінь майбутніх практичних психологів засобами інтерактивних технологій.....	84
Nikitiuk K. The role of autonomous learning in higher education.....	88
Nyzovskaya Y. Peer – teaching in home reading classes.....	89
Ноженко Ю.М. Щодо особливостей здійснення соціально-педагогічного патронату сім'ї у ДНЗ.....	90
Олексієнко Л.А. Компетентнісний підхід до професійної освіти майбутніх перекладачів.....	93
Онищенко В.Э., Горб О.В., Миленый Б.В. О некоторых вопросах оценки коммуникативной компетенции билингвов.....	95
Осадча М.В., Авраменко О.С. Професійна самооцінка як фактор ефективності діяльності фахівця.....	96

Петришин Л.Й., Молень М.В. Факторні аспекти соціокультурної адаптації студентів.....	98
Пугач В.Б. Створення ситуації успіху в процесі педагогічної взаємодії зі студентами	101
Пшенична В.В. Виховання громадянських почуттів у військовослужбовців строкової служби України	103
Райхман Є.І. Організація роботи наукового товариства майбутніх магістрів педагогічної освіти	104
Сапожникова Д.С. Підготовка майбутніх фахівців економічної спрямованості у контексті сучасної вітчизняної та зарубіжної педагогіки	109
Семькина А.И. Обучение иностранному языку в младшей школе: «за» и «против»	110
Soloviova O. Methods of teaching situational analysis and discussions in English using translation in the language institution of higher education	112
Степаненко М.А. Механізми психологічних захистів як один із чинників успішності навчання.....	113
Токарева А.В. Медіаосвіта в Україні: сучасні школи та напрями подальшого розвитку.....	116
Троцкая А.А. Проектный метод и метод анализа конкретных ситуаций в обучении филологов иностранному языку.....	118
Усатенко А.К. Проблема психологии личности в образовании	120
Устименко К.В. Використання дидактичної гри у підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців різних спеціальностей	121
Цвєткова Л.С. Сучасна сім'я та її виховні можливості.....	123
Черняк Н.О. Кейс-метод як засіб моделювання професійної діяльності майбутніх психологів у вищому навчальному закладі	126
Чеховська М.В. Розвиток вищої педагогічної освіти республіки Болгарія.....	128
Чухно Т.В. Культурологічна складова в системі професійної освіти.....	129
Шкурко О.В. Шляхи запобігання конфліктів у навчально-виховному середовищі ВНЗ.....	132
Шпак О.А. О необходимости использования модели гармонии в системе образования	134
Ястремська А.О. Профілактика соціальної дезадаптації дітей	138

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ

Однією з найбільш значущих проблем на сьогодні є проблема сирітства. З жалем доводиться констатувати, що безпритульність і сирітство – явище не нове. Відомо, що вже в XVIII ст. створювалися установи для догляду за дітьми-сиротами, проте особливо загрозливих масштабів сирітство набуло в наші дні.

Сформована соціально-економічна та політична ситуація в Україні призвела до зростання числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. У сучасних умовах нерідкими явищами стали злидні, асоціальна поведінка батьків, жорстоке поводження з дітьми. За останні роки катастрофічно зросла кількість «соціальних сиріт», дітей, які виховуються в неблагополучних сім'ях. Конфлікти, природні і соціальні катастрофи - причини, які сприяють тому, що діти залишаються без батьків.

В Україні за статистичними даними близько 3 млн. дітей знаходяться на вулиці без піклування батьків. І для того, аби запобігти зростанню кількості таких дітей соціальним педагогам державних установ для дітей-сиріт доводиться вирішувати завдання щодо їх підготовки до сімейного життя, вони повинні обґрунтовано підходити до розробки виховних програм та створення умов для їх реалізації.

Діти які виховуються без піклування батьків, відрізняються рядом негативних особливостей, які заважають подальшій соціалізації та розвитку особистості. Вони не відчують себе нормальними членами суспільства, не вміють будувати соціальні зв'язки і взаємини. Ці факти накладають відбиток на процес соціалізації, який значно відрізняється від того, який характерний для дітей із родин.

Термін «соціалізація», незважаючи на його широку поширеність, не має однозначного тлумачення серед представників різних наук. Загалом, соціалізація розуміється як процес і результат становлення особистості, засвоєння індивідом цінностей, норм, установок, зразків поведінки, а також активного відтворення індивідом соціального досвіду і протікає як в умовах виховання (у громадських та державних організаціях), тобто цілеспрямованого формування особистості, так і під впливом стихійного впливу на розвиток особистості різних, іноді протилежно спрямованих факторів суспільного буття.

Соціалізація дітей-сиріт є процесом встановлення взаємовідносин суб'єкта з соціумом, на основі реалізації індивідуальної стратегії соціального навчання, самопізнання та самореалізації особистості, що забезпечує соціальні знання, соціально орієнтовані мотиви і соціальний досвід осо-

бистості. Дитина включається в світ культури внаслідок її схильності до соціальної модифікації в результаті певної діяльності.

Вирішення соціальних проблем сирітства вимагає не тільки адекватних дій держави та фахівців, але й зміни ставлення до цих дітей в суспільстві. Сімейна дезадаптація дітей-сиріт визначається складним комплексом деприваційно-психогенного розладу. В умовах сімейної дезадаптації для дитини, позбавленої батьківського піклування, характерним є високий ризик розвитку патологічних станів. Але сьогодні в суспільній свідомості надто багато стереотипів, які заважають поверненню «складних» дітей до нормального життя. Багато хто вважає, що сьогоднішні сироти та безпритульні діти – це діти психічно й інтелектуально неповноцінні. Насправді ж, до інтернатного закладу або на вулицю може потрапити дитина з будь-якого соціального прошарку.

Сучасний стан дитячих будинків і ті проблеми, з якими стикаються вихованці у процесі входження в соціум, привертають увагу багатьох фахівців.

Проблеми соціалізації соціальних сиріт відрізняються особливою складністю. Для їх включення в нормальне життя, для їх залучення до соціальних цінностей і норм необхідно змінити сам образ життя цих дітей, їх ставлення до себе, до свого минулого, теперішнього і майбутнього, ставлення до найближчого оточення та суспільства в цілому. Найскладніше підготувати соціальних сиріт за час життя в інтернатному закладі до самостійного і відповідального вирішення своїх власних проблем. При цьому треба враховувати, що вони не можуть на етапі життєвого старту розраховувати на підтримку сім'ї, а часто - і родичів чи близьких.

Для досягнення мети і вирішення завдань соціального виховання дітей-сиріт потрібна спеціально організована психолого-педагогічна діяльність, спрямована на формування і розвиток ряду психічних здібностей особистості, відповідних соціальних зв'язків, міжособистісних стосунків і видів діяльності, всередині яких особистість повинна адаптуватися до життя в суспільстві й професійно самовизначитися.

Повинні бути організовані такі найважливіші сфери життєдіяльності дитини, як: побутова сфера (насамперед організація життєвого простору); навчальна діяльність; сфера міжособистісної взаємодії. Найбільш складним є те, що діти сиротіють при живих батьках. Щороку близько 6 тис. дітей залишаються без батьківської опіки.

Отже, що головною метою соціального виховання дітей-сиріт є виховання успішних і самостійних молодих людей, здатних вирішувати проблеми, знаходити вихід із різних життєвих ситуацій, приймати адекватні, соціально схвалювані рішення. Це буде можливим, якщо вже у стінах дитячого будинку дитина придбає досвід вирішення різних життєво важливих завдань.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКОРИСТАННЯ WEB-КВЕСТУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО КРЕАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодення вимагає від сучасного суспільства активного розвитку відповідно до нових стандартів. Для ефективного результату цей розвиток має відбуватися в усіх сферах та рівнях державного апарату. Наразі наша освіта у процесі свого розвитку застрягла десь на проміжному рівні між «радянськими ідеями» та сучасними підходами. Тобто можна сказати, що ми поки не змогли повністю відірватись від радянських стандартів, які є основою нашої освіти, і саме це унеможливорює повну модернізацію системи до сучасного європейського рівня. Хоча, наразі, сучасна вища освіта в Україні переживає якісні зміни, оскільки потрохи відбувається інтеграція у Європейський освітній простір. Відтепер скасовується загалом інститут спеціалітету, відповідно до стандартів кваліфікаційної підготовки учасників Болонського процесу. Чи буде мати позитивні наслідки такий важливий крок, ми зможемо дізнатися тільки згодом, а наразі можна лише аналізувати сучасний стан освіти.

Усі високорозвинені країни дбають про творчий потенціал свого суспільства, починаючи від освіти і закінчуючи створенням центрів для розвитку творчості, оскільки вони розуміють, що саме творча людина легше знаходить своє місце в суспільстві, швидше пристосовується до змін та ситуацій і здатна створювати нові ідеї та їх реалізовувати. Тому і в Україні швидкий процес інформатизації та необхідність використання найновіших наукових технологій, змушують вищі навчальні заклади поставити перед собою, як одне із основних завдань – розвиток творчої особистості студента та сприяння пізнавальної активності.

На сьогодні в нашій системі освіти можна відзначити одну із таких поширених проблем, як, застосування педагогами лише традиційних форм навчання, через різноманітні причини: або недостатність досвіду, або технічних засобів або просто відсутність бажання. Це не стосується всіх, звичайно, є багато творчих викладачів, які стараються йти в ногу з часом та використовують інноваційні підходи та методи. Але існує також така категорія викладачів, які отримали «міцну та ґрунтовну» радянську освіту, яку вони вважають еталоном, не враховуючи, що змінюються покоління та погляди на освіту. А такі підходи унеможливають розвиток творчості в сучасних студентів.

Нажаль в більшості наших ВУЗів навчальна діяльність набуває лише пізнавально-відтворювального характеру, і не дає можливості творчо реалізуватись. Сучасний викладач має не лише орієнтувати на досягнення знань, а має навчити думати та створювати нові ідеї.

Самі по собі знання не гарантують появи нових ідей. Людина може бути дуже розумною, але не творчою і навпаки. Але існує певний взаємозв'язок між інтелектом та творчими здібностями. Коли людина розвивається в творчому плані, то спостерігається розвиток інтелекту, і коли людина має високий рівень інтелекту, то спостерігається розвиток потреб у творчості.

Для розвитку творчих здібностей сучасних студентів викладачі можуть використовувати інформаційно-комунікативні технології, що значно спрощує процес пошуку інформації, її обробки і презентації в різноманітних формах. Однією із таких технологій може бути технологія web-квесту. Web-квест в педагогіці – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси інтернету. Вперше модель web-квесту була представлена викладачем університету Сан-Дієго Б. Доджем у 1995 р. Сьогодні ця технологія використовується як найбільш вдалий спосіб використання інтернету на заняттях. Розробляються такі web-квести для максимальної інтеграції засобів інтернету в навчальний компонент, при різнорівневій організації навчального процесу.

Кожний web-квест охоплює окрему проблему, що важливо для майбутнього професіонала. Може бути як з окремого предмету або дисципліни, але краще коли передбачається використання міжпредметних зв'язків. Будь-який web-квесту може складатися із: вступу, центрального (основного) завдання, переліку інформаційних ресурсів, опису процедури роботи, критеріїв та параметрів оцінювання web-квесту, керівництва до дій (інструкцій, шаблонів тощо), підсумку. Його особливістю є те, що переважна частина інформації, яка необхідна для навчальної діяльності знаходиться в інтернет просторі.

В результаті роботи з web-квестом дуже зручно публікувати роботи студентів у вигляді сайтів, сторінок або презентацій. Він дає можливість студентам ефективно використовувати інформацію, яку вони знаходять у мережі. Ця технологія розвиває їх критичне та творче мислення. Під час роботи з web-квестом, студенти не лише шукають інформацію, а й упорядковують її, і творчо виконують поставлені завдання. Великою перевагою є те, що web-квест дозволяє працювати як індивідуально, так і в групі. Тобто можна говорити про те, що розвиваються командна взаємодія, лідерські якості та креативність.

З кожним днем у світі збільшується потреба в спеціалістах, які вміють працювати в команді та вирішувати поставлені проблеми та завдання засобами інтернету, незалежно від сфери діяльності. Саме тому, навчальна діяльність, у формі web-квесту, урізноманітнює форми навчального процесу, робить його цікавим та захоплюючим. Web-квест підвищує мотивацію самоосвіти, формує нові компетенції на основі використання ІТ для пошуку необхідної інформації, сприяє успішній реалізації креативно-

го потенціалу, підвищенню особистісної самооцінки, розвиває самостійність, відповідальність, а розвиток комунікативних умінь і умінь працювати в групі важко переоцінити.

Отже, є реальна потреба суспільства в інтенсивному розвитку інтелектуального потенціалу кожної людини. І найважливіша роль у цьому процесі належить вищим навчальним закладам, навчання в яких має бути підпорядковане ідеї розвитку творчих здібностей студентів. Вищий навчальний заклад має навчити кожного студента самостійно мислити, діяти в нестандартних умовах, вирішувати нестандартні проблеми.

Для того щоб наша освіта відповідала сучасним вимогам та була затребуваною, то необхідно постійно вдосконалюватись, аналізувати, запозичувати досвід, розвиватися, та враховувати економічну ситуацію в країні та потреби суспільства, які змінюються дуже швидко. Найбільш доцільно для держави вкладати кошти в освіту та виховання, якщо ми хочемо мати розвинене культурне суспільство, щоб потім не витратити кошти на перекваліфікацію та вирішення проблем безробіття. Модернізація освіти – це дуже важкий та тривалий процес, оскільки необхідно щоб вросло багато нових поколінь, які будуть не радянського зразка, і можливо навіть не європейського, а саме українського, щоб замінити існуючу систему, до якої всі звикли протягом багатьох років. Ми не можемо створити щось абсолютно нове, але ми можемо удосконалити те, що маємо, запозичивши позитивний досвід інших країн, щоб стати могутньою та процвітаючою державою, оскільки саме якісна освіта є запорукою ефективного розвитку країни.

Науковий керівник: Л.Й. Петришин, канд. пед. наук, доц., доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи ТНПУ.

С.С. Біла,

4-й рік навчання, Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ

Одним із пріоритетних напрямків подальшого розвитку України є орієнтація на європейську інтеграцію, це обумовило виникнення динамічного ринку праці, який не лише формує певні вимоги до працівників, ініціює появу нових напрямків професійної діяльності, які вимагають від педагогічного працівника сконцентрованості, високого інтелекту, гнучкості, що в цілому можна охарактеризувати одним поняттям – професійна мобільність.

У педагогічній науці професійну мобільність розглядають, як цільову домінанту вищої професійної освіти, що носить інтегративних харак-

тер (О. Нікітіна, Є. Іванченко, Б. Ломов та ін.); як здібність і готовність особистості працювати в умовах динамічних змін у рамках своєї спеціалізації (Ю. Биченко, Н. Кожем'якіна, О. Малигіна, В. Бордовський та ін.); як здатність і готовність суб'єкта до опанування новою технікою та технологіями для одержання додаткових знань та вмій, що забезпечують ефективність трудової діяльності (С. Вишнякова, С. Вершловський, Н. Анісімова та ін.).

Проаналізувавши різні підходи до поняття «професійна мобільність», було виявлено, що у психолого-педагогічній літературі недостатньо досліджено особливості професійної мобільності студентів різних напрямків підготовки, зокрема соціально-педагогічного, фізичного та історичного.

У зарубіжній науці робився акцент (у дослідженні даного явища) на професійні досягнення, процес індустріалізації, ступінь суб'єктивної рухливості. У вітчизняних дослідженнях робився більше акцент на суб'єктивні чинники професійної мобільності, тобто наскільки людина швидко може адаптуватись, швидко переключатись з одного виду діяльності на інший. Але для зарубіжних та вітчизняних досліджень енциклопедичною залишається праця П. Сорокіна «Соціальна мобільність», яка дала поштовх для вивчення професійної мобільності як соціального явища. В якості основних принципів трудової діяльності висуваються необхідність постійного оновлення знань, освоєння нових професій і спеціальностей.

Професійна мобільність студента-майбутнього педагога – це сукупність знань, вмій, навичок, якими він зможе оперувати швидко, доцільно і при цьому вирішуватиме поставлені завдання. Саме на цей вектор спрямована Концепція модернізації української освіти, яка передбачає підготовку кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, що вільно буде володіти своєю професією, і орієнтованого в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціально-професійної мобільності.

Аналіз соціологічних і психолого-педагогічних досліджень показав, що існують різні підходи до розкриття структури професійно-педагогічної мобільності.

Професійна мобільність студентів соціально-педагогічного, історичного та фізичного напрямків підготовки – це набуття особистістю інтегративних якостей, які здебільшого опираються на активність, адаптивність суб'єкта діяльності; його рівень знань, умінь їх практично застосувати, і обов'язково креативність, новаторство. Проте професійно-мобільні якості мають і відмінні риси. Ми виділили 5 компонентів професійної мобільності: філософського-світоглядний, теоретичний, інструменталь-

ний, практичний, психологічний. Зміст кожного компонента наступний: філософсько-світоглядний формує таку якість як усвідомлення студентом користі від своєї майбутньої професії; теоретичний наповнює змістом навчання та формує компетентність; інструментальний теж розвиває компетентність, але в тих засобах, якими студент-майбутній педагог буде досліджувати об'єкт; практичний напрям дозволяє реалізувати отримані знання на практиці, доповнює компетентність, формує гнучкість, адаптивність, швидкість та інтегративність; психологічний розвиває пізнавальні процеси, активізує процес самоосвіти та формує стресостійкість.

Експериментальне дослідження виконувалось на базі Запорізького національного університету. В експерименті брали участь студенти 4 курсів факультетів: соціальної педагогіки та психології – 15 осіб; історичного факультету – 10 осіб; фізичного – 12 осіб. Загальна кількість – 37 студентів.

В ході експерименту визначено, що найкраще розуміють зміст «професійної мобільності» студенти факультету соціальної педагогіки та психології – 10 осіб, дещо нижчий показник у студентів історичного факультету – 8 осіб, і 4 студентів фізичного факультету володіють вищезгаданими знаннями.

В ході експериментального дослідження ми дійшли таких висновків, що престиж педагогічної професії падає і це обумовлено такими факторами, як: низька заробітна плата; брак досвіду, практики роботи; невміння молодого спеціаліста взаємодіяти з педагогічним колективом, батьками та учнями; важке психологічне навантаження.

Серед студентів, які б не хотіли змінювати свою педагогічну професію виявився лише 1 студент із 37 осіб. Решта вбачає своє майбутнє у зміні професії, зокрема, реалізація себе у таких сферах діяльності, як: творча, сфера товарів та послуг, юриспруденція.

Науковий керівник: І.В. Козич, канд. пед. наук, доц.

В.Г. Білик,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Динамізм і трансформації сучасного життя висувають об'єктивну необхідність у відтворенні здорової української нації, особливо дітей, підлітків і молоді як національного потенціалу у вирішенні глобалізаційних проблем вітчизняного суспільства. Об'єктивною необхідністю у зв'язку з

цим виступає культура здорового і безпечного способу життя вчителя як основа формування здоров'я учня. При цьому здоров'я підростаючого покоління виступає як стратегічний стабілізуючий ресурс, неодмінна умова і важливий імператив, що визначає добробут особистості, суспільства, держави, забезпечує життєздатність людини і національну безпеку України у світовому співтоваристві, а культура здорового і безпечного способу життя вчителя як необхідний базис, який забезпечує якість і ефективність виховання життєздатного покоління.

Існуючі тенденції світового розвитку, що ведуть до неминучої інтеграції в економіці, технологіях, науці, культурі та освіті визначають необхідність модернізації вищої педагогічної освіти, перетворення її в гнучку систему, спрямовану на формування готовності майбутніх учителів до здоров'яформувальної діяльності у початковій школі.

У сучасних умовах модернізації вищої педагогічної освіти підготовка майбутніх учителів початкової школи пов'язується з формуванням таких важливих якостей, як культура поведінки, засвоєння етичних норм, ціннісного ставлення до безпеки життєдіяльності та здорового способу життя. Тому завдання зміцнення здоров'я дітей може розглядатися як важлива умова різнобічного розвитку і становлення особистості, здатної адаптуватися в складній соціокультурній обстановці.

В умовах реалізації реформи у галузі вищої педагогічної освіти в Україні особливо гостро встає проблема підвищення ефективності професійної підготовки педагогічних кадрів. Підготовка майбутніх учителів повинна відповідати сучасним освітнім вимогам, які торкаються як теоретичної, так і практичної готовності до обраної професії. Одним з головних завдань вищих навчальних закладів є формування у майбутніх учителів початкової школи позитивної «Я-концепції», яка безпосередньо впливає на ефективність навчання школярів.

З позицій сьогодні соціальне замовлення на випускника вищого педагогічного навчального закладу визначене по-перше, проблемами підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності, вихованням у них високих морально-етичних якостей. Це пов'язано з необхідністю якнайшвидшої адаптації і активізації діяльності випускників вищої школи, внаслідок розвитку нової ситуації у світі, країні і відповідного підвищення уваги суспільства до проблем здоров'яформувальної діяльності. По-друге: проблемами підготовки майбутніх учителів початкової школи обумовлено недостатнім умінням людини забезпечити особисту і громадську безпеку в природних, техногенних і соціальних умовах, що постійно змінюються; зростанням стресового навантаження на громадян із-за зниження життєвого рівня, нестабільності в суспільстві і постійно існуючої загрози тероризму.

Аналіз психолого-педагогічної, природничої та валеологічної літератури (Л.С. Виготський, М. М. Безруких, В. В. Давидів, Е.Е. Данилова,

Л.Б. Дихан, С. П. Ефімова, О.М. Леонтєв, Л.М. Фридман, Н.Е. Щуркова, Д.Б. Ельконін) показав, що молодший шкільний вік сприятливий для формування у дітей здатності до тривалої цілеспрямованої діяльності і являється сензитивним для: формування мотиваційної сфери, стійких пізнавальних потреб і інтересів; розвитку продуктивних прийомів і навичок; розкриття індивідуальних особливостей і здібностей; розвитку навичок самоконтролю, самоорганізації і саморегуляції; становлення адекватної самооцінки, розвитку критичності стосовно себе і оточення; засвоєння соціальних норм; розвитку навичок спілкування з однолітками та встановлення міцних дружніх контактів.

Теоретичний аналіз літератури з фізичного виховання показав, що науковці пов'язують здоров'яформувальну технологію з технологією фізичного виховання молодших школярів. Так, реалізуючи педагогічну здоров'яформувальну технологію фізичного виховання молодших школярів, Л.І. Лубишева виходила з таких методологічних передумов: інноваційна технологія розглядається як якісний системний і динамічний процес, що спирається на загальнокультурний розвиток школяра; як чинник оптимізації режиму навчального дня; як невід'ємна частина усього навчально-виховного процесу освітнього закладу, який визначає його культурний простір і виконує освітні, виховні і розвивальні (оздоровчі) функції; зміст інноваційної технології представлений взаємопов'язаними організаційним і методичним компонентами, які розглядаються як педагогічні умови ефективного використання цього нововведення; основною метою здоров'яформувальної технології є формування фізичної культури молодшого школяра.

В умовах сучасного етапу розвитку людства, що характеризується нестійкістю і кризовими явищами соціальної, економічної, екологічної, ідеологічної обстановки, трансформацією культурно-історичного середовища, індивідуальне і суспільне здоров'я виступає стратегічним стабілізуючим ресурсом, неодмінною умовою та імперативом для виживання людської цивілізації у цілому, збереження життя на нашій планеті. По суті, саме здоров'я є чинником, що визначає добробут особистості, суспільства, держави. У зв'язку з цим підрастаюче покоління потребує особливої комплексної уваги і допомоги при провідній ролі системи освіти, покликаній разом з досягненням навчально-виховних цілей виконувати необхідну здоров'яформувальну і здоров'язбережувальну місію.

Здоров'яформувальна діяльність вчителя початкової школи пов'язана з безпекою життєдіяльності, яка будучи складовою сучасних глобальних проблем, що забезпечують благополуччя цивілізації і виживання людства, виходить сьогодні на одне з перших місць за своєю актуальністю. В основі безпеки життєдіяльності лежать суперечності між зростанням потреб людей і можливостями природи; між прагненням людини зберегти своє життя, здоров'я, ідентичність і принциповою небезпекою її життєдіяль-

ності. Ці суперечності постійно загострюються у зв'язку з технократичною спрямованістю прогресу, накопиченням зброї, посиленням глобальних екологічних проблем, наростанням соціальної напруженості та збільшенням кількості видів насильства над особою. Обумовлена не стільки природними процесами, скільки діяльністю самої людини, ця проблема повертає її від звернення до зовнішніх засобів захисту від небезпек до самої себе як їх джерела.

Основними завданнями здоров'яформувальної освіти повинні бути такі: навчання дітей і підлітків методам ідентифікації стресових чинників, пов'язаних з виконанням актуальної діяльності спільно з конкретною соціокультурною групою, що допомогло б їм своєчасно виявляти ці чинники, передбачати їх дію і розуміти їх; навчання дітей і підлітків стратегії вирішення проблем шляхом цілеспрямованого удосконалення своєї життєздатності для досягнення індивідуально значущого результату при виконанні актуальної діяльності спільно з конкретною соціокультурною групою; навчання дітей і підлітків конкретним заходам для захисту від дії стресових чинників або прийомам швидкого усунення несприятливих наслідків такої дії при виконанні актуальної діяльності спільно з конкретною соціокультурною групою; навчання дітей і підлітків методам управління своїми емоціями, яке здійснюється шляхом надання їм допомоги в ідентифікації і розумінні своїх емоцій

Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності є складною, багатокомпонентною педагогічною системою, одним з аспектів якої є формування їх готовності до здоров'яформувальної діяльності з молодшими школярами в освітньому просторі початкової школи.

Науковий керівник: Л.П. Сущенко, д-р пед. наук, проф.

Ю.В. Бондар,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ О.А. ЗАХАРЕНКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Учитель є реалізатором державної політики щодо розвитку і формування майбутнього покоління. Від його підготовки залежить професіоналізм і якість професійної діяльності. Тому однією з актуальних проблем сьогодні варто назвати модернізацію системи підготовки у ВНЗ, яка допоки не відповідає оновленим вимогам та не забезпечує достатній рі-

вень формування готовності вчителів до виконання професійних функцій. Важливим завданням залишається пошук ефективних шляхів, забезпечення необхідних і достатніх умов для вдосконалення процесу формування педагога, як висококваліфікованого фахівця, здатного до творчої організації всіх ланок особистісно-зорієнтованого педагогічного процесу, до самореалізації, до виконання нового соціального замовлення. Успішному розв'язанню поставлених завдань сприяє звертання до педагогічної спадщини минулого, непересічних ідей видатних представників педагогічної теорії і практики.

Велику увагу розгляду проблем професійної підготовки майбутніх учителів, наряду з П.П. Блонським, С.Т. Шацьким, А.С. Макаренком, В.О. Сухомлинським, приділяв український педагог, академік АПН України та Російської академії освіти, народний вчитель СРСР, заслужений вчитель УРСР, член-кореспондент АПН СРСР, голова Творчої Спілки учителів України, голова комітету «Педагоги Співдружності за мир та взаєморозуміння» Олександр Антонович Захаренко. Один із зачинателів педагогіки співробітництва, громадський діяч, директор відомої на Україні авторської школи у селі Сахнівка на Черкащині не раз підкреслював, що потрібен особливий підбір кадрів для початкової школи. Важко переоцінити роль першого вчителя, який тримає в своїх руках майбутнє дитини і, в кінцевому результаті – майбутнє держави.

О.А. Захаренко наголошував, що учительська діяльність має здійснюватись за покликанням, а педагог повинен любити свою професію, щоб його вихованці зростали щасливими людьми. На заняттях з педагогічних дисциплін важливо розкривати таємниці творчості народного педагога-гуманіста, які мають важливе значення у формуванні особистості майбутнього вчителя:

- підготовка до уроку, неповторного, єдиного як прожите життя, як неповторне єднання вчительської душі з душами вихованців;
- відмова йти протоптаною стежиною і знаходити нестандартні рішення будь-якої проблеми;
- повна свобода вибору вчителем форм і методів. Єдиною вимогою є те, що знання мають бути ґрунтовні в поєднанні з сумнівом і доказом, з власною думкою та елементами наукового дослідження;
- демократизація навчання в поєднанні з високою вимогливістю, турботою про здоров'я дитини;
- пробудження і розпізнавання в дітей природної обдарованості, яку всіма силами і вміннями педагога слід підтримати, розвинути, досягти найвищого рівня творчості у вибраній галузі;
- стимулювання учнів до активної діяльності, використовуючи грамоти, подяки, призи за активну участь і особисті успіхи.

Таким чином, пересвідчуємось, що не втрачається актуальність педагогічних поглядів О.А.Захаренка щодо особистісної позиції та професій-

ної підготовки майбутніх учителів, які мають вчитися в автора унікальної навчально-виховної системи, мудрій людській любові до учнів, його зазв'язтості у справі освіти.

Науковий керівник: Г.Г. Кім, канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти.

Я.І. Бондаренко,
*5-й рік навчання, Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО ШКОЛИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Перший рік навчання у школі – це досить складний етап шкільного життя першокласника, оскільки йому потрібно адаптуватися не лише до нових умов, але і до нового виду діяльності, обов'язків, оточення та статусу.

Не дивлячись на велике бажання дітей добре навчатися у першому класі, багато учнів стикаються з певними труднощами у навчанні, які можуть бути пов'язаними з проблемами адаптації, оскільки початок систематичного навчання є стресовою ситуацією для непідготовленої дитини, яка не може одразу пристосуватися до нових мікросоціальних умов. Ці фактори можуть стати причинами негативних зрушень у психоемоційній сфері, оскільки від психологічної адаптації багато у чому залежить успішність майбутньої соціальної діяльності дитини.

Актуальність обраної теми визначається тим, що нині труднощі з адаптацією до школи спостерігаються у великій кількості учнів початкових класів. За даними психологів та педагогів, значна кількість першокласників через індивідуальні психофізіологічні особливості важко адаптуються до нових для них умов, лише частково пристосовуються (або не пристосовуються зовсім) до режиму роботи і навчальної програми. При традиційній системі освіти категорія цих дітей утворює групу відстаючих дітей – дезадаптованих. Саме актуальність та соціальна значущість цієї проблеми і обумовили вибір теми.

Теоретичну основу дослідження склали психологічні дослідження щодо змісту концепції особистості О.М. Леонтьєва, А.Р. Лурії, В.С. Мухіної, А.В. Петровського, А.М. Прихожан та інших. Єдине визначення поняття «шкільна адаптація» наразі у науці відсутнє, однак, більшість авторів схиляються до думки, що адаптація до школи – складний процес, який включає перебудову пізнавальної, мотиваційної та емоційно-вольової сфер дитини при переході до систематичного організованого шкільного навчання.

Шкільна адаптація розуміється в сучасній психолого-педагогічній літературі як складний процес пристосування дитини до школи та школи до дитини. Метою адаптації є створення психолого-педагогічних умов, які б забезпечили сприятливий перебіг пристосування першокласників до умов шкільного навчання.

Окремо зазначається, що процес адаптації дитини до школи та навчання розглядається у деяких аспектах: біологічний аспект передбачає пристосування до нового режиму навчання; соціальний аспект пов'язаний із входженням дитини у новий колектив; психологічний аспект полягає у прийнятті дитиною нової системи вимог, що стосуються виконання завдань навчальної діяльності.

Адаптація першокласників проходить на фізіологічному та соціально-психологічному рівнях. Фізіологічна адаптація стосується нових умов і вимог, коли організм дитини проходить через декілька етапів. Розглянемо їх.

Перший етап – орієнтовний, коли у відповідь на весь комплекс нових впливів, пов'язаних з початком систематичного навчання, відповідають бурхливою реакцією і значним напругою практично всі системи організму.

Другий етап – нестійке пристосування, коли організм шукає якісь оптимальні або близькі до оптимальних варіанти реакцій на ці дії.

Третій етап – період відносно стійкого пристосування, коли організм знаходить найбільш оптимальні варіанти реагування на навантаження, що вимагають меншої напруженості всіх систем. Тривалість усіх трьох фаз адаптації – приблизно 5-6 тижнів.

Значимо, що соціально-психологічна адаптація – це процес перебудови поведінки і діяльності дитини в нових умовах. Цей процес багатосторонній, активний, що включає в себе формування засобів і способів поведінки, спрямованих на оволодіння навчальною діяльністю та ефективну взаємодію з новим соціальним середовищем.

Такі дослідники, як Я.Л. Коломинський, В.С. Мухіна, І.В. Дубровіна визначають адаптацію як звикання до умов навколишнього середовища, пов'язане зі зміною діяльності і соціального оточення.

Розглядаючи питання про соціально-психологічну адаптацію дитини до школи, варто звертати увагу на її психологічну готовність як на достатній рівень психічного розвитку дитини для засвоєння шкільної програми в умовах навчання у колективі однолітків. До психологічної готовності входять такі компоненти: інтелектуальні, емоційні, вольові, особистісні та мотиваційні. Лише їх у єдності можливо говорити про особливості адаптації дитини до шкільних умов.

Існують декілька класифікацій адаптації дітей до школи. Так, у класифікації Г.М. Чуткіної виявлено три рівня адаптації дітей до школи: високий, середній, низький. Зупинимось на їх характеристичі.

Високий рівень адаптації: першокласник позитивно ставиться до школи та вимог, сприймає адекватно навчальний матеріал і повно оволодіває ним, вирішує ускладнені завдання. Учень старанний, уважний.

Середній рівень адаптації: першокласник позитивно ставиться до школи, її відвідини не викликають негативних переживань, розуміє навчальний матеріал, якщо вчитель викладає його детально і наочно, самостійно вирішує типові завдання, зосереджений і уважний при виконанні завдань, доручень, вказівок дорослого, але за умови його контролю.

Низький рівень адаптації: першокласник негативно або індиферентно ставиться до школи, нерідкі скарги на недугу, домінує пригнічений настрій, спостерігаються порушення дисципліни.

За іншою класифікацією О.М. Александровська і С.М. Тромбах пропонують у якості критеріїв адаптації ефективність навчальної діяльності засвоєння шкільних норм поведінки, успішність соціальних контактів, емоційне благополуччя.

Спираючись на вищезазначені класифікації, можна аналізувати особливості шкільної адаптації дитини. При цьому виокремлюються ознаки успішної адаптації та дезадаптації. До ознак успішної адаптації належать: перебування учня у спокійному, врівноваженому стані, на уроках учні стримані та уважні, на перервах жваві та рухливі, виявляють інтерес до нових людей, спостерігають за старшокласниками, через тиждень вже добре орієнтуються у школі, добре розуміють і з готовністю виконують вимоги вчителя, не очікуючи заохочення. Позитивне оцінювання дитини є стимулом для підвищення її активності. Негативна оцінка сприймається адекватно.

Зауважимо, що шкільна дезадаптація – це утворення неадекватних механізмів пристосування дитини до школи у формі порушень навчання і поведінки, конфліктних відхилень, психогенних захворювань і реакцій, підвищеного рівня тривожності, порушень в особистісному розвитку. До ознак шкільної дезадаптації відносять: порушення у відносинах з однокласниками, батьками, вчителями, небажання ходити до школи, соматичні прояви: головний біль, порушення апетиту, пригнічений настрій, підвищена втомлюваність, емоційні порушення. Зниження товариськості, емоційної стійкості, самоконтролю, соціальної сміливості та підвищені показники емоційної збудливості, тривожності, не здатності до тривалого зосередження, замикання у собі.

Як для батьків, так і для викладачів важливо своєчасно звернути увагу на особливості адаптаційного процесу школярів. Психологи формують ряд рекомендацій вчителям та батькам стосовно профілактики дезадаптації першокласників до школи. Зокрема, обов'язкове урахування індивідуальних, вікових та психологічних особливостей дітей; демонстрація віри в успіх дитини; оцінювання конкретних учинків, а не особистість дитини у цілому; не порівнювати невдачі дитини з успіхами інших; запо-

бігати груповій критиці та висміюванню невдач; порівняння якості роботи дитини тільки з її попередніми роботами; указуючи на помилки, намітити шлях до успіху; створення ситуації успіху, акцентування уваги на успіхах; надання емоційної підтримки учням. Підтримка і заохочення проявів активності у роботі на уроці у скutih, сором'язливих, тривожних дітей. Важливо звертати увагу інших учнів на їхні успіхи, підвищувати їхній статус у класі.

Таким чином, створення і розвиток загального позитивного емоційного фону відносин у новому соціальному просторі першокласника із залученням до нього батьків і вчителів забезпечує зниження рівня тривожності дитини, що дозволяє зробити період адаптації недовгим, а його результати – високим.

Теоретична значущість дослідження полягає у систематизації матеріалів стосовно питань адаптації до школи першокласників.

Практичне значення полягає у можливості використання цих теоретичних матеріалів шкільними психологами та вчителями, студентами спеціальності «Психологія» у профілактичній роботі та корекції шкільної дезадаптації учнів.

Потребує подальшого вивчення питання щодо ролі педагога у процесі навчання і виховання першокласників.

Науковий керівник: З.П. Бондаренко, канд. пед. наук, доц.

Є.О. Боркова,

3-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ЩОДО ПРОБЛЕМИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Підлітковий вік відомий у літературі як кризовий, а отже, найбільш уразливий: уразливий з боку фізіології, тому що відбувається потужна перебудова всіх систем організму, з боку соціальних факторів, зокрема, сім'ї, школи, молодіжної субкультури, і в тому числі, з боку власної особистості. Таким чином, в цей період відбувається не тільки перебудова систем організму, а й особистості в цілому. Проблеми спілкування, нестабільність самооцінки, фізіологічна, соціальна та психологічна несформованість, висока схильність до стресів, а також високий ступінь схильності до різних експериментів, як способу пошуку чогось «свого», прагнення бути прийнятним яким-небудь соціальним утворенням, - все це може стати причиною формування та розвитку у підлітків схильності до вживання наркотиків, оскільки ці чинники створюють сприятливий ґрунт для при-

дбання підлітком нового негативного статусу особистості з наркотичною або психотропною залежністю.

Серед вітчизняних учених, що займаються проблемою профілактики наркотичної залежності, можна виділити А. Капську, О. Безпалько, М. Галагузову, М. Буянова, Т. Донських, Ц. Короленко, Н. Максимову, А. Фурманова та ін.

Наркоманія - хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією організму внаслідок зловживання наркотичними засобами, що віднесені до таких конвенцією ООН чи Комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України, і характеризується психічною та фізичною залежністю від них.

Наркотичні засоби - це рослини, сировини і речовини, природні чи синтетичні, класифіковані як такі в міжнародних конвенціях, а також інші рослини, сировина і речовини, які становлять небезпеку для здоров'я у разі зловживання ними і віднесені до зазначеної категорії Комітету з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я.

При визначенні поняття «наркотичний засіб» застосовується три взаємопов'язані критерії:

- медичний (лікарський препарат, який впливає на центральну нервову систему та викликає стимулюючу, депресуючу або галюциногенну дію);
- соціальний (немедичне, тобто без необхідності, застосування наркотику, який завдає шкоди як самій людині, так і суспільству в цілому);
- правовий або юридичний (при наявності медичного і соціального критерію цей засіб включається в список наркотиків і визначається наркотичним засобом).

Відсутність одного із трьох критеріїв виключає визнання засобу наркотичним, не дивлячись на те, що він викликає хворобливий стан організму.

Можна виділити головні чинники розвитку наркотичної залежності: стрес, який важко пережити; цікавість до нового; сугестивність; педагогічна занедбаність, інфантильність; недостатній розвиток навичок поведінки в умовах проблемних життєвих ситуацій.

Статистика свідчить, що в кожному класі з загального числа учнів двоє або троє дітей з неблагополучної родини. Понад 425 тис. дітей перебуває на обліку в підрозділах щодо попередження правопорушень серед неповнолітніх. За останні роки кількість споживачів наркотичних засобів та психотропних речовин збільшується, вік наркозалежної молоді має тенденцію до омолодження. За останні 10 років частка хворих на наркоманію серед неповнолітніх збільшилася у 6-8 разів. Смертність серед осіб цієї групи зросла у 40 разів.

Основною причиною появи наркозалежності серед підлітків є схильність до уразливості, яка може бути розглянута з точки зору нестійкості підліткової «Я-концепції», яка є одночасно базою як для збільшення впливу факторів наркотизації, так і для збільшення ступенів особистісної свободи.

З огляду на вищезазначене особливого значення набуває соціально-педагогічна профілактика вживання підлітками наркотичних та психотропних засобів. Профілактика наркоманії і соціальної дезадаптації серед підлітків повинна бути спрямована, перш за все, на виявлення і усвідомлення причин уразливості підлітка і перетворення її в загальну стійкість особистості, що відіграє вирішальну роль у критичних ситуаціях, ситуаціях вибору, пропозиції наркогенних речовин.

В умовах глибокої трансформації суспільних відносин значна частина української молоді втратила позитивні життєві орієнтири, можливість реалізації життєвих планів та прагнень. Ослаблення дії старих регулятивних чинників і несформованість нових, спричинили істотне посилення негативних явищ, поширення поведінкових стереотипів, хибно сприйнятих за вияви свободи особистості.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

К.І. Бочарнікова,

2-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ

У наш час проблема соціалізації дитини є дуже важливою. Виховний вплив на нове покоління здійснюють сім'я, школа, відео і телебачення, різноманітні засоби масової інформації, релігія, комісії у справах неповнолітніх. Результати такі ж неоднозначні, як і впливи. Важливо, щоб освітньо-виховний процес у дошкільному навчальному закладі охоплював основні види соціалізації дитини (природно-культурну, соціально-культурну, соціально-психологічну тощо) і створював початкові умови для повної й успішної соціалізації особистості в майбутньому.

Різні аспекти соціалізації індивіда та впливу соціального середовища на її перебіг висвітлюються у працях І. Беха, Л. Куликової, М. Лукашевича, Б. Братуся. Особливий інтерес вони становлять у зв'язку з дослідженням сутності та особливостей соціального розвитку дитини в умовах сьогодення. Актуальність дослідження даної проблеми зумовлена відсутністю конкретних висновків та перспективних напрямів щодо її вирішення.

У процесі розвитку наук про дитину сформувалася сукупність поглядів на соціалізацію, що об'єднує такі ідеї: про нерозривний зв'язок з освітою та вихованням; про зв'язок соціалізації з адаптивними процесами; про соціальні контакти як одну зі змістовних сторін соціалізації; про значення самосвідомості, соціальної орієнтації та розвитку мови для успішної соціалізації.

Під соціалізацією розуміємо процес засвоєння індивідом соціокультурного досвіду шляхом перетворення його у особистісний, входження особистості в соціальне середовище, тобто пристосування до нього.

Середовище – це безпосереднє оточення дитини, її родина, колектив, в якому вона виховується і навчається, а також умови її життя: житлові умови, харчування, побутові речі. Суспільство та безпосереднє оточення можуть узгоджено впливати на дитину, проте так буває не завжди. Між цими впливами можуть виникати як окремі часткові невідповідності, так і повна протилежність. Характер будь-якого впливу середовища залежить від соціального досвіду особистості, від її потреб і прагнень. Тому, стикаючись з фактами негативного впливу середовища на дитину, педагог повинен прагнути до духовного збагачення особистості, розвивати в ній негативне ставлення до цих впливів.

Погоджуємося з думкою М. Головатого, який зазначав, що ефективність соціалізації дітей безпосереднім чином пов'язана з тим, наскільки тісно узгоджені потреби суспільства, системи освіти і професійної підготовки дітей та молоді, її життєві плани. Точніше кажучи, система освіти є своєрідним з'єднувальним містком між потребами суспільства та життєвими планами дітей та молоді.

Не менш важливими умовами розвитку та успішної соціалізації дітей є спілкування і залучення до діяльності. Особливо великого значення у даному аспекті має її спілкування з дорослими людьми, у яких вона переймає необхідні для життя знання й досвід, вміння поводити себе у відповідній ситуації. Починаючи з молодшого віку дитина за допомогою дорослих вступає в різні стосунки з зовнішнім світом. Під керівництвом дорослих вона опановує мову, попередні норми поведінки, включається в різні види діяльності, які, як виявляється, мають неоднакове значення для розвитку дітей у певний віковий період. Так, у період дошкільного дитинства основним видом діяльності дітей є гра, за допомогою якої розширюється кругозір дитини, розвиваються її розумові здібності, формуються риси характеру. Поряд з грою певного значення в житті дітей набуває трудова діяльність. Дорослі включають дитину в працю, озброюють її попередніми вміннями і навичками, формують моральні якості та вольові риси.

У ході навчання дитина оволодіває способами навчання і отримує можливість отримання нової інформації не лише зі слів педагога, а й з книжок, бесід з дорослими. У ході самостійної діяльності дитини розвива-

ється пізнавальна активність, що стає одним зі значимих стимулів її всебічного розвитку.

Отже, соціалізація підростаючого покоління відбувається під стихійним, відносно-спрямованим або соціально-контрольованим впливом великої кількості відповідних суспільних структур та інститутів, виховна роль яких по-різному виявляється на відповідних вікових стадіях цього процесу. Важливим виховним фактором є найближче соціальне оточення, в якому проходить життя і діяльність учня, тобто середовище у вузькому розумінні цього слова – сім'я, дитячий колектив, товариші, дорослі люди, з якими безпосередньо спілкуються школярі.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

М.А. Бутенко,

2-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМИ ЯВИЩА МОВНОГО ПЕРЕНЕСЕННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Оволодіння іноземною мовою з опорою на раніше засвоєну мову (рідну чи нерідну) пов'язане з явищем мовного перенесення. Мовне перенесення означає перенесення учнем явищ вже більш-менш відомої йому мови на нову, яка вивчається зараз.

Перенесення може бути позитивним, якщо перенесене в мову, яка вивчається, явище дійсно відповідає системі і нормам цієї мови. Деякі дослідження навіть показують, що в окремих випадках таке перенесення може давати деяку перевагу мові, котру вивчають, над його носіями, забезпечуючи більш тонке і чітке, ніж у носіїв, виділення та усвідомлення якогось мовного явища.

Характерним випадком позитивного лексичного мовного перенесення у осіб, які володіють українською мовою, є перенесення значення українського слова «файний» на англійське слово “fine”, в результаті чого останнє засвоюється набагато швидше і легше. При цьому варто відзначити, що подібне перенесення обов'язково відбудеться у жителя України, що володіє і російською, і українською мовами, навіть якщо російська мова в нього домінуюча, а українською він володіє скоріше в плані рецепції, ніж продукції. Це означає, що в розглянутих в даній науковій роботі умовах, обидві мови, і українська, і російська, можуть служити значущими джерелами мовного перенесення при вивченні іноземних мов.

Але мовне перенесення може бути і негативним – його часто називають інтерференцією.

При негативному мовному перенесенні, або інтерференції, явище, переносу раніше засвоєної мови в мову, яка вивчається, вступає в протиріччя з системою і нормами цієї мови. Так, якщо за аналогією з позитивним лексичним переносом, про який йшла мова в попередньому абзаці, привести приклад негативного лексичного переносу, то таким прикладом може бути англійське слово “complexion”. Україномовні учні завжди ототожнюють його значення зі словом «комплекція», хоча значення “complexion” зовсім інше – «колір обличчя».

Негативне мовне перенесення відноситься до психологічного явища проактивної інтерференції, коли щось вже міститься в пам'яті людини і заважає засвоєнню нового змісту або спотворює цей новий зміст. Це завжди серйозна перешкода в оволодінні іноземною мовою, так само як позитивний перенос – завжди серйозна допомога. Тому боротьбі з негативним мовним перенесенням приділяється така велика увага не тільки викладачів-практиків, а й методистів, дослідників у галузі теорії та методики викладання іноземних мов, авторів підручників і навчальних посібників.

При цьому потрібно врахувати, що негативне перенесення охоплює не тільки чисто мовні явища, воно поширюється і на явища, що відносяться до їх іншомовної соціолінгвістичної, або лінгвосоціокультурної компетентності. Розвитку саме останньої іншомовної компетентності в останні десятиліття надається особливе значення, тому що успіх міжкультурної комунікації залежить в першу чергу від неї і негативне перенесення тут особливо шкідливе.

Попередженню негативного переносу може сприяти те, що перенесення буває як несвідомим, так і свідомим. Несвідомо, учні, студенти або дорослі схильні переносити закономірності рідної мови та особливості світосприйняття, властиві рідній культурі, на мову, котра вивчається. Саме тому україно- чи російськомовні учні, що сприймають досить просту трикомпонентну систему часів у рідній мові (сьогодення, минуле, майбутнє) як єдину логічну і можливу, несвідомо, хоча й безуспішно, намагаються «втиснути» в цю схему все розмаїття часів і аспектів англійських дієслів і нерідко обурюються з приводу непотрібних і, з їх точки зору, штучно придуманих невідомо ким складнощів. Настільки ж несвідомо виробляються спроби «підлаштувати» і справді «підлаштовується» вимова англійських звуків під вимову звуків рідної мови, значення англійських лексичних одиниць – під значення кореспондуючих одиниць у лексиці рідної мови і т.п.

Тому можна зробити висновок, що оволодіння іноземною мовою обов'язково супроводжується свідомим або несвідомим, позитивним чи негативним перенесенням з раніше засвоєної мови, і непорозумінь з перенесенням можна запобігти, вчасно звернувши на це увагу.

COMMUNICATIVE APPROACH TO TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Over the course of many years language teaching specialists have developed various methods of teaching foreign languages: Traditional Language Teaching (Grammar Traditional Method); Direct Method; Audiolingual Method; Communicative Language Teaching; Innovative Language Teaching. We would like to emphasise one of the most effective of these – the Communicative Method.

Firstly, we need to make clear what is the principle of the Communicative Method, which is widely used in leading language schools around the world. It follows from the title itself that practical communication plays a major role in this method (O. Tarnopolsky, A. Leontiev, K. Jones, C. Livingstone).

The communicative method in studying foreign languages is an approach directed to forming in the students' minds an understanding of the meaning of the language, including the spoken aspect and the mastery of material in the language for the construction of spoken statements.

The main aim of this method is the overcoming of the language barrier and freeing the learner from the fear of speaking in a foreign language, and at the same time developing in him/her all the linguistic skills: from informal to formal speech to reading and listening. Grammar is learned in the process of communicating in the language: the students at the beginning engage with and memorise a word, expression, linguistic formula and only later begin to realise that they represent in themselves a grammatical meaning.

To sum up we can draw the main conclusion that the Communicative Method enables learners to quickly acquire skills in spoken speech. This provides a way to master the different forms of monologic speech, typical dialogues and forms of linguistic modelling. Here the foreground is occupied by a concrete linguistic model. In this method the primary unit of the lesson and all strategies of learning take place through the process of communication.

*Scientific supervision by Associate Professor M.R. Kabanova
Language supervision by Lecturer P.W. Bradbeer.*

ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО САМОСТІЙНОЮ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Стратегічні завдання державної політики в галузі освіти полягають, передусім, у створенні ефективних передумов розвитку особистості, її творчої самореалізації, оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

Провідну роль у формуванні особистості майбутнього спеціаліста відіграє особистісноорієнтований підхід, урахування інтересів і здібностей студента, застосування різноманітних форм і методів активного навчання, формування самостійної пізнавальної діяльності, спрямованої на розвиток професійної майстерності, ознайомлення із іноваційними підходами до творчої діяльності шляхами розвитку професійних здібностей.

Створення необхідних можливостей для самостійної пізнавальної діяльності передбачає забезпечення відповідних ефективних організаційних засад для формування пізнавальної мотивації, самостійного пошуку, обробки і сприйняття навчальної інформації та її ефективного використання.

Проблема ефективної організації пізнавальної діяльності особистості пов'язана із комплексним вирішення питання забезпечення ефективної самостійної роботи студентів і полягає в тім, як ефективно спрямувати пізнавальну активність студентів у напрямку їх подальшої професійної діяльності, як врахувати, з одного боку, психолого-педагогічні завдання, а з іншого, індивідуальні особливості особистості, сформувати необхідні професійні вміння та навички, сприяючі професійному становленню особистості, саморегуляції професійної діяльності, формуванню адекватної самооцінки та здатності до самокорекції.

Актуальність проблеми формування і розвитку ефективної пізнавальної діяльності та активності майбутніх спеціалістів, необхідність комплексного її розв'язання, пошуку оптимальних шляхів її забезпечення, соціальна значущість і недостатня теоретична розробленість даної проблеми, а також існуючі суперечності, пов'язані з відсутністю єдиної методології управління цим процесом, наявність значної кількості міждисциплінарних досліджень, але відсутність концептуальних підходів до її вирішення зумовили вибір теми курсової роботи «Педагогічне керівництво самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів у процесі фахової підготовки».

Об'єкт дослідження – психолого-педагогічні передумови ефективної організації самостійної пізнавальної діяльності студента.

Предмет дослідження – теоретичні основи ефективної організації самостійної пізнавальної діяльності фахівця.

Мета дослідження – висвітлити психолого-педагогічні чинники організації ефективної самостійної пізнавальної діяльності студентів як передумови формування і розвитку особистості майбутнього спеціаліста.

Завдання дослідження – охарактеризувати стан проблеми і концептуальні засади організації пізнавальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі.

Теоретичну основу дослідження становлять: фундаментальні філософські та психолого-педагогічні ідеї про розвиток особистості в процесі діяльності та про її самореалізацію, необхідність цілісного підходу до всебічного і гармонійного розвитку особистості, використання системного підходу до проблеми управління пізнавальною діяльністю особистості, а також наукові праці дослідників з визначення суті навчально-пізнавальної діяльності особистості (ідеї Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна), педагогічні принципи науковості, системності, активності, розвитку пізнавальних сил, створення позитивного фону навчання (погляди І. Д. Бєха, С. Г. Заскалєти, М. Г. Ярошевського); педагогічні підходи, висвітлені у сучасних дослідженнях в сфері педагогіки і психології професійної освіти (Г.С.Адамів, В. Є. Бенєра, Л. В. Герасимєнко, Л. А. Дзюба, Н. О. Клименко, Г.І. Костишин, П. Ф. Кравчук, С. М. Кустовський, П. Г. Лузан, І. В. Некоз, О.Є. Олексюк, О. Г. Пиндик, Л. В. Рачков, В. В. Рибалка, Л. В. Римар, О. В. Собаєва та інші).

Висновки даного дослідження показують, що організація пізнавальної діяльності майбутніх спеціалістів у вузі є складовою проблеми забезпечення якості вищої освіти. Формування особистості студента базується на сформованих у вузі вміннях здійснювати самостійно пізнавальну діяльність. Сформованні вміння є результатом системного підходу до забезпечення необхідних чинників організації навчально-виховного процесу для формування професійної компетенції та розвитку пізнавальних здібностей студентів під час вузівської підготовки.

Критеріями ефективності організації пізнавальної діяльності студента у вузі виступають: сформована орієнтація на корисність пізнавальної діяльності (інформація повинна систематично використовуватись для особистісного та професійного самоудосконалення), спонукальна функція (мотивуюча, стимулююча), а також рефлексивна функція (критичне ставлення студента до власного професійного рівня готовності до професійної діяльності).

Ефективність організації пізнавальної діяльності майбутнього спеціаліста полягає, насамперед, у формуванні потреби в переосмисленні, самоудосконаленні, переробці, аналізі, самоаналізі отриманих під час вузів-

ської підготовки професійних знань. Це механізм критичного ставлення до рівня власної професійної готовності, розвитку готовності особистості майбутнього спеціаліста до подальшого професійного самоудосконалення.

Особливе значення в забезпеченні якості організації пізнавальної діяльності студентів відіграє професіоналізм педагогів, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності, формують особистісні та професійні компетентності майбутніх спеціалістів.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

О.В. Велкова,
аспірант

Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

ДО ПИТАННЯ ПРО КУЛЬТУРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Входження України у глобальний економічний простір, інтеграція національної економіки із цивілізованою світовою системою господарювання, підвищення конкурентоздатності вітчизняних підприємств й загострення конкуренції між ними, потребують формування кадрового корпусу управлінців нового покоління, які здатні до застосування сучасної філософії управління. Світовий досвід переконливо доводить можливість суттєвих економічних змін завдяки професіоналізму менеджерів, їх динамічності, здатності до перебудови процесів діяльності та взаємодії в управлінській системі, розв'язання виробничих проблем.

У цьому контексті перед вищими навчальними закладами постає завдання – забезпечити підготовку менеджерів, які мають фундаментальну освіту, здатних до успішного розв'язання найскладніших завдань за умов ринкової економіки, плідної професійної взаємодії з національними, європейськими та світовими партнерами, готових до підтримки врівноважених відносин з членами колективу, виявлення шанобливого ставлення до традицій, цінностей, звичаїв інших культур у професійній діяльності тощо. Зазначене вище зумовлює необхідність удосконалення системи професійної, зокрема соціально-гуманітарної підготовки майбутніх менеджерів організацій, актуалізує необхідність пошуку ефективних шляхів організації навчання у вищих навчальних закладах, які були б максимально спрямовані на забезпечення культури професійної взаємодії майбутніх управлінців.

Проблема взаємодії, витоки якої сягають часів Античності, була предметом уваги українських і російських (Г.Андреева, Б. Ананьев,

О. Бодальов, Л. Виготський, С. Іванова, Н. Круглова, О. Леонтєв, Б. Ломов, Б. Паригін, Р. Шакуров та ін.), а також зарубіжних авторів (Р. Вердербер, Т. Доіл, К. Сион та ін.).

Питанням підготовки майбутніх фахівців до професійної взаємодії присвячено наукові студії Т. Анісімової, О. Бершадської, А. Большакової, Н. Волкова, Л. Іпатової, С. Кожушко, Н. Самоукіної, В. Толочек, А. Хараш, Н. Шигонської та ін.

Окремим питанням професійної комунікативної підготовки майбутніх менеджерів як передумови їх успішної професійної діяльності присвячено праці Л. Володарської-Золи (професійна підготовка майбутніх менеджерів), Н. Гагіної (формування у майбутніх менеджерів умінь конструктивної взаємодії у ситуації конфлікту), О. Гринчук (психологічні засади комунікативної підготовки майбутніх менеджерів), О. Куліш (формування основ професійного спілкування у майбутніх менеджерів організацій), В. Лівенцової (формування культури професійного спілкування у майбутніх менеджерів), Н. Логутіної (формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності), Н. Надюк (формування у майбутніх менеджерів здатності до прийняття управлінських рішень), Л. Сікорської (формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів у процесі вивчення іноземних мов), С. Мейтарчан, А. Шолудякової, В. Черевко (формування комунікативної компетентності майбутнього менеджера у процесі професійної підготовки) та ін.

Сучасний науковий дискурс репрезентує широке коло наукових праць, які презентували різні аспекти підготовки майбутніх менеджерів до професійного спілкування й взаємодії у процесі вивчення психолого-педагогічних (О. Гринчук, Л. Карамушка, М. Москальов, С. Нікітчина, О. Романовський, В. Федорчук, Т. Шепеленко), гуманітарних (Н. Замкова, С. Капліна, Г. Сілласте та ін.) та соціально-гуманітарних дисциплін (О. Богданов, В. Волкова, И. І. Галимзянова, Б. Каменська, Н. Логутіна, А. Сабіров, Л. Сікорська, М. Пахомова, В. Федоренко, Г. Червоненко та ін.).

Предметом уваги науковців є різні аспекти соціально-гуманітарної підготовки майбутніх менеджерів: впровадження активних методів навчання (А. Вербицький, О. Коротаєва, О. Мирошникова, Г. Червоненко), ігрових технологій (О. Кунашенко, Дж. Ньюстром, А. Панфилова, В. Федоренко, Ж. Яворська), тренінгової підготовки (В. Пугачев, К. Торн, В. Федорчук) тощо. Проте, як показує аналіз різнопланових досліджень, зазначені наукові пошуки лише частково розкривають питання реалізації потенціалу соціально-гуманітарних дисциплін щодо формування культури професійної взаємодії майбутніх менеджерів організацій.

Аналіз наукових праць та освітньої практики вищих навчальних закладів дозволив виявити низку суперечностей: між світовими тенденціями бурхливої глобалізації, розширенням економічних відносин, мере-

жі взаємозв'язків українських фахівців з цивілізованою світовою спільнотою і рівнем культури взаємодії генерації управлінців в царині розмаїття професійних зв'язків; значним потенціалом соціально-гуманітарних дисциплін щодо формування культури професійної взаємодії майбутніх менеджерів організацій та недостатнім його використанням у процесі їх професійної підготовки; усвідомленістю важливості та складності процесу формування культури професійної взаємодії майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін та нерозробленістю педагогічних умов, упровадження яких сприяє формування зазначеного інтегративного феномену досліджуваної категорії фахівців.

Усунення зазначених суперечностей, практичне значення проблеми та недостатня розробленість її теоретичних аспектів зумовили вибір теми дослідження: «Формування культури професійної взаємодії майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін».

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

О.В. Вєлкова,
аспірант

Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФЕНОМЕНУ «КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ»

Динамічні зміни в українському суспільстві, демократизація життя, перехід до ринкової економіки викликали зміну системи цінностей, соціальних пріоритетів. В умовах диверсифікації до освіти пред'являються інші соціально-економічні вимоги, одна з яких – формування нових ціннісних настанов особистості, гуманізація суспільно-економічних відносин.

Поняття конкуренції як соціально-психологічного феномену відображено в наукових працях таких дослідників, як І. Абрамова, Ю. Іванов, А. Казаков, Н. Минаєва, К. Макконнел, С. Брю та ін.

Сутнісні характеристики конкурентоздатності майбутніх фахівців у своїх дослідженнях вивчали І. Богомолова, С. Борисенко, М. Лебедев, В. Мезинов, В. Оганесов та ін.

Структура та характеристики конкурентоздатної особистості була предметом дослідження таких науковців, як В. Андреев, Т. Андріяко, Н. Борисова, Л. Мітіна та ін.

Т. Андріяко акцентує увагу на тому, що конкурентоздатність фахівця у будь-якій сфері діяльності визначається якостями особистості, зокре-

ма професійними і особистісними, якістю діяльності та її потенційними можливостями.

На думку А. Кагана, конкурентоздатний випускник – це фахівець, «який володіє системним мисленням, озброєний загальною міждисциплінарною методологією професійної діяльності; володіє арсеналом сучасних інформаційних технологій, теоретичних та інструментальних засобів усіх дисциплін і, особливо, системним аналізом цільових, пізнавальних і професійних проблем.

Л. Лазарева пов'язує конкурентоздатність фахівця з активністю життєдіяльності та вважає її реалізованою потребою особистості у змаганні за високу якість життя.

На думку Л. Мітіної, «розвиток конкурентоздатної особистості – це розвиток рефлексивної особистості, яка здатна організовувати власну діяльність в поведінку в динамічних ситуаціях, володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях».

На думку Л. Мітіної, «розвиток конкурентоздатної особистості – це розвиток рефлексивної особистості, яка здатна організовувати власну діяльність в поведінку в динамічних ситуаціях, володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях».

Таким чином, конкурентоздатність фахівця являє собою переваги конкретного спеціаліста перед іншими спеціалістами, які виконують аналогічні трудові операції, у вияві якостей, властивостей, результатів власної трудової діяльності, найбільш значущих для забезпечення лідерства фірми, організації, де він працює.

На наш погляд, конкурентоздатність фахівця – це не лише відповідність або невідповідність (конкурентна перевага) його трудового потенціалу вимогам, що висуваються, але й ступінь відповідності попиту роботодавця, критеріям та мінливим вимогам ринку праці стосовно професійно-освітнього рівня, кваліфікації, віку, статі, ділових та особистих якостей порівняно з відповідними характеристиками інших працівників, які теж пропонують себе на ринку праці. Отже, конкурентоздатність фахівця показує, якою мірою його вікові, професійні, кваліфікаційні, фізіологічні, соціально-побутові характеристики відповідають умовам його найму на ринку праці, що відображають кон'юнктуру попиту і пропозиції на фахівців певної якості. Саме від рівня конкурентоздатності залежить специфіка трудового потенціалу за ринкових умов.

З огляду на викладене вище зазначимо, що конкурентоздатність фахівця визначаємо як складну, багаторівневу інтегральну властивість, яка дозволяє особистості відповідно до її індивідуальних властивостей, потреб, прагнень брати участь і отримувати переваги в конкурентних відносинах в обраній сфері професійної діяльності. Конкурентоздатний фахі-

вєць – орієнтований на успіх професіонал з яскраво вираженою потребою в досягненні успіху, збагаченні знань і їх застосуванні у професійній діяльності, оновленні професійного досвіду, творчому самовираженні, відрізняється самостійністю прийняття рішень і дій, розвинутим емоційним інтелектом, здатний до адаптації у професійному конкурентному середовищі, адекватної оцінки дійсності, рефлексії власної діяльності.

Науковий керівник: С.В. Сапожников, д-р пед. наук, проф.

Т.В. Волосюк, Т.В. Яшина,
*здобувачі, Національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, м. Глухів*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Випереджаючі темпи розвитку та трансформації суспільно-економічних відносин спонукають до модернізації соціальних структур системи освіти, задаючи нові параметри становлення сучасного фахівця. Нові виклики висувають сьогодні перед конкурентоспроможним спеціалістом вагомі вимоги щодо його професійної готовності до реалізації набутих знань, тому формування професійного іміджу фахівця в процесі навчання обумовлює актуальність нашого дослідження. Оскільки ідентифікація особистісних, професійних та ділових якостей фахівця на старті кар'єрного зростання має стратегічне значення, значною мірою актуалізується процес формування професійного іміджу та його основних компонентів у рамках вишу.

Процес формування професійного іміджу досліджували такі науковці, як: Л. Ковальчук, В.Шепель, Ю.Дуднєва, О. Ворожейкіна, Г. Почепцов, С. Болсун, Н.Чипиленко та ін. Однак питання організаційно-педагогічних умов формування професійного іміджу майбутнього фахівця залишаються недостатньо дослідженими.

Незаперечним є факт, що імідж – це образ, який формується цілеспрямовано, має чинити емоційно-психологічну дію на когось з певною метою й залежить від особистісних характеристик індивідуума. Оскільки професійний імідж розглядається науковцями з точки зору уявлення про людину як про фахівця, він є якісною характеристикою особистості, сприяє прояву її внутрішніх цінностей, особистісних якостей, життєвих позицій, фахових знань та професіоналізму. З огляду на специфіку формування іміджу за умов наявності суб'єктів його безпосереднього або опосередкованого сприйняття, науковці зазначають факт неминучості його ви-

никнення по відношенню до бажання носія справити певне враження на оточуючих.

Ми поділяємо точку зору Л. Ковальчук, яка стверджує, що основними чинниками, які формують імідж майбутнього фахівця, є: сам індивід, який має високу думку про гідність, значення своєї професії, захопленість нею, переконаність у її суспільній і особистій значимості, прагнення піднести її престиж; професійні іміджмейкери, які займаються створенням іміджу майбутнього фахівця (адміністрація ВНЗ, викладачі, керівники об'єднань за інтересами тощо); засоби масової інформації; люди, які оточують індивіда (члени педагогічного колективу, друзі та ін.).

На основі системного аналізу процесу формування професійного іміджу майбутнього фахівця в теорії та практиці нами виокремлено організаційно-педагогічні умови даного процесу, а саме: співпраця вищих навчальних закладів з підприємствами та установами, де студенти проходять виробничу практику з метою вироблення концептуальних основ організації процесу; удосконалення організаційно-методичного забезпечення; мотивація учасників даного процесу щодо забезпечення його ефективності; встановлення координації діяльності учасників процесу та визначення інформаційних потоків, що забезпечать вчасну корекцію управлінських дій його учасниками.

У дослідженні виокремлено організаційно-педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього фахівця, що дозволяють усунути виявлені в ході дослідження недоліки та підвищити ефективність даного процесу. Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів дослідження проблеми формування професійного іміджу майбутнього фахівця і дає змогу окреслити питання, що потребують подальших наукових розробок, зокрема, проблеми створення у вищій школі виокремлених організаційно-педагогічних умов даного процесу.

Науковий керівник: Т.В. Гребеник, канд. пед. наук, доц..

Г.Ю. Вошколуп,
*студентка психолого-педагогічного факультету
Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІСТА

Демократизація українського суспільства, активізувала проблему толерантності, ми переконані, що толерантність має стати не тільки якістю особистості, а й ефективною моделлю поведінки людини, громади, спіль-

ноти, світу. Лише за таких умов, будуть врегульовані конфлікти, ліквідовані наслідки буремних подій як у нашій країні, так і у світі.

На нашу думку, толерантність – це не вроджена якість особистості, її необхідно формувати та виховувати з раннього дитинства, сприяти її розвитку і під час професійної підготовки фахівців, створюючи для цього відповідні соціально-психологічні умови.

Динаміка сучасного освітнього-розвивального середовища ВНЗ економічного профілю зумовлює нові підходи до підготовки компетентних фахівців-економістів із аксіологічно зорієнтованим мисленням, здатністю трансформувати набуті вміння та навички у професійний досвід, достатнім рівнем володіння рідною та іноземними мовами з метою ефективної взаємодії з вітчизняними та закордонними партнерами, знанням культурних відмінностей для уникнення непорозумінь з іноземними співрозмовниками тощо.

Підготовка майбутніх фахівців до ефективного виконання професійних комунікативних завдань набуває особливого значення з огляду на те, що професійне спілкування реалізує не лише комунікативні, а й специфічні функції, пов'язані з особливостями економічної діяльності суб'єктів господарювання. Отже, професіоналізм майбутнього економіста не може обмежуватися та визначатися лише економічною підготовкою, оскільки загальна ефективність його діяльності значною мірою залежить від: сформованості умінь фахівця зорганізуватися і використати набуті знання, вміння, навчальний та життєвий досвід у певній професійній ситуації; вміння знайти та проаналізувати необхідну інформацію; вміння залагоджувати конфліктні ситуації та знаходити компромісні рішення; рівня професійної комунікативної компетентності; умінь вести діалог, стану комунікативної толерантності тощо.

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема толерантності, знаходиться у центрі уваги багатьох відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників. Вона знайшла відображення в роботах, присвячених з'ясуванню сутності терпимості та толерантності в онтології суспільної свідомості й самосвідомості; місця толерантності у процесі набуття особистісної цілісності; толерантності в суспільстві з ринковою економікою; проблеми міжетнічної толерантності; толерантності як категорії відносин; толерантності як особистісної риси; комунікативної толерантності; толерантності як етико-психологічної проблеми діяльності педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Разом із тим, проблема комунікативної толерантності майбутніх фахівців не вивчалася.

Лексичне значення поняття «толерантність» наповнене певним змістовим насиченням, а його суть відбиває інтуїтивне сприйняття єдності людства, залежність усіх від кожного й кожного від усіх, полягає в повазі прав іншого, а також у стримуванні від учинення шкоди, тому що шкода, заподіяна іншому, є шкодою для всіх і для самого себе.

Майбутній економіст-фахівець для успішної роботи повинен мати необхідну психологічну підготовку, в якій вирізняють три основні компоненти: формування комунікативної толерантності, психологічну компетентність у педагогічній діяльності, а також уміння людини презентувати себе на ринку праці.

Зупинимося детальніше на ключових компонентах психологічної готовності фахівця.

Комунікативна толерантність – це, насамперед, здатність людини до взаємодії з іншими. Вона включає пізнання особистістю самої себе та іншої людини, толерантні установки поведінки й спілкування.

Психологічна компетентність – комплекс знань і вмінь із психології, необхідний для вирішення професійних задач у певній діяльності.

Уміння майбутнього фахівця презентувати себе дуже важливе в умовах сучасного суспільства. І від того, наскільки він знає та розуміє як сильні, так і слабкі сторони своєї особистості, свій внутрішній потенціал, залежить можливість розкриття творчих потенцій у професійній діяльності.

Оскільки комунікативна толерантність лежить в основі взаємної довіри й розуміння, сприяє вияву доброзичливості, допомагає встановленню позитивного психологічного клімату в педагогічних колективах, студентських групах, то боротьба з труднощами в педагогічній діяльності передбачає пізнання фахівцем себе, розуміння своїх одногрупників, навчання педагогічному спілкуванню.

Поняття комунікативної толерантності є однією з важливих категорій теорії ненасильства в освіті. Вона складає основу педагогічного спілкування викладача й студента, сутність якої зводиться до таких принципів навчання, які створюють оптимальні умови для формування культури гідності, самовираження того, хто навчається, виключають страх перед неправильно відповіддю, призводять до активної діяльності на лекціях та семінарах.

Комунікативна толерантність як шанобливе ставлення до того, кого навчають, з одного боку, і як педагогічна терпимість, з іншого, уміння вислухати навіть помилкову відповідь студента і зробити цю відповідь об'єктом колективного обговорення, все більш включається в понятійний апарат гуманізації освіти та педагогіки ненасилля.

Комунікативна толерантність передбачає особистісну орієнтацію у викладанні, реалізацію культурологічного підходу до формування особистості майбутнього, активного члена суспільства, здатного до творчості та відповідальності.

Змістом діяльності економіста є забезпечення діяльності підприємства засобами здійснення економічного аналізу його господарської діяльності, розробка заходів щодо підвищення ефективності робіт та раціонального використання ресурсів, проведення ділових переговорів з коле-

гами, партнерами чи замовниками з метою забезпечення фінансової взаємодії та попередження фінансових ризиків. Тому від того, наскільки рівень підготовки економістів відповідає потребам розвитку економіки, від поєднання гуманітарної підготовки з професійною кваліфікацією значною мірою залежать як темпи зростання продуктивності праці, обсягів виробництва, рівень зайнятості населення, так і морально-психологічний клімат у колективі, згуртованість і дисциплінованість кадрів.

Майбутні фахівці повинні усвідомити необхідність оволодіння комунікативною компетентністю та її вплив на рівень результативності майбутньої професійної діяльності ще під час навчання у ВНЗ економічного профілю, оскільки сучасний ринок, якому властивий конкурентний характер, вимагає від фахівця економічного профілю не лише знань перебігу економічних процесів, результатів аналітичних досліджень, а й правил і прийомів професійного спілкування, норм поведінки, способів урегулювання конфліктів. Лише економіст з високим рівнем фахових знань, комунікативних навичок, умінь ведення дискусій та побудови міжособистісних стосунків спроможний результативно виконувати завдання професійної діяльності. Рівень підготовки майбутніх фахівців економічного профілю безпосередньо залежить від поєднання гуманітарної освіти з професійною кваліфікацією. Він має значний вплив на темпи зростання продуктивності праці, обсяги виробництва, морально-психологічний клімат у колективі, згуртованість і дисциплінованість кадрів.

Отже, під сучасною підготовкою майбутніх економістів розуміємо педагогічну систему передавання необхідних для майбутньої професійної діяльності знань, умінь і навичок, правил професійного спілкування, норм поведінки, соціального досвіду, трудових досягнень в умовах освітньо-розвивального середовища ВНЗ з урахуванням послідовності структурних елементів та їх причинно-наслідкових зв'язків (О.В. Винославська). І важливим компонентом такої системи має стати формування комунікативної толерантності майбутнього фахівця.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

В.В. Гавяда,
*завідувач сектора консалтингової підтримки бізнесу Центру консалтингу,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля*

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Система освіти в ряду соціальних інститутів має особливу значущість. У сучасних умовах університетська освіта визначає рівень розви-

неності тієї чи іншої країни, є своєрідним показником, який визначає положення даної країни у світовому суспільстві.

Капітал, на якому кожне суспільство базуватиме своє майбутнє, складається зі знань, які воно використовує, та освітньої системи, здатної розширювати і передавати ці знання. Всесвітній процес глобалізації дедалі розширює суперечність між новими вимогами, що висуваються “суспільством знань”, чи “інформаційним суспільством”, і застиглістю основних освітніх систем, через які ці знання здобуваються. Система освіти як всяка система, що динамічно розвивається, повинна адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільному розвитку. Однак сьогодні є загальноновизнаним той факт, що освіта в тій формі, як вона склалася наприкінці ХХ століття, не враховує глобальну кризу цивілізаційного розвитку, не може протистояти їй, тим більше сприяти її подоланню.

Потрібна системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу й економічного розвитку.

Стратегічним завданням освітньої політики України є забезпечення конкурентоспроможності національної освіти на ринку світових освітніх послуг, розширення участі навчальних закладів, педагогів, студентів і науковців у проектах міжнародних освітніх організацій і співтовариств. Реалізація цих завдань неможлива без усвідомлення сутності глобальних процесів у всіх сферах життя в цілому і в освітній зокрема.

Процеси глобалізації, міжнародної та загальноєвропейської інтеграції формують умови, завдяки яким виникає необхідність у лібералізації та уніфікації освіти. Першим етапом реалізації цих процесів є розробка та впровадження основних положень Болонської декларації, які спрямовані на визнання важливості освіти та освітнього співробітництва як інструменту розвитку інформаційного суспільства та інноваційної економіки.

У проекті Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів позначено, що те, що пропонується Болонським процесом, має бути конкретно спроектовано на проблеми і можливості української освітньої системи. З огляду на це, до основних пріоритетів діяльності України в галузі освіти та науки віднесено:

- забезпечення рівного і справедливого доступу до якісної освіти;
- підвищення конкурентоспроможності української науки та її інтегрованості в світовий науковий процес;
- приведення системи вищої освіти у відповідність до вимог Болонської декларації, розширення автономії університетів як необхідної передумови інтеграції української освіти в європейський освітній простір.

Університетська освіта в Україні, на даний момент, має два шляхи: увійти в світовий освітянський простір як рівноправний партнер, чи залишатись ізольованою системою, яка переживає стагнацію через низький матеріально-технічний рівень, відтік студентів на навчання за кордон. (На

даний час за кордоном навчається більше 25 тисяч українських студентів (Study.ua). В якості найбільш бажаних для навчання країн вони називають Австралію, Італію, Канаду, Мальту, Нову Зеландію та США.)

Найкраще мотив просування реформи вищої освіти в Україні висловив ректор Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» Михайло Згуровський: «Нам доведеться багато чого змінювати, навіть свою ментальність і бачення майбутнього суспільства. Альтернативи у нас немає. Ми повинні йти на ці непрості перетворення, щоб стати іншою країною».

Аналіз ситуації в системі освіти показує, що зберегти та усталити свої позиції на ринку освітянських послуг українські університети можуть лише за умови реалізації інноваційної моделі розвитку.

Реалізація цієї моделі передбачає:

- розвиток університетів як центрів підготовки фахівців і одночасно дослідницьких центрів, діяльність яких орієнтована на наукові розробки, які матимуть безпосередній вплив на зміст навчального процесу;

- пріоритетність фундаментальної освіти, яка гнучко реагує на зміни у потребах держави, суспільства;

- інтеграція університетів з освітніми та науково-дослідними закладами регіону;

- розвиток структур в університетах, які б реалізували програми довузівської підготовки, залучення абітурієнтів до університетських заходів, підтримання контактів з випускниками;

- розвиток безперервної та відкритої освіти з широким використанням дистанційних форм навчання;

- науково-методичний супровід сучасного змісту і технологій вищої освіти з метою забезпечення якості підготовки кадрів, відповідно світовим стандартам;

- реалізація ефективної системи управління на базі принципів менеджменту якості тощо.

Більшість дослідників, звертаючись до проблеми університетської освіти, виділяють різні функції університетів, зокрема:

1. Навчальна функція (образна передача знання за допомогою образних засобів).

2. Дослідницька функція (визначення основних закономірностей досліджуваних процесів).

3. Професійна функція (професійна підготовка).

4. Сервісна функція (пропозиція різноманітних послуг своєму регіону і місцевому співтовариству, що спричиняє посилення конкурентоспроможності економіки).

5. Культурна функція (підвищення загальної культури суспільства).

6. Гуманістична функція (розвиток гуманізму та толерантності в суспільстві).

Першочерговою функцією університету є навчальна функція, але, вимоги часу: університети повинні виступати центрами науково-дослідної діяльності, стати елементами не тільки системи освіти, але й держави, усього суспільства в цілому. Усе більш зростаючі університети, К.Керр (Керр С.) називає мультиуніверситетами, – це особливі інтелектуальні міста, які для соціокультурного простору, який їх оточує, грають ведучу роль.

Сучасний університет повинен бути центром соціального обслуговування, головним агентом з надання різноманітних послуг населенню. Надання освітніх послуг – важлива, але не єдина діяльність сучасного університету. В університеті повинна розвиватись наука, удосконалюватись технології виробництва тощо.

Американський соціолог Д. Белл вважає, що університет повинен стати головним соціальним інститутом сучасного суспільства.

Науковий керівник: С.В. Сапожников, д-р пед. наук, проф.

О.В. Груньська,

*аспірант Донбаського державного педагогічного університету,
м. Слов'янськ*

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК АКТИВНОГО СУБ'ЄКТА ВИХОВАННЯ

Актуальність дослідження. На думку багатьох учених (Л. Божович, А. Валлон, Л. Виготський, О. Ворошилова, І. Дубровіна, Р. Павелків), початок шкільного життя, перехід від сімейного виховання до системи шкільного навчання і виховання є важливим і складним процесом, який супроводжується суттєвими змінами у житті та розвитку молодшого школяра. Молодший шкільний вік є сенситивним для фізичного, психічного та соціального розвитку. Саме в цей період на якісно новому рівні реалізується потенціал соціально-психологічного розвитку дитини як активного суб'єкта виховання, який пізнає оточуючий світ і самого себе, що набуває власний досвід діяльності у цьому світі.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Методологічні основи соціально-педагогічних досліджень щодо різноманітних аспектів роботи з дітьми закладено в докторських дисертаціях І. Зверєвої, А. Капської, С. Курінної, Л. Міщик, С. Харченко та ін. Особливий інтерес для нашого дослідження становлять роботи Ю. Богінської, О. Бурим, Л. Варяниці, О. Джексон, О. Караман, С. Курінної, О. Малахової, І. Печенко, К. Савченко, О. Савченко та ін., у яких розглядаються різні аспекти

процесу соціалізації молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах. Так, у публікаціях багатьох учених (Ю. Богінська, О. Бурим, Л. Варяниця, О. Джексон, О. Караман, С. Курінна, О. Малахова, І. Печенко, К. Савченко, О. Савченко), обґрунтована позиція, згідно якій молодший шкільний вік є визначальним у подальшому розвитку особистості та формуванні базової компетентності.

Мета дослідження. Охарактеризувати соціально-психологічний розвиток молодшого школяра як активного суб'єкта виховання.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Як показують соціально-педагогічні дослідження (М. Волокітна, Є. Воронцова, Т. Гнедая, Т. Гніда, О. Онисюк, А. Петровський), соціально-психологічний розвиток дитини у молодшому шкільному віці охоплює такі фази, як адаптація (приспособування до нових соціальних умов), індивідуалізація (вияв своїх індивідуальних можливостей і особливостей) та інтеграція (включення до колективу ровесників). Школяр потрапляє в зовсім нову для нього групу однолітків-однокласників, яка через відсутність спільно розподіленої навчальної діяльності є дифузною. Цією групою керує педагог. Фактором розвитку особистості молодшого школяра є не стільки навчальна діяльність, скільки ставлення дорослих до успішності, дисциплінованості, старанності дитини.

З урахуванням сказаного проаналізуємо соціально-психологічний розвиток молодшого школяра як активного суб'єкта виховання.

Перш за все це докорінна зміна соціальної ситуації розвитку дитини (вона стає „суспільним” суб'єктом і має тепер соціально значимі обов'язки, виконання яких отримує суспільну оцінку; у неї починає складатися новий тип стосунків з людьми, які її оточують; безумовний авторитет дорослого для неї поступово втрачається й усе більшого значення для дитини набувають однолітки, зростає роль дитячого співтовариства).

У соціально-педагогічній літературі (О. Безпалько, М. Галагузова, А. Капська, А. Мудрик) головною особливістю означеного віку є зміна соціальної позиції особистості: вчорашній дошкільник стає учнем, членом шкільного та класного колективів, де слід дотримуватися нових норм поведінки, вміти узгоджувати свої бажання з новим розпорядком тощо. Усе це дитина сприймає як певний переломний момент у житті, що супроводжується до того ж перебудовою системи взаємин з дорослими, найавторитетнішою фігурою серед яких стає вчитель. Початок шкільного навчання знаменує собою повну зміну способу життя дитини. Це принципово нова соціальна ситуація розвитку особистості. Перехід до шкільного життя пов'язаний зі зміною провідної діяльності з ігрової на навчальну. Дитина починає усвідомлювати, що вона виконує суспільно важливу діяльність – вчиться – і значущість цієї діяльності оцінюють люди, які її оточують.

По-друге, це становлення навчальної діяльності як провідної, яка визначає найважливіші зміни, що відбуваються у розвитку дитини на цьому віковому етапі (складаються психологічні новоутворення, які характеризують найбільш значимі досягнення у розвитку і є фундаментом, що забезпечує розвиток на наступному віковому етапі);

По-третє, це висування мислення (передусім словесно-логічного, роздумливого) у центр свідомої діяльності дитини в ході засвоєння наукових знань, на основі чого перебудовуються й усі інші пізнавальні процеси (пам'ять стає мислячою, а сприйняття – думаючим);

В четвертих, це поява довільної й просоціальної поведінки, в основі якої лежать моральні мотиви й переживання дитиною власної унікальності; виникненням планування результатів власних дій і рефлексії, пов'язаних з основним мотивом, який домінує в цьому віці – мотивом досягнення успіху.

Крім того, аналізуючи соціально-психологічний розвиток молодшого школяра, слід звернути особливу увагу на готовність дитини до школи. На думку О. Караман, це складне комплексне утворення, яке є підсумком повноцінно прожитого дошкільного дитинства й водночас індивідуальною програмою розвитку для учня. У повному обсязі готовність містить *інтелектуальну готовність (розвинуті дошкільні форми мислення – наочно-образне, наочно-схематичне та ін., творча уява, наявність основних уявлень про природні й соціальні явища), вольову готовність (сформованість відповідного рівня довільності), мотиваційну готовність (бажання ходити до школи, набувати нові знання, зайняти нову соціальну позицію – позицію школяра), а також сформованість у дитини ставлення до вчителя як до дорослого, який має особливі соціальні функції, розвиток необхідних форм спілкування з однолітками (уміння встановлювати рівноправні стосунки та ін.).*

Перебудова сучасної системи педагогічної діяльності у плані забезпечення різнобічного і гармонійного розвитку особистості вимагає від педагога особливої уваги до учня на переломних етапах його психічного та соціального розвитку, коли помітно загострюються суперечності цього процесу.

Висновки. Молодший шкільний вік видатні педагоги та науковці (М. Бігянова, О. Богданова, М. Боришевський, Л. Ваховський, Р. Гурова) називають найсприятливішим для засвоєння моральних норм і правил поведінки. Саме на цьому етапі закладаються підвалини моральності в особистості. Передумови соціально-психологічного розвитку більше не повторяться, і те, що буде упущено у молодшому шкільному віці, надолужити у наступних вікових періодах і мікроперіодах (від класу до класу) виявиться важким чи зовсім неможливим.

Науковий керівник: С.М. Курінна, д-р пед. наук.

АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ СІМ'ЯХ

Проблема неблагополучної сім'ї є дуже актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства. Сім'я займає одне з провідних місць серед загальнолюдських цінностей. Важливим моментом у вихованні дитини є її зростання у любові й турботі близьких людей. Саме в родині формуються норми поведінки дитини, розкривається внутрішній світ та індивідуальні якості особистості.

Ми звикли розглядати сім'ю як осередок миру і любові, де особу оточують найближчі та найдорожчі люди. Однак не всі батьки прагнуть належно виховувати своїх дітей. У сучасній сім'ї все частіше трапляються суперечки, взаємні звинувачення і погрози, нерідко справа доходить і до застосування фізичної сили.

Дослідженням проблем неблагополучних сімей займалися Б. Алмазов, Л. Алексеєва, М. Буянова, А. Варга, М. Галагузова, А. Макаренко, В. Целуйко та ін.

На сьогодні проблема сімейного неблагополуччя набула широкого поширення. Незалежно від факторів, неблагополуччя сім'ї негативно позначається на розвитку дітей. У таких сім'ях виховна функція сім'ї посідає друге місце або взагалі відсутня. Порушення стосунків у сім'ї, ухиляння батьків від виховання призводять до затримки психічного розвитку. Неблагополучні сім'ї мають негативний вплив на розвиток і формування особистості дитини, на процес її соціалізації в майбутньому.

Аналіз наукової літератури засвідчив відсутність чіткого визначення поняття «сімейне неблагополуччя», оскільки кожен автор вкладає в нього свій зміст. Саме тому в різних джерелах поряд з поняттям «неблагополучна сім'я» можна зустріти такі: «деструктивна сім'я», «дисфункціональна сім'я», «сім'я групи ризику», «дисгармонійна сім'я» тощо.

Цілком слушним видається нам визначення В. Целуйко, яка під неблагополучною розуміє таку сім'ю, в якій порушена структура, знецінюються або ігноруються основні сімейні функції, є явні чи приховані дефекти виховання, в результаті чого з'являються «важкі» діти.

Нам імпонує думка Г. Гайсиної, яка вважає неблагополучною сім'ю, яка не справляється зі своїми обов'язками або ігнорує виконання своїх основних, особливо виховних, функцій.

Дослідницею Л. Алексеєвою представлена класифікація неблагополучних сімей в залежності від провідних показників неблагополуччя:

1) конфліктні сім'ї (у таких сім'ях наявні причини психологічного порядку – невміння або небажання людей спілкуватися конструктивно,

радитися один з одним, враховувати настрої, інтереси, звички, внаслідок чого руйнуються міжособистісні відносини між членами сім'ї);

2) педагогічно неспроможні сім'ї (батьки в таких сім'ях не мають необхідних педагогічних знань, використовують способи виховання дітей, які суперечать природному процесу розвитку особистості дитини; у батьків при цьому, за словами А. Макаренка, «немає ні чіткої мети, ні програми виховання»);

3) аморальні сім'ї (в умовах цих сімей особисті взаємини і спосіб життя батьків припускає неузгодженість з елементарними нормами і правилами поведінки; аморальність, пияцтво та інші пороки дорослих отримують такі потворні форми, що стають надбанням гласності й загального осуду);

4) асоціальні сім'ї (головною особливістю таких сімей є невідповідність між житлово-побутовими умовами та елементарними санітарно-гігієнічними вимогами, незадоволення базових потреб дитини, негативна антигромадська позиція, що виражається в передачі дітям такого ставлення до суспільних цінностей, яке не відповідає нормальному способу життя).

Діти з таких сімей стикаються з безліччю психологічних і соціальних проблем, що ускладнює процес їх соціалізації та адаптації. Для таких дітей характерними є занижена самооцінка, замкнутість, відсутність спільності з іншими людьми, відчуття незахищеності серед близьких людей.

Таким чином, головною особливістю неблагополучної сім'ї є її негативний вплив на формування особистості дитини, який призводить до відхилень у поведінці.

Актуальність проблем сучасної сім'ї вимагає від фахівців різних галузей і всього суспільства в цілому осмислення вже наявного досвіду з підтримки неблагополучних сімей, розробки і впровадження нових програм соціального захисту та підтримки різних категорій сімей з метою запобігання дитячої безпритульності, соціального сирітства та стабілізації суспільства.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

L.V. Gurtova, V.O. Podolyak,
2-nd year of study, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk

DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Ukraine aims to get the status of a developed country; therefore the government tries to support the development of educational system and the

growth of society's intellectual potential. According to the prognoses of UNESCO, the level of national welfare, that meets international standards, can be reached only by those countries, where the working-age population consists of 40-60% of people with higher education.

The state policy in the field of higher education is based on the following principles:

- affordability and competitiveness of getting higher education for all the people, who have the necessary skills and motivation;
- independence of getting higher education from the influence of political parties, non-governmental and religious organizations;
- integration of Ukrainian higher education into the world system of higher education while saving and developing achievements and traditions of Ukrainian higher school;
- state support for training of specialists in priority areas of fundamental and applied scientific researches;
- reducing the monopoly rights of the state in education through on-an-equal-basis creation of non-governmental educational, vocational institutions, the formation of multivariate investment policy in the area of education.

In general, the modern transformation of higher education in Ukraine is a complex process, where the following directions can be identified:

- extensification – the process of increasing the number of HEIs (higher education institutions), specialties and programs, as well as students and general access of citizens to higher education;
- modernization – democratization, innovative processes: introduction of new specialties, educational programs, technologies and methods of teaching;
- globalization and Europeanisation – transformation of Ukrainian education in the context of modern education globalization and formation of integrated European space of higher education;

Taking into account these facts, the strategic foreground tasks for reformation of Ukrainian system of education are:

- development of the national education system, the formation of an educated creative personality, the assurance of the priority development of an individual;
- operation and development of the national education system based on the principles of humanism, democracy and the priority of social and moral values;
- providing innovative orientation of the educational system by: increasing of a computerization of universities; intensification of scientific and technical activities of Universities and enlarging of its budgetary funding;
- increasing the effectiveness of national scientific research; promotion of international partnership in the field of scientific and technical, innovational activities; taking into account the world market before determining the priority directions of science, technologies and innovations;

– increase in financing of state research and development; creation of conditions for high-tech production in Ukraine; strengthening the cooperation of the education and the science; stimulation of the process of advanced training; the development of distance education.

Thus, the modern transformation of higher education in Ukraine is an important issue, which requires considerable efforts and investments. There are a lot of tasks and strategies for its development and it is business of governmental concernment to provide the society with high-quality educational opportunities.

Scientific supervision by Professor N.P. Volkova.

Language supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak.

Г.О. Денісова,

5-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ВИВЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ

Ціннісні переваги особистості визначають головні і відносно стійкі відносини людини до всіх основних сфер життя – до світу, до інших людей, до самої себе. Людина активно діє тільки у зв'язку з тим, що представляє для неї певну цінність.

Проблема вивчення ціннісних орієнтацій недостатньо представлена як в рамках теорій вітчизняної психології, так і зарубіжними авторами. Саме від системи цінностей, що склалися на сьогоднішній день, залежить соціальна активність, вчинки, які в подальшому будуть визначати цілісність особистості та її ставлення до суспільного життя, кар'єри, сім'ї.

У нашому суспільстві відбуваються процеси демократизації і гуманізації, що сприяють створенню рівних можливостей для реалізації особистості незалежно від соціального походження, стану, національності, віку і статі. Однак свідомості представників тої чи іншої статі властиві стереотипні уявлення про роль в житті, положення, статус, різні ціннісні орієнтації. Ці стереотипи накладають свій відбиток при бажанні мобілізувати свої можливості і реалізуватися як особистість. У силу цього вивчення відмінностей життєвих цінностей представляється дуже актуальним.

Гіпотеза даного дослідження полягала в тому, що існують відмінності в ціннісно-смысловий сфері студентів заочної та денної форми навчання, метою його було дослідити ціннісно-смыслову сферу студентів.

Для практичного дослідження за темою нами була обрана група з 35-ти студентів 3-го курсу психологічного факультету Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, з яких 18 навчаються за денною формою навчання (вік 19-25), 17 – навчаються заочно (вік 20-42).

Для проведення емпіричного дослідження й перевірки гіпотези нами була обрана Методика Шварца для вивчення цінностей особистості. За методикою відокремлюють наступні 10 типів цінностей: влада, досягнення, гедонізм, стимуляція, самостійність, універсалізм, доброта, традиції, конформність, безпека, які відрізняються за мотивацією та охоплюють базові типи. Опитувальник дозволяє дослідити термінальні й інструментальні цінності.

За загальними результатами дослідження ми отримали наступні дані. Для студентів денної форми навчання загалом найбільш характерні наступні цінності: гедонізм, а саме прагнення до задоволення, цінності самостійності та прагнення досягнень. Для студентів заочної форми навчання загалом найбільш характерні наступні цінності: на першому місці розташувалися цінності самостійності, на другому – прагнення досягнень, наступний по ступені вираженості показник прагнення до задоволення, тобто гедонізму. Відмінності стосуються значимості таких типів цінностей як гедонізм (значимість більше виражена для групи денного навчання й займає першочергове положення), універсалізм (більш виражена для групи заочного навчання), стимуляції (більш виражена для групи заочно-го навчання) й безпеки (більш виражена для групи заочного навчання).

За результатами для типів цінностей на рівні нормативних ідеалів та індивідуальних пріоритетів для обох груп ми отримали наступні дані. Для студентів денної форми на рівні нормативних ідеалів та на рівні індивідуальних пріоритетів для групи найбільш виражена значимість тих самих цінностей як і за загальними показниками для групи, це – гедонізм, самостійність й досягнення. Для студентів-заочників на рівні нормативних ідеалів більше виражені показники досягнення, самостійності й безпеки. Це відрізняється від показників на рівні індивідуальних пріоритетів, тут домінує цінність самостійності, гедонізму й універсалізму, тобто направленість на захист благополуччя групи або людей загалом.

Таким чином, ми дослідили відмінності в ціннісно-смісловій сфері двох груп студентів, денної й заочної форми навчання й підтвердили робочу гіпотезу дослідження, в якій ми припустили, що існують відмінності в ціннісно-смісловій сфері, ці відмінності між групами стосуються наступних цінностей: на рівні нормативних ідеалів студенти денної групи навчання мають більш високий показник значимості гедонізму, самостійності й стимуляції, а заочники – показники значимості цінності універсалізму й безпеки.

Отримані дані можуть бути використані для подальших досліджень ціннісно-сміслової сфери, а також бути використані й врахована при розробці психолого-педагогічних заходів та програм в ВНЗ.

ДИТЯЧІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

У сучасних умовах соціально-економічних та політичних змін в українському суспільстві виникають актуальні питання, пов'язані з потребами та запитамі підростаючого покоління. Відповідно, процес інституалізації дитячого руху в Україні наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. стикається з об'єктивними труднощами, насамперед з фрагментарністю, частковістю підтримки державою громадських дитячих ініціатив, невиконанням прийнятих нормативно-правових зобов'язань стосовно дитячих громадських організацій. Це пов'язано з постійною реорганізацією структур органів державної влади, відповідальних за державну молодіжну політику, відсутністю стратегії взаємодії міністерств, відомств, інших урядових структур, які координують розв'язання дитячих та молодіжних питань у загальноукраїнському масштабі. Відсутність єдиного координаційного органу, слабка представленість у міжнародних структурах залишаються актуальними проблемами українського дитячого руху і нині.

Таким чином, проблема функціонування дитячих громадських організацій на даний час є актуальною й популярною у науковому середовищі.

Суспільство сильне своєю багатоманітністю, можливостями для саморозвитку і самовираження людини. Особливо важлива його роль у раціональному спрямуванні самостворювальної енергії дітей, підлітків, молоді. Значною мірою ця мета реалізується завдяки співучасті юної особистості у спільних зі своїми ровесниками справах, організаційному та емоційному об'єднанні намірів і сил. Допомогати їй у цьому покликані передусім школа, соціально-виховні інститути, а також дитячі громадські організації.

Нині в усіх регіонах нашої держави функціонують різноманітні громадські дитячі організації, які з кожним роком збільшують вплив на виховання та соціальне становлення дітей і підлітків. Це дає підстави розглядати їх як суб'єкти соціально-педагогічної діяльності. Будучи окремим соціально-виховним інститутом і потенційно потужним соціалізуючим фактором, громадські дитячі організації виступають об'єктом соціально-педагогічної науки та практичної діяльності. Зростання їхнього впливу дуже важливе для формування взаємодії з ровесниками, самоорганізації дітей. Саме подібні організації допомагають дітям у повному обсязі соціалізуватися у суспільстві.

Дитяча громадська організація – об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою якого є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних ін-

тересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства.

Членство у дитячих громадських організаціях буває індивідуальним і колективним. Колективними членами можуть бути колективи інших дитячих громадських організацій. Вступ неповнолітніх віком до 10 років до дитячих громадських організацій здійснюється за письмовою згодою батьків, усиновителів, опікунів або піклувальників.

27 вересня 1999 року було створено нове демократичне об'єднання дитячих та піонерських організацій, спілок і формувань – ФДО (Федерація Дитячих Організацій) – добровільна, неполітична всеукраїнська спілка дитячих громадських об'єднань. Її мета – захист прав та інтересів дитини, всебічний розвиток її здібностей. Майже 750 тисяч дітей та підлітків об'єднані під егідою ФДО.

Федерація дитячих організацій України ставить собі за мету: захист прав та інтересів дитини, всебічний розвиток її здібностей.

Основні завдання ФДО: створити відповідні умови для самовираження дітей; підготувати їх до самостійного життя; виховувати дітей на ідеалах добра; стабілізувати традиційні форми та методи роботи дитячих організацій; підтвердити самостійність обласних громадських дитячих формувань; об'єднатися навколо спільних ідей; реалізовувати програми та проекти у рамках ФДО.

З огляду на вищезазначене, можна стверджувати, що на даний час ситуація зі створення дитячих організацій поки що задовільна, але у зв'язку зі змінами соціально-економічних умов життя зростає проблема зайнятості дітей у вільний позашкільний час. Нехтування інтересами дітей, різноманітними видами діяльності, призводить до того, що діти надані самі собі, вони віддають весь вільний час або вуличним компаніям, або безцільному часу проведення вдома за комп'ютером, набувають досвіду правопорушень.

Одним із пріоритетних шляхів подолання проблеми зайнятості дітей після уроків є створення дитячих організацій, груп або гуртків у загальноосвітніх навчальних закладах. Дитячі громадські організації, які діють на базі навчально-виховних закладів, створюють додаткові можливості для педагогічного впливу на особистісний розвиток дитини. Вони мають достатній потенціал, щоб стати самостійним інститутом, що забезпечує соціальне становлення особистості, залучаючи її до суспільно-корисних справ, формує активну життєву позицію, задовольняє інтереси особистості, сприяє її подальшому розвитку.

Науковцями доведено, що дитячі громадські організації здатні впливати на формування особистості, бути суб'єктом виховання та соціалізації підростаючого покоління. Для забезпечення ефективної реалізації цього завдання у процесі створення та функціонування дитячих організацій необхідно дотримуватись таких принципів (за Р. Литвак):

1. Принцип гуманізації (реалізація видів діяльності з урахуванням інтересів і потреб дітей; виховання на ідеях гуманізму – любові, доброти, милосердя).

2. Принцип свободи вибору (забезпечення добровільності вступу і виходу з організації, визнання особистості дитини найвищою цінністю, метою і суб'єктом виховного процесу; повага до гідності дитини, її потенційних можливостей; спрямованість системи діяльності (її цілей, завдань, змісту, форм і методів) на інтереси і потреби дітей; формування самосвідомості дитини, її активного ставлення до себе і світу; створення реальних можливостей для вибору дітьми видів і змісту діяльності; забезпечення дитині можливості вільно висловлювати власні погляди; повага до її права на свободу думки, отримання і передавання інформації, вибирати і бути обраною до всіх органів управління об'єднанням; можливість кожного члена об'єднання користуватись його матеріальною базою і засобами; повага до інших дитячих організацій, діяльність яких не має асоціального характеру).

3. Принцип самореалізації (стимулювання творчої діяльності; створення можливостей для прояву творчої активності, реалізації інтересів, потреб дітей; розвиток ціннісно орієнтованих умінь і навичок; вироблення вміння приймати рішення; розвиток мотиваційно-потребної сфери особистості; розвиток мислення, інтелекту, внутрішньої культури; формування здатності до безперервного збагачення соціального досвіду; забезпечення безперервної діяльності дитини у соціальній сфері; стимулювання і заохочення соціально значущої діяльності дітей).

4. Принцип взаємодії дітей і дорослих (взаємоповага, довіра і культура у відносинах; організація спільної діяльності для передавання і засвоєння дітьми соціального досвіду; надання соціально-педагогічної допомоги, сприяння соціальному, духовному благополуччю, активній участі дитини у житті суспільства).

5. Принцип соціально-педагогічної захищеності дітей (підтримка позитивних емоцій, оптимістичного погляду на світ, подолання негативних переживань, які травмують дитину; розвиток психологічної стійкості особистості; формування позитивної Я-концепції; створення атмосфери захищеності в мікросоціумі організації; запобігання міжособистісним конфліктам, заохочення і розвиток доброзичливих взаємин; захист прав дитини).

6. Принцип романтики та гри у діяльності (розкриття у яскравій формі видатних фактів і подій із життя людства; емоційна насиченість творчих і суспільно корисних справ; використання символіки, атрибутики, ритуалів; розвиток інтересу до наукового пошуку, технічної творчості, мистецтва тощо; активне використання ігрових форм і прийомів в організуванні діяльності; розвиток творчої фантазії).

Дотримання цих принципів діяльності сприятиме ефективному виконанню сучасною дитячою організацією соціовиховних функцій, визначення яких є наступним завданням нашого дослідження.

Науковий керівник: Л.М. Ніколенко, канд. пед. наук, доц.

О.Є. Дорохіна,

магістрант,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ЗНЗ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У зв'язку з переходом України до ринкових відносин, визначенням інноваційних процесів пріоритетними у різних сферах діяльності, в тому числі освітній, важливого значення набувають такі галузі науки як педагогічна інноватика, менеджмент освітніх інновацій, педагогічний менеджмент, управління інноваційними процесами. Інтеграція у європейський та світовий освітній простір, перехід до нових освітніх моделей, запровадження інноваційних технологій навчання визначаються як важливі завдання модернізації вітчизняної освіти.

В даний час інноваційний характер освіти стає найважливішим інструментом у його конкуренції з іншими соціальними інститутами за вплив на підрастаюче покоління. Інвестиційна привабливість освіти залежить від інноваційного характеру розвитку освітньої сфери, інтеграції наукової, освітньої та практичної діяльності, включеності освіти в національну інноваційну систему.

Особистісно-мотиваційне забезпечення інноваційних процесів у школі передбачає: наявність професійних можливостей педагогічного колективу, шкільної адміністрації й узгодженість інноваційного пошуку з освітніми інтересами учнів та їх батьків. Характерним для перших двох є наявність (чи відсутність) творчого спрямування в професійній діяльності адміністрації і вчителів школи. При цьому враховується досвід авторитетних педагогів, існуючий досвід використання нововведень, доброзичливий психологічний клімат в колективі. Важливими є професійно-демографічні характеристики, статевий фактор, загальнокультурна й професійна компетентність педагогів.

Емпіричне дослідження було проведено з метою перевірки висунутої нами гіпотези, що ефективність управління інноваційною діяльністю в умовах сучасного навчального закладу підвищується, якщо буде розроблена та впроваджена модель управління ЗНЗ на основі розвитку й збагачення всіх характеристик системи: оновлення функцій управління та конкретних управлінських дій; удосконалення організаційної системи управління; оптимізація технологій та механізмів управління, але насамперед – саморозвитку керівників закладів освіти, оновлення їх професіональних якостей.

Вибірку склали 120 учасників. Дані проведеного анкетування засвідчили, що 40% педагогів не володіють базовими інноваційними знаннями, новими технологіями; 10% – займаються різними інноваціями; 20% – від-

чувають потребу в певній інновації, але намагаються впровадити її тільки 9% опитаних; 40% –відчувають невпевненість у своїх діях без спеціальної підготовки; усі респонденти відчувають труднощі у вивченні спеціальної літератури. Характерна особливість, яку було виявлено під час дослідження, – це відмінності мотиваційного підґрунтя прагнення до інноваційної діяльності серед вікових груп. Результати психосемантичної діагностики дозволяють виділити два протилежних типи мотиваційних рушіїв – прагнення до інноваційної діяльності та зворотнє, протилежне – прагнення до сталості підходів, їхньої традиційності, а отже, два типи спрямованості педагогічної діяльності – інноваційна (наробки на базі вже існуючих методик, новітні технології) або традиційна (використання та нашарування технологій, перевірених роками). Найбільшою завадою на шляху до впровадження інновацій, за результатами опитування, стає неготовність педагогів до кардинальних змін та відпрацьованих роками технологій – 38% опитуваних, проте 40 % акцентували увагу на невідповідності та нестачі кваліфікації щодо організації та ведення подібної діяльності.

Резюмуючи отримані нами результати, доходимо висновку, що крім загальної курсової підготовки педагогів необхідно цілеспрямовано формувати їхню готовність до конкретної інноваційної діяльності в спеціально створених для цього організаційно-педагогічних умовах, які забезпечували б готовність педагога перейти від упровадження конкретної інновації до освоєння будь-якої іншої. Підготовка педагогів до інноваційної діяльності в процесі має забезпечувати виникнення творчої обстановки в процесі навчання, мотивація кожного учасника процесу згідно його психологічних особливостей та спрямованості і ґрунтуватись на активному особистісному опрацюванні дидактичних нововведень.

Науковий керівник: В.Є. Момот, д-р екон. наук, проф.

I. Zakharkevych,

5th year of study, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk

PROJECT METHODS IN TEACHING ENGLISH FOR FUTURE TRANSLATORS

Today project methods play a vital role in educational process. They are also the most effective way of teaching foreign languages at universities. To prove this point, it is required to identify the project method in general. The textbook “Methods of Teaching Foreign Languages” considers two significations of the notion “method” i.e.: 1. method as a system or a principal trend in teaching specific subject in specific historical period of the development in science;

2. method as a way and process of achieving a certain goal in teaching and learning. Project-based learning method emerged in the early XX century in the USA. Its main purpose is to stimulate student's interest in learning and applying the acquired knowledge into practice. The purpose of the method is to train from memory school into thinking school, to shift focus from the teaching lecturer to the learning student.

There are many reasons for using project work in the classroom. Projects allow students to interact with the world outside the classroom. Along with helping students to improve their linguistic skills, they also help students to develop their creative and critical thinking skills, and to become more self-confident, independent learners.

Fried-Booth (2002) describes three stages of a project. The first stage is the planning stage. This is where you go over the project with the students, discussing what needs to be done and what their language needs might be. The second stage is the implementation stage. This is where students do the work to complete the project, usually outside the classroom. The third stage is the creation of the end-product. At this stage, students produce something tangible such as a book or a wall display.

E.S. Polat states that the project method is also based on modeling social interaction in small groups during the training process. The key way of learning is based on student's personality and activity. Project work is implemented as self-planning and fulfillment in foreign languages. For example: the release of a newspaper or a magazine, a collection of articles, preparation of exhibitions, performances, concerts and others. This work allows putting in force the differentiated approach to learning, increase, activity and independence of students on the basis of role-playing games and also increase, independence in solving educational problems. This method provides not only individual work but makes all students cooperate and share responsibilities during the training process. Projects teach students to do the work together and share cooperative success and failures in order to create conditions for interaction and cooperation in the system "student-lecturer-group". It is necessary to apply the project method in training translator. It is well-known that translation requires a lot of work with language and that is the vital role of translation. In this case, the project method stimulates the motivation, cooperative work and success in such a complex field of learning languages. Usually, project work can be based on different types of creative projects. Projects for translators can be created in the same way by adding specific subject and object for future translators. For instance: the lecturer gives the task to each student of translation major to develop a project through comparing translation literature from ancient period to modern period. Firstly, the students and the lecturer discuss the topic and the major items to identify the specific information. Second, the students gather additional information and implement it. Third, they put it into the end product which can be an article for the newspaper, book or magazine. This project is for

the general subject in the translation field. There are many fields to consider: business, economics, law, technologies etc. Accordingly, the projects can be managed in different ways.

As a result of this activity, involuntary memorizing of lexical items and grammatical structures, occurs speech activity in the target – foreign language is motivated. The project method will help future translators to achieve the main goal of translation easily without lecturer's pressure and develop great interest in their work. The students can be confronted with different problems and solve them. If there are difficulties, they can turn to their lecturer who will suggest some ways of solution.

*Scientific and language consultant: Doctor of Pedagogy, Professor
O.B. Tarnopolsky.*

О.Г. Карпіченко,
*2-й рік навчання, Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

ГЕНДЕРНІ РОЛІ І СТЕРЕОТИПИ

Багато років у людей склалися стереотипні уявлення про звичний спосіб поведінки чоловіків і жінок, які досі поширені між представниками тієї чи іншої статі. Ці стереотипи стосуються як особистісних якостей чоловіків і жінок, так і особливостей їхньої поведінки.

Гендерні стереотипи утворилися через те, що статеві ідентичність відчувається більш яскраво, ніж всі інші ідентичності. Дослідження гендерного стереотипу надзвичайно важливо, оскільки кожна людина, незалежно від її гендерної приналежності, є індивідуальністю, зі своїм набором психологічних якостей і властивостей

Гендерні ролі – соціально очікувана поведінка чоловіків і жінок, пов'язана з їхнім соціальним статусом в певних культурних, соціально-економічних і політичних умовах.

Проте гендерні соціальні ролі не слід розуміти як поділ усіх соціальних статусів, а відповідно, й ролей, на такі, що можна відносити лише до чоловіка або лише до жінки. Лише декілька соціальних ролей є біологічно зумовленими, а отже, унеможливлені до виконання представником протилежної статі: вагітної жінки, матері, годувальниці груддю, дочки, дружини, бабусі тощо – для жінок, та генетичного батька, чоловіка, сина тощо – для чоловіків. Будь-які інші соціальні ролі, які мають гендерне маркування, тобто стереотипні погляди щодо виконання представниками однієї з двох статей, зумовлені не біологічними чинниками, а соціально-культурними.

Останнім часом ставлення до чоловічих і жіночих статевих ролей зазнають суттєвої критики. Представники нових поглядів вважають, що традиційні статеві ролі обмежують і затримують психічний розвиток як жінок, так і чоловіків. Вони є джерелом психічної напруженості чоловіків і жінок, так як кожен із них буде намагатися відповідати до заданих суспільством норм, не звертаючи уваги на власні бажання і потреби. Також, вони шкідливі, оскільки люди, не приймаючи їх, піддаються громадському осуду, а ті, хто намагається їх дотримуватися, часто йде наперекір власним потребам.

Тож, досі в науках, що вивчають особливості статевих відмінностей, протиборствують два напрямки: еволюційний і соціо-культурний. Перший стверджує, що чоловіки і жінки такі, які є, оскільки природний відбір у процесі еволюції підкріплювала поведінка, що забезпечувала наших предків виживанням і відтворенням собі подібних. Чоловіки та жінки успадкували певні емоційні реакції і шаблони поведінки, що дозволяють їм виконувати завдання, пов'язані з виживанням і продовженням роду. Це те, що пов'язує чоловіків і жінок. Соціо-культурний підхід стверджує, що відмінності чоловіків і жінок обумовлені соціалізацією. Насправді, і біологічні, і соціальні чинники мають значення, тож відокремити їх один від одного практично неможливо. Будь-яке пояснення існуючих психологічних відмінностей лише із еволюційної, а бо лише із соціо-культурної позиції буде одностороннім. Можна лише стверджувати, що одні відмінності можуть більшою мірою залежати від біологічних чинників, а інші – від соціальних.

Отже, під гендерними стереотипами розуміють спрощене, схематизоване, часто викривлене або навіть помилкове, характерне для сфери повсякденної свідомості уявлення про звичний спосіб поведінки жінок та чоловіків. Але, ні в біологічному, ні в психологічному сенсі не зустрічається чистої мужності чи жіночності. У кожній особистості спостерігається “суміш” біолого-психологічних ознак своєї і протилежної статі.

Науковий керівник: О.І. Беспарточна, канд. пед. наук, доц.

Н.В. Кириченко,

*2-й рік навчання, Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДИТИНИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Розглянемо поняття «батьківство». Термін «батьківство» багатогранний, і його можна розглядати з двох сторін: як комплексну структуру од-

ного індивіда, або як надіндивідуальне ціле, що, як правило, є сукупне, тобто включає двох людей, які вирішили дати початок новому життю.

Батьківство як феномен пов'язане з багатограним феноменом батьківської любові, стороною якого є те, що одночасно з безумовним прийняттям своєї дитини батьки прагнуть її розвинути і вдосконалити. Батьківська любов – орієнтир на істинне почуття любові, найефективніший спосіб виховання. Разом із тим вона не стримує бажання вдосконалити свою дитину, не знижує вимогливість до неї.

Батьківство – багатовимірне поняття. І якщо воно надіндивідуальне ціле, то обов'язково пов'язане з такими категоріями як відповідальність, довіра і готовність. Відповідальність пов'язана з певною тривогою і визначає поведінку батьків: попередження хвороб, нещастя чи страждань, турбота про долю дитини, її здоров'я, духовний та душевний розвиток. Тобто поведінка батьків спрямована на забезпечення благополуччя дитини. Однак, відповідальність може перерости в гіперопіку. Особливо це стосується батьків, у яких діти з обмеженими можливостями. Як відомо, якщо дитина захворіла, батьки намагаються усе віддати, щоб чадо видужало, ставляться набагато лагідніше та улесливіше. Коли ж дитина «хворіє» увесь час, така поведінка має постійний характер. Таким батькам складно прийняти дорослішання дитини, передати відповідальність за її життєвий шлях їй самій (звичайно, якщо це можливо).

Ще одна категорія, тісно пов'язана з поняттям батьківства – довіра. Батьківство – поняття, що включає неодмінно двох людей – батька й матір. Довіра це ставлення до кого-небудь на основі більш-менш повного знання можливих варіантів поведінки, вчинків, знання системи цінностей партнера, способів проведення дозвілля, а також зіставлення реального образу зі своїми пріоритетами, сподіваннями та ідеалами.

Також, крім розподілу відповідальності й упевненості в майбутньому, викликаній довірою до чоловіка (дружини), складником процесу ухвалення рішення стати батьками є оцінювання готовності до такого кроку, що включає два об'єкти: оцінювання власної готовності стати батьком (матір'ю) та оцінювання свого партнера у шлюбі. Отже, на думку дослідників З.Бондаренко, Г. Лактіонової, батьківство є процесом забезпечення батьками необхідних умов для повноцінного розвитку, навчання та виховання дитини.

Важливим компонентом структури батьківства є стиль сімейного виховання. Стиль взаємодії батьків та дитини є найочевидніший, найдоступніший для зовнішнього спостереження аспект батьківства. Він є своєрідний складник решти структурних компонентів – ціннісної орієнтації подружжя, батьківських установок і сподівань, батьківського ставлення, батьківських почуттів, позицій та відповідальності.

Діана Бромрінд запропонувала класифікацію стилів батьківської поведінки, виокремивши три типи батьківського контролю, які лежать в

основі батьківської поведінки: авторитетний, авторитарний та ліберальний. Г.К Радчук виділяє чотири стилі виховання: 1) співпраця – у спілкуванні вислови, спрямовані на підтримку, переважають над заперечними. Мати спонукає дитину до активності, спілкуванню властива взаємна поступливість, гнучкість; 2) ізоляція – спільні рішення у сім'ї не ухвалюють, дитина ізолюється і не хоче ділитися своїм внутрішнім світом з батьками; 3) суперництво – спілкування відзначається протистоянням, критикою, що є наслідок реалізації потреби в самоствердженні та самоствердженні та симбіотичних нахилів; 4) псевдоспівпраця – партнери проявляють егоцентризм, мотивація спільних рішень не ділова, а ігрова.

Усвідомлене батьківство – розвинута форма батьківства, що містить компонент свідомого ставлення батьків до процесу виховання та розвитку дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей. Це взаємодія батьків між собою, з іншими членами сім'ї, у тому числі з дітьми, результат якої є створення найбільш сприятливих умов повноцінного розвитку дитини на всіх етапах її життя.

Для правильної організації роботи з батьками педагогові необхідно: 1) знати усю доступну інформацію про дитину; 2) визначити шляхи покращення виховного впливу на дитину (активізація спілкування дорослих із дитиною, вироблення норм поведінки, правильної оцінки власних учинків); 3) виявити найбільш ефективні форми роботи впливу спілкування хлопчиків із батьком, який проживає окремо, з метою вироблення в них чоловічих рис характеру, оптимізувати вплив його спілкування на хлопчиків та дівчат з метою підготовки їх до майбутнього сімейного життя; 4) визначити найбільш ефективні форми роботи з розлученою сім'єю.

Мета діяльності соціального або корекційного педагога полягає в реалізації програми комплексної психолого-педагогічної та соціальної підтримки сім'ї. Особливостями такої програми є наявність міждисциплінарної команди спеціалістів, участь батьків у процесі реабілітації, спрямованість діяльності спеціалістів і на дитину, і на батьків, налагодження партнерства.

Діти з особливими потребами за своєю природою і поведінкою дуже відрізняються як від усіх інших, так і один від одного. Пріоритетними напрямками роботи є сприяння соціальному, емоційному та когнітивному розвитку кожної дитини для того, щоб вона почувалася неповторним, повноцінним учасником суспільного життя. Навчання та виховання дітей з особливими потребами базується на таких засадах:

- доступність усіх форм навчання й освітніх послуг;
- індивідуалізація та адаптація навчальних програм з урахуванням потреб і можливостей дитини;
- поєднання традиційних та інноваційних підходів до розвитку дитини;

• створення сприятливих умов для соціалізації, самовизначення та самореалізації дітей.

Діти з особливостями психофізичного розвитку, як правило, мають постійну соціальну дезадаптацію, що обмежує можливість їх інтеграції в соціумі. У зв'язку з цим слід застосовувати заходи, пов'язані з покращенням стану соціальної адаптації, яка включає в себе такі напрями:

– встановлення довірливих відносин з дитиною, створення ситуації психологічного комфорту;

– формування в дитини позитивної самооцінки;

– формування мотивації досягнень;

– створення умов для підвищення рівня навчання; діти з особливостями психофізичного розвитку, як правило, мають постійну соціальну дезадаптацію, що обмежує можливість їх інтеграції в соціумі;

– виховання правильних навичок поведінки в суспільстві;

– підвищення рівня самоаналізу;

– розвиток моральних уявлень, пізнавальних інтересів, розширення світогляду;

– формування в дитини позитивних життєвих перспектив, визначення разом з нею шляхів самореалізації, сфер самоповаги. Зміст, форми та методи навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку мають бути корекційно спрямованими.

Отже, правильно спланована та систематично проведена навчально-виховна робота забезпечить захист права кожної дитини, а особливо дитини з обмеженими можливостями, на отримання якісної освіти.

Питаннями подальшого нашого дослідження можуть бути змістовні характеристики, або компоненти усвідомленого батьківства для дитини з обмеженими функціональними можливостями.

Науковий керівник: З.П. Бондаренко, канд. пед. наук, доц.

Д.Х. Князян,

*2-й рік навчання, Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

Виходячи з вимог Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання», провідним є оптимізація професійної підготовки майбутніх учителів-філологів у аспекті самостійного опанування інформацією, вміння використати освітньо-професійних ре-

курсів, ефективного професійного саморозвитку з урахуванням специфіки інформаційно-комунікаційних технологій.

Саме це й пояснює необхідність формування у майбутніх учителів-філологів навчально-дослідницької компетентності, володіння якою розширює пошуково-творчі можливості студентів, сприяє формуванню прагнення до збагачення своєї ерудиції, пізнання нового.

Вивчення позицій науковців (О. Григорович, М. Князян, Ж. Кожухар, Л. Майборода, О. Савченко) дозволило уточнити суть поняття «навчально-дослідницька компетентність майбутніх учителів-філологів» – це є спроможність особистості здійснювати науковий пошук щодо педагогічних проблем, які виникають у процесі навчання мови та літератури, на основі сформованих знань про своєрідність науково-дослідної діяльності вчителя-філолога, дослідницьких умінь та прагнень вивчати педагогічну дійсність.

Структуру навчально-дослідницької компетентності майбутнього вчителя-філолога представлено такими компонентами: *мотиваційний* (інтерес до предмету та процесу навчально-дослідницької діяльності, прагнення брати участь у ній), *когнітивно-процедурний* (знання методології педагогічного дослідження вчителя-філолога, його методи, суть розумових операцій, правил опрацювання наукової літератури, дослідницькі вміння висувати гіпотези, давати визначення поняттям, класифікувати, порівнювати, аналізувати, спостерігати, виділяти суттєві ознаки, розробляти методичні засоби підвищення ефективності навчання мови та літератури, проводити експерименти, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, структурувати матеріал, працювати з текстами, аргументувати та захищати свої ідеї), *рефлексивний* (вміння проводити самоаналіз, самооцінку результатів дослідницької діяльності).

Вивчення передового світового досвіду дозволяє дійти висновку, що одним із провідних засобів організації навчального процесу є тьюторська робота. Неабиякого значення вона набуває в контексті підвищення ефективності саме дослідницької діяльності майбутніх учителів-філологів у таких країнах, як Великобританія, Іспанія, Франція. Насамперед, слід зазначити, що в університетах цих країн тьютор не є керівником дослідницької діяльності студентів, а лише їхнім помічником. Він організовує команду з шести-восьми учасників, розробляє програму робочих зустрічей, дискусій, обговорень. З метою ефективного формування навчально-дослідницької компетентності майбутніх учителів-філологів нами було впроваджено елементи тьюторської діяльності в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова.

Всі завдання, які пропонувалися тьюторами студентам, були класифіковані відповідно до етапів їх запровадження. Серед етапів нами були запропоновані такі:

- *базовий* (студенти оволодівають системою знань про специфіку проведення дослідницької діяльності вчителя мови та літератури, дослід-

ницькими вміннями на базі нескладних завдань, котрі передбачають рецептивну роботу під керівництвом тьютора),

- *адаптаційний* (студенти виконують дослідницькі завдання за аналогією, з використанням зразків та моделей, що слугує виявленню інтересу, розширенню знань про методологію та методи педагогічного дослідження, автоматизації дослідницьких, самооціночних умінь),

- *продуктивний* (майбутні вчителі-філологи пропонують методичні засоби інноваційного характеру, що стимулює розвиток їхнього прагнення до дослідницької діяльності, інтересів до неї, знань про своєрідність дослідницької діяльності, вмінь її виконувати й оцінювати).

Окрім цього, останнім часом науковці (Н. Кічук, О. Хромченко) звертаються й до такого виду практичної діяльності майбутніх педагогів, як соціально-корисна педагогічна діяльність майбутніх учителів-філологів, оскільки вона дозволяє забезпечити апробацію в школах результатів навчально-дослідницької діяльності студентів, діагностику ефективності методичних засобів організації позакласної навчально-виховної роботи учнів з мови та літератури (тематичних вікторин, конкурсів, предметної олімпіади, дидактичних ігор); перевірити рівень сформованості навчально-дослідницької компетентності студентів.

Резерв соціально-корисної педагогічної діяльності полягає в тому, що в її контексті студенти зорієнтовані на аналіз ефективності розроблених ними педагогічних заходів, на розширення теоретичних знань, відпрацювання дослідницьких та рефлексивних дій. Перевага цієї діяльності пояснюється її спрямованістю на системний контакт студента з учнями в школі: саме вона виступає єдиним засобом, що забезпечує участь студентів у реальній професійно-педагогічній діяльності вже на першому курсі їхнього навчання у виші.

На думку науковців (М. Князян), в основі організації цієї діяльності полягають два провідних типи дослідницьких завдань, котрі диференціюються за своїм змістом, а саме: завдання, які передбачають формування як психолого-педагогічних, так і лінгвістичних знань студентів (проведення позакласних заходів, підготовка дидактичного наочного матеріалу, організація дискусій навколо ідей письменників, обговорення розвитку певних лінгвістичних явищ); завдання, котрі мають на меті актуалізацію суто психолого-педагогічних знань студентів (дослідження особливостей уваги, пам'яті учнів; спостереження та аналіз заходів із згуртування учнівського колективу, методів морального, екологічного, естетичного виховання дітей засобами української (іноземної) мови та літератури).

Наприклад, студенти мали розробити програму «Організація діяльності гуртка для учнів 5-6 класів з вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова» та апробувати її в школі. Студенти утворили також план організації проектної роботи учнів 7-8 класів за такими напрямками: розробка програми відвідувань туристичних центрів України та інших країн Євросоюзу, виготовлення буклетів-реклам, розробка турів по Україні (та

країнах, мова яких вивчається в школі); проведення міжкультурних фестивалів українською та іноземною мовами (організація ярмарки талантів, концерту з представленням народних пісень, конкурсів «Знавці європейської культури» тощо). Для учнів 9-11 класів майбутніми вчителями-філологами пропонувалося в позааудиторний час взяти участь у роботі гуртків «Синхронний переклад», «Шедеври світової літератури», «Знавці української мови».

Виходячи з позицій І. Глазкової, Н. Кічук про доцільність висунення покомпонентних критеріїв та показників, що дозволяють висвітлити рівень сформованості структурних складових компетентності, нами було розроблено такі критерії для оцінки навчально-дослідницької компетентності студентів, як-от: *особистісний* (характер вияву інтересу до предмету та процесу дослідницької діяльності вчителя-філолога, прагнення брати участь у ній), *інформаційно-організаційний* (обсяг знань про методологію та методи педагогічного дослідження вчителя-філолога, рівень оволодіння дослідницькими вміннями), *оцінювальний* (рівень оволодіння вміннями самоаналізу та самоконтролю). Відповідно до окреслених критеріїв нами було визначено рівні сформованості навчально-дослідницької компетентності студентів (високий, середній, низький).

Контрольний експеримент (який був проведений на базі 1 курсу факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова) засвідчив, що до того, як було впроваджено зазначені вище педагогічні засоби, рівень сформованості навчально-дослідницької компетентності був майже однаковим в обох групах: високий рівень був виявлений лише у 8 % студентів експериментальної групи та 7 % – контрольної, середній рівень – майже у третини студентів (відповідно 31 % та 28 %), низький – у переважної більшості респондентів (відповідно 61 % та 65 %).

Після проведення експериментальної роботи значно збільшилася кількість студентів у експериментальній групі з високим рівнем цієї компетентності (26 %, приріст: + 18 %), а в контрольній групі цей рівень показав лише кожний десятий студент (10 %, приріст: + 3 %). Середній рівень був виявлений у 70 % респондентів експериментальної групи (приріст: + 39 %) та тільки 36 % – контрольної (приріст: + 8 %). На 57 % зменшилася кількість студентів експериментальної групи з низьким рівнем навчально-дослідницької компетентності, а в контрольній групі – лише на 11 % студентів.

Отримані дані підтвердили доцільність організації тьюторської роботи з метою поетапного формування компонентів навчально-дослідницької компетентності студентів 1 курсу, а також залучення студентів до соціально-корисної педагогічної діяльності.

Науковий керівник: К.М. Пилипюк, канд. пед. наук, ст. викл.

ПОНЯТТЯ «КОМПЕТЕНЦІЯ» І «КОМПЕТЕНТНІСТЬ»: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

На сьогодні будь-яке суспільство у процесі свого розвитку витрачає багато зусиль для того, щоб його члени успішно засвоювали культурні надбання, норми, цінності, ідеї, соціальний досвід, використовуючи для цього систему освіти, виховання, різноманітні засоби підтримки культурних стандартів життєдіяльності.

Мобільність сучасної молоді у пошуках себе зумовлена як віковими особливостями даної соціально-демографічної групи та її соціально-психологічними характеристиками, так і вимогами реальної соціальної практики, яка потребує спрямованості освітнього процесу на формування компетентності особистості.

Аналіз наукових джерел свідчить про складність, багатомірність та неоднозначність у трактуванні понять «компетентність» і «компетенція», що обумовлює існування декількох підходів до визначення цих термінів: 1) компетенції – складні, узагальнені способи діяльності, які опановують під час навчання, а компетентність є результатом набуття компетенцій (В.Раєвський, А.Хуторський); 2) компетенції є складниками компетентності (К.Махмурян, І.Перестороніна, В.Софронова та ін.); 3) обидва терміни вживаються як тотожні (С.Дружилова, О.Зеер, А.Миролюбов та ін.). Останній підхід знайшов своє відображення і в окремих вітчизняних освітніх документах.

Ми розділяємо точку зору тих науковців, які поняття «компетенція» розглядають як певну програму, образ, сценарій, правила, потенцію, тобто існуючу можливість діяти на основі засвоєних знань, сформованих умінь, з опорою на ціннісно-сміслові відношення до навколишнього середовища і у відповідності з емоційно-вольовою регуляцією особистості. Відповідно «компетентність» є актуалізацією, актуальною реалізацією потенціалу особистості, але обов'язково включає установки, цілепокладання, емоційно-вольову регуляцію, ціннісно-сміслові відносини.

Важливо відмітити, що вітчизняні дослідники (Л. Парашенко, О. Пометун, І. Родигіна, С. Трубачева, Г. Фрейман та ін.) розрізняють компетентності та відповідні їм компетенції для різних періодів життя різних вікових груп.

І. Єрмаков для означення особистісного результату навчально-виховного процесу використовує поняття «життєва компетентність», трактуючи його зміст як системну властивість особистості: цілісну, ієрархічну, динамічну систему здатностей, яка дозволяє людині свідомо і твор-

чо планувати власне життя, розвивати свою індивідуальність, розбудувати життєвий ціннісно-нормативний простір, самостійно і творчо вирішувати складні життєві завдання, набувати і виконувати соціальні ролі. Учений вважає, що поділ життєвої компетентності на складові є умовним, але пропонує певний перелік ключових компетенцій як обов'язковий результат навчання, а саме: життєтворча компетенція, компетенція життєздатності, компетенція навчатися впродовж життя та соціальна, комунікативна, інформаційна, політична (політико – правова), трудова (професійна), полікультурна компетенції. С. Трубачева виділяє шляхи та терміни їх формування у молоді: спеціальне (безпосереднє) або контекстне (опосередковане).

Разом з тим аналіз наукової літератури засвідчив використання авторами таких понять як «ключові» та «життєві» компетенції. Якщо виходити із того, що навчання у ВНЗ є завершальним етапом у формуванні готовності студентів до самостійного дорослого життя та вибору власної життєвої, освітньої траєкторії, на нашу думку щодо молоді доцільно використовувати термін саме «життєві компетенції». Вони характеризуються такими ознаками: поліфункціональність, надпредметність і міждисциплінарність, багатовимірність, забезпечують широку сферу розвитку особистості, поєднують особистісне й соціальне в освіті, відбивають комплексне оволодіння сукупністю способів діяльності, проявляються не взагалі, а в конкретній справі чи ситуації, набуваються не лише під час вивчення певних предметів, але й завдяки засобам неформальної освіти, через вплив середовища.

Опрацювавши літературу, ми можемо зазначити, що зміст поняття «компетенції» має кілька значень, а визначення поняття «компетентність» (володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності) залишається майже узагальнено-незмінним. Тобто під компетенцією слід розуміти задану вимогу, норму освітньої підготовки людини, а компетентність – як її реально сформовані особистісні якості та мінімальний досвід діяльності.

Основні види компетенцій науковці умовно розподіляють таким чином:

1. Ціннісно-смілова компетенція, яка пов'язана з ціннісними уявленнями, здатністю до орієнтування в житті, усвідомлення свого місця в ньому, до вибору цільових та смислових установок для своїх дій та вчинків, до прийняття рішень. Від сформованості цієї світоглядної компетенції залежить освітня траєкторія людини та програма її життєдіяльності в цілому.

2. Загальнокультурна компетенція як коло питань, у яких людина має бути добре обізнаною, мати знання та досвід певної діяльності. Це особливості національної та загальнолюдської культури, культурологічні засади сімейних, соціальних, суспільних явищ та традицій, роль нау-

ки та релігії в житті людини, компетенції у сфері побуту та культурного дозвілля.

3. Навчально-пізнавальна компетенція як сукупність компетенцій у сфері самостійної пізнавальної діяльності: знання та вміння ціле покладання, планування, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності. У межах цієї компетенції визначаються вимоги відповідної функціональної грамотності: вміння розрізняти факти від домислів, володіння вимірювальними навиками, використання різних методів пізнання.

4. Інформаційна компетенція, яка пов'язана з формуванням уміння самостійно шукати, аналізувати, відбирати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її. Ця компетенція забезпечує навички роботи з інформацією, що міститься в навчальних предметах і освітніх галузях, а також в оточуючому світі.

5. Комунікативна компетенція, яка містить оволодіння мовами та способами взаємодії з людьми, навички роботи в групі. Людина має вміти відрекомендувати себе, написати листа, заяву, анкету, поставити запитання, вести дискусію.

6. Соціально-трудова компетенція як оволодіння знаннями і досвідом у громадянсько-суспільній діяльності, у соціально-трудовій сфері, у галузі сімейних стосунків, у питаннях економіки і права та в професійному самовизначенні.

7. Компетенція особистісного самовизначення, яка спрямована на засвоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку, емоційну саморегуляцію та самопідтримку. Вона пов'язана з безперервним самопізнанням, розвитком необхідних особистісних якостей, формуванням психологічної грамотності, культури мислення й поведінки. До цієї компетентності слід віднести правила особистої гігієни, турботу про власне здоров'я, внутрішню екологічну культуру, комплекс якостей, пов'язаний з основами безпечної життєдіяльності.

Слід ще раз підкреслити головну особливість компетентності як педагогічного явища, а саме: компетентність – це не специфічні предметні вміння та навички, а конкретні життєві операції, необхідні людині будь-якого віку, професії, сімейного стану – взагалі будь-якій людині.

Таким чином, сутністю формування компетентностей молодшої людини є своєчасне засвоєння, осмислення та здобуття відповідних життєвих компетенцій. Про рівень їх сформованості свідчать такі ознаки як: поліфункціональність, над предметність і міждисциплінарність, багатовимірність, забезпечення широкої сфери розвитку особистості, поєднання особистісного й соціального в освіті, конкретний прояв, набуття під час формальної і неформальної освіти. Найважливішими життєвими компетенціями ми є ціннісно-сміслова, загальнокультурна, навчально-пізнавальна, інформаційна, комунікативна, соціально-трудова, особистісного самовиз-

начення. У вирі сучасних тенденцій у навчанні та вихованні набуває особливого значення формування саме відповідних навичок життєдіяльності у вигляді адекватних життєвих компетентностей.

Науковий керівник: С.Р. Хлеб'юк, канд. пед. наук, доц.

О.Ю. Корж,

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри іноземних мов,
Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова*

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК У МЕДИЧНОМУ ВИЩІ

В останнє десятиріччя проблеми викладання соціально-гуманітарних дисциплін, виявлення їх виховних можливостей привертала увагу багатьох науковців та викладачів вищів, які визначали їх як підгрунття формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців, зокрема лікарів, намагалися відшукати шляхи оновлення змісту, поліпшення якості викладання соціально-гуманітарних дисциплін.

Мета статті – розгляд проблеми викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу у ВНЗ.

Завдання: проаналізувати методико-теоретичні положення провідних фахівців; визначити місце соціально-гуманітарних дисциплін в медичній освіті.

Сьогодні науковці акцентують увагу на необхідності посилення виховної спрямованості предметів соціально-гуманітарного циклу, що має забезпечити формування особи громадянина та його професійне становлення як майбутнього медичного фахівця; оновлення соціально-гуманітарного компонента змісту фахової освіти, його взаємоузгодження на всіх освітніх рівнях; зміни орієнтацій змісту соціально-гуманітарних дисциплін, відображення в ньому в доступній формі світової філософської й загальнокультурної спадщини, філософських і етичних концепцій; упровадження передових педагогічних концепцій і технологій, урахування кращого вітчизняного та світового досвіду з метою формування нової генерації фахівців. У цьому й полягає актуальність нашого дослідження.

Проблеми викладання дисциплін соціально-гуманітарного блоку широко обговорюються науковою спільнотою. У матеріалах Всеукраїнської навчально-методичної конференції „Нові напрямки впровадження кредитно-модульної організації навчального процесу у вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладах України III – IV рівнів акредитації”, наголошено на необхідності закладення у світогляд майбутнього фахівця постулатів і критеріїв гуманізму та доведення їх до автоматизму.

Метою цих заходів є механічне відхилення індивідуумом будь-якого аморального рішення.

Міжнародну науково-методичну конференцію „Ціннісні пріоритети загальної та професійної освіти” було посвячено питанням щодо необхідності впровадження у вищі навчальні заклади технологій вивчення соціально-гуманітарних дисциплін, які реалізують проблемно-ситуаційний та імітаційно-ігровий підходи до організації навчального процесу. У матеріалах конференції підкреслювалося, що моделювання ситуацій, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності, дозволяє студенту структурувати навчальну інформацію у вигляді імітаційно-ігрової та проблемно-ситуаційної моделі, забезпечує формування професійно значущих якостей.

У матеріалах Міжнародної наукової конференції „Ананьєвські читання” підкреслювалось, що під час вивчення соціально-гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах необхідно акцентувати увагу на проведенні тренінгів, які дозволять не лише виявити власні особливості особистості, а також сприятимуть формуванню в майбутніх фахівців професійних якостей. Тільки за умови залучення до навчально-виховного процесу різноманітних професійно спрямованих ситуацій студент матиме можливість усвідомити важливість професійних якостей для подальшої діяльності. Це, у свою чергу, викликає формування ціннісного мотиву і сприяє появі внутрішнього потягу до проблеми професійних цінностей сучасної молоді.

Вагомою для нас є думка Д. Щепової, яка стверджує, що під час викладу соціально-гуманітарних дисциплін, важливим є реалізація аксіологічного підходу у відборі навчального матеріалу, яка полягає в тому, що зміст фахових дисциплін необхідно доповнювати інформацією про цінності професійного характеру, які мають відображати духовні надбання людства, що здатні витончувати сприйняття й мислення студентів. Як стверджує дослідниця, реалізація аксіологічного підходу у відборі змісту навчального матеріалу з урахуванням особливостей виховного впливу дисциплін соціально-гуманітарного циклу має сприяти формуванню у студентів таких умінь: визначати цілі й завдання застосування ціннісного підходу в професійній діяльності; аналізувати конкретні ситуації в практиці професійної діяльності та виокремлювати їх аксіологічний аспект; самостійно передбачати труднощі щодо реалізації завдань професійної діяльності; аналізувати, коригувати власну професійну ціннісну поведінку на основі отриманих аксіологічних знань. Цю думку поділяють В. Гаврюшов, В. Уриваєв, А. Худяков, наголошуючи на ціннісному підході в освіті засобами соціально-гуманітарних дисциплін.

Є. Подольська, В. Назаркіна, А. Яковлев зазначають, що основою викладання предметів гуманітарного циклу має бути тісна співпраця викладачів цих дисциплін, що дає змогу розвивати міжпредметні зв'язки та

звертати увагу на підбір навчального матеріалу з метою відповідності навчальним планам та інтересам студентів. Вагомим питанням є переорієнтація самого змісту навчання, спрямованість його методів і засобів на вирішення таких завдань: формування дієвого гуманістичного світогляду студентів, що актуалізує морально-етичні аспекти практичної діяльності за обраною спеціальністю; озброєння спеціаліста методологією пізнання і творчості, яка виступає інструментарієм для виробництва нового знання; інтеграцію спеціаліста в різні сфери суспільного життя, його залучення до вітчизняної культури і сприйняття цінностей світової цивілізації.

Отже, вважаємо, що дисципліни соціально-гуманітарного циклу повинні стати стрижнем, навколо якого буде групуватися весь навчальний процес у вищому медичному навчальному закладі. Щоб відповідати тенденціям розвитку світового освітнього простору та викликам сучасного українського суспільства, програми подальшого розвитку системи вітчизняної вищої освіти повинні передбачати розробку концепції гуманітаризації освіти та реалізації її в освітній діяльності ВНЗ (особливо медичного профілю). Усім своїм змістом гуманітарна освіта має бути спрямована на інтереси людини, її щастя, добробут, здоров'я, незалежно від того, яка проблема – економічна, природнича, соціально-політична чи соціокультурна – розглядається у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. Завдяки цьому майбутні фахівці отримають можливість опанувати методологією гуманітарних наук, набути фундаментальних міждисциплінарних знань з метою розвитку особистісного творчого потенціалу, розуміння і прогнозування суспільних процесів.

В.О. Корогод,
магістрант,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КУЛЬТУРИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Динамічність соціально-економічних і духовних процесів, що протікають на тлі поширення в суспільстві систем і засобів пересування, розвитку форм зв'язку, інформаційного „вибуху”, що визначили проблему людини, та демократичного „облаштування соціуму”, комунікації як одну із найголовніших. Зазначені трансформаційні процеси в житті суспільства торкнулися всіх сфер його діяльності й існування, зокрема освітньої, покликаній забезпечити підготовку людини до життя у світі багатоманітних зв'язків – від контактів із найближчим оточенням до глобальних зв'язків, міжкультурних комунікацій.

Практична реалізація визначених проблем залежить насамперед від учителя як носія духовного, інтелектуального та культурного потенці-

алу, що детермінує розвиток людини і суспільства як сьогодення, так і майбутнього. Професіонал у галузі освіти має глибоко усвідомлювати місце і роль комунікації в освітньому процесі як засобу координації педагогічної діяльності, самореалізації, самовизначення й самоствердження. Учителю має вільно організовувати діалог із різними за фахом людьми, реальними й віртуальними партнерами, вдаючись до вербальних, невербальних засобів комунікації, активно використовуючи можливості комп'ютерних мереж для організації плідного взаємообміну інформацією. Він має не тільки застосовувати сучасні інформаційні технології, але й співпрацювати, конкурувати з ними, з необмеженими інформаційними ресурсами, користуватися комплексом комунікативних послуг, передбачених інформаційно-освітнім середовищем.

Необхідність набуття вчителем культури Інтернет-комунікації – інтегрального особистісного утворення забезпечує кваліфіковане виконання професійної, комунікативної діяльності. Отже, основні методологічні підходи створення методики формування в майбутніх учителів культури Інтернет-комунікації полягають в реалізації ідей представників соціальних теорій комунікації, представників філософії діалогового спілкування, герменевтичного, екзистенціалістичного, гуманістичного, особистісно-орієнтованого, системного, синергетичного, аксіологічного та діяльнісно-орієнтованого підходів.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

Т.І. Кудряшова,
*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,*
В.М. Коломоєць,
*старший викладач
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ

На сьогодні в Україні стало загальнодержавною проблемою погіршення здоров'я як дорослого населення так і молодого покоління. В останні роки активізувалося увага до здорового способу життя студентів, це пов'язано із заклопотаністю суспільства з приводу здоров'я спеціалістів, випускаючих вищою школою, ростом захворюваності у процесі професійної підготовки, подальшому зниженню працездатності.

Особливо склалося тривожна ситуація у погіршенні здоров'я і фізичної підготовленості студентської молоді, яке ще зі шкільної лави має ті проблеми і відображається на здоров'я у студентські роки. Це насамперед пов'язано з кризою в національній системі фізичного виховання, яка не відповідає сучасним вимогам і міжнародним стандартам фізичної підготовленості людей.

Торкаючись питання оздоровчих аспектів діяльності загальноосвітніх шкіл, а в подальшому в вищій освіті, слід відзначити, що зі збільшенням навчального навантаження студентів, зменшення занять з фізичного виховання, що призводить до не достатку рухової активності, зумовлене невідповідністю їхнім віковим психологічними особливостями. Це гальмує фізичний розвиток студентської молоді, негативно впливає на стан їхнього здоров'я, мотивацію студентів.

Тому проблема укріплення та збереження здоров'я студентської молоді у нашій країні стає все більш гострою. Як свідчать дані науково-методичної літератури, близько 90% учнів середніх шкіл ще до вступу у вищий навчальний заклад мають відхилення в стані здоров'я і низьку фізичну підготовленість, а студенти – це майбутня еліта суспільства, його розумовий потенціал. Тому велику роль у вирішенні цієї проблеми відіграє фізична культура, як найважливіший елемент здорового способу життя.

Студентська молодь – на сьогодні це обличчя і гордість нашої нації, її творчий і духовний потенціал, велике майбутнє нашої країни. Крім того, студенти – це майбутні батьки й матері дітей, і тому вони несуть потенціал здоров'я майбутніх поколінь. І тому збереження й поліпшення здоров'я студентської молоді є найважливішим завданням сучасності.

Аналіз фактичних матеріалів про життєдіяльності студентів свідчать про неупорядкованість і хаотичність організації. Це відображається у таких важливих компонентах як погіршення екологічного середовища, несвоєчасність прийому харчування, систематичне недосипання, мале перебування на свіжому повітрі, недостатня рухова активність, відсутність загартованих процедур. На сьогодні збільшується такі залежності як паління, вживання алкоголю, наркотична залежність, інтернет залежність, підвищенням розумових та психічних навантажень, зменшення фізичної активності, появою нових інфекційних захворювань все це ряд факторів, як зовнішніх так внутрішніх, які впливають на стан здоров'я студентів і становить проблему для нинішнього покоління студентів.

Вирішення цієї проблем пов'язане із підвищенням свідомого відношення студентів до свого здоров'я. Саме значна роль в цій справі належить інформаційним та здоров'язберігаючим технологіям, які впливають на свідомість і сприяють швидкому формуванню поглядів на здоровий спосіб життя у студентської молоді.

Для сучасних досліджень проблеми формування здорового способу життя в Україні характерний багатоплановий підхід. Філософський

та соціальний аспект формування здорового способу життя дітей та молоді відображено в працях А.Бойко, Н.Гундарова, В.Крюкова, О.Сахно, Л.Сущенко; медико-біологічний аспект розроблено у дослідженнях М.Амосова, Г.Апанасенко, Н.Борисенко, А.Мартиненко. Психолого-педагогічний аспект формування здорового способу життя дошкільників та школярів розглядали В.Оржиківська, Е.Буліч, Т.Бойченко, З.Плохій, С.Юрочкіна, С.Кондратюк, С.Свириденко та ін.

Здоров'я людини, а особливо його збереження, залежить від її способу життя. Студентська молодь майже у більшості недбайливо ставиться до власного здоров'я, культивує шкідливі звички і навіть не замислюється над своїм станом здоров'я, своєю шкідливою поведінкою. Натомість, майже 75% хвороб дорослих людей “зароблені” ними в дитячі та підліткові роки. Тому формування у підростаючого покоління здорового способу життя, укріплення та збереження в подальшому основне завдання батьків і школи, вузу, оскільки в дорослому віці спосіб життя змінити значно важче, вкорінених шкідливих звичок позбавитись майже неможливо. Тому, студентська молодь для збереження свого здоров'я мають знати як розпізнати стан власного здоров'я, як запобігти хворобі та як уникнути вплив різних факторів що впливають на стан здоров'я.

Головним чинником, котрий найбільше зумовлює стан здоров'я, є спосіб життя, який веде молодь. І перспектива поліпшення здоров'я найбільше пов'язана з системною діяльністю щодо формування здорового способу життя населення. Формування здорового способу життя є набагато ефективнішою й економічно доцільнішою стратегією, ніж постійне збільшення витрат на лікування наслідків нездорового способу життя, яке не забезпечує бажаного результату.

Здоров'я – поняття багатопланове. Це не лише відсутність хвороб, але й високий рівень пристосування, благополуччя, комфортне психологічне самопочуття, толерантні соціальні відносини. На сучасному етапі виділяють такі складові здоров'я людини: духовне, соціальне, психологічне, інтелектуальне, емоційне, фізичне й особисте. Всі аспекти здоров'я людини однаково важливі й розглядаються у взаємозв'язку, що постійно взаємодіє з оточуючим середовищем, яке, у свою чергу, постійно змінюється. Тобто, за сучасними уявленнями, уже не розглядається як суто медична проблема. Більше того, вважається, що комплекс медичних аспектів становить лише малу частину феномена здоров'я.

Через усвідомлення життєвої необхідності та надзвичайної важливості дотримання здорового способу життя, особливо молоді, здійснюється позитивна мотивація на освоєння ними навичок самостійної діяльності, спрямованих на зміцнення свого здоров'я.

Процес виховання свідомого ставлення студентської молоді до власного здоров'я, здоров'я здійснюється шляхом передачі знань і формування умінь і навичок зміцнення та збереження здоров'я, виконання практичних дій здорового способу життя.

Основними цілями по пропаганді здорового способу життя є: формування позитивної мотивації щодо здорового способу життя культури здоров'я; знайомство молоді з основами здорового стилю життя, формування свого стилю здорового життя, здійснення профілактичної роботи за негативними проявами; формування теоретичних та практичних навичок здорового способу життя, формування творчої особистості здібної до саморозвитку, самоосвіти і самоактуалізації молоді.

Практика фізичної культури та спорту є ефективним засобом формування здорової молоді особистості. У цьому сенсі держава повинна забезпечити рівний доступ молоді до можливостей для занять фізичною культурою та спортом шляхом: широкої пропаганди здорового способу життя, створення та культивування цінностей здоров'я та здорового способу життя, у тому числі через соціальну рекламу; покращення системи фізичної підготовки для формування активної фізичної культури серед молоді у системі формальної освіти та розширення додаткових безкоштовних можливостей для занять фізкультурою та спортом у системі закладів освіти; розвитку мережі безкоштовних закладів фізичної культури та спорту для молоді поза системою формальної освіти з акцентом для молоді старших вікових груп; розвитку практики проведення всеукраїнських, міжрегіональних і регіональних спортивних змагань, турнірів молоді з масових маловитратних видів спорту; підтримки та реалізації програм і заходів найширшого залучення молоді в заняття фізичною культурою; розбудова широко розгалуженої мережі доступних спортивних майданчиків для молоді в усіх населених пунктах та оздоровчих зонах, включаючи зони відпочинку, пляжі тощо.

Таким чином, виконання вищезазначеного, сприятиме формуванню здорового способу життя молоді, забезпечення реального поліпшення її здоров'я і самопочуття. Будь-яка робота щодо пропаганди здорового способу життя направлена на вирішення важливої задачі, основна мета якої – збереження майбутнього нації. Дуже важливо, щоб навчання здорового способу життя сучасної молоді стало традиційним, системним, передбачало комплекс систематичних заходів, спрямованих на формування розуміння, важливості піклування про своє здоров'я, фізичний розвиток.

А.В. Купріянова,

магістрант,

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Домінантою суспільства ХХІ ст. стало звернення до культури й духовного світу людини, зокрема орієнтація на культуру як на важливий чин-

ник духовного оновлення суспільства і окремої особистості. Це диктує необхідність побудови нових умов професійної підготовки фахівця. Актуальним є створення підґрунтя для того, щоб заохочувати студентів до оволодіння важливими професійними компетенціями, а викладачів – до упровадження новітніх технологій щодо їх формування.

В умовах інформаційного суспільства значно зростає вага такої особистісної якості, як педагогічна культура, оскільки стати професіоналом у сфері діяльності «людина-людина» можливо лише за умови усвідомлення своєї професії через призму загальнокультурних цінностей в єдиному цілому з поняттям особистої культури.

На наше переконання, педагогічна культура – найважливіша складова професійної культури не тільки педагога, але й представників усіх професій, діяльність яких заснована на взаємодії з іншими людьми, а особливо – психолога.

Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури. У ній втілені духовні цінності освіти і виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної взаємодії, які сприяють соціалізації особистості у конкретних історичних умовах.

Людина культури – це духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею. Формування такої особистості насамперед передбачає розвиток духовних потреб пізнання й самопізнання, краси, спілкування, творчості, пошуку сенсу життя, щастя, наявність ідеалу. Для того, щоб виховати психолога людиною культури, потрібно удосконалити навчальну програму таким чином, щоб вона орієнтувала майбутнього фахівця на загальнолюдські цінності, світову й національну духовну культуру, котрі, інтеріоризуючись, складуть основу педагогічної культури майбутнього психолога.

Серед наукових поглядів на феномен «педагогічна культура» пріоритетною для нашого дослідження виступає провідна ідея акмеологічного підходу (О. Бодальов, А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, В. Максимова, Л. Рудкевич) про конструктивну інтеграцію особистісної й професійної основ на підставі реалізації творчого потенціалу.

Ця ідея дозволяє розглядати питання розвитку педагогічної культури на різних вікових етапах особистісної зрілості суб'єкта професійної діяльності: від професійного самовизначення, отримання відповідної освіти до самоактуалізації у професійній діяльності.

Зазначимо, що термін «педагогічна культура» вперше увів В. О. Сухомлинський у праці «Розмова з молодим директором школи». Учений підкреслював, що педагогічна культура означає достатньо високий рівень опанування соціокультурними цінностями людства. Він наполягав, що суспільство майбутнього має бути гуманним і побудувати його мо-

жуть тільки добрі, мудрі, досвідчені люди, а виховати таких людей можуть тільки розумні, вдумливі професійні вчителі, що володіють методами гуманної педагогіки та педагогічною культурою.

У наукових працях інших дослідників (О. Куцевол, С. Сисоева Т. Іванова, І. Бех та ін.) підкреслюється, що культура взагалі є важливим аспектом людської діяльності, яка реалізується у різних видах професійної діяльності.

На нашу думку, педагогічна культура є однією з цінних особистісних якостей психолога, оскільки у своїй професійній діяльності йому доводиться здійснювати не лише психологічну корекцію, а й педагогічний вплив на особистість.

Близькими для нас є дослідження Є. Бондаревської і Т. Білоусової, у яких педагогічна культура трактується як частина загальнолюдської культури, де знаходять відображення духовні і матеріальні цінності освіти й виховання, а також способи творчої педагогічної діяльності, потрібні для здійснення історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості; складна система, що самоорганізується та інформаційно наповнюється наукою, релігією, мистецтвом, моральними підвалинами суспільства й репродукується новим поколінням у вигляді духовно-естетичних і морально-етичних норм.

У наукових роботах російських дослідників педагогічна культура визначається як характеристика цілісної особистості педагога, показник його гуманної педагогічної позиції, що поєднується з творчим ставленням до справи та проявляється як у професійній діяльності, так і у педагогічному спілкуванні (О. Попова); умова готовності до професійної діяльності, показник її ефективності й високого рівня самореалізації особистості (Г. Звездунова).

Огляд наукових праць, що стосуються феномену «педагогічна культура» показав, що це поняття ще не має загальноприйнятого наукового визначення.

Відповідно до погляду на педагогічну культуру як необхідну професійну комплексну якість майбутнього психолога, виділяємо такі її структурні компоненти:

- стійка професійна спрямованість, яку розглядають як складне особистісне утворення, що є потребо-мотиваційною сферою людини;
- професійна компетентність (здатність зрозуміти потреби інших людей, раціонально спрямувати зусилля і засоби на вирішення поставлених задач);
- моральна стійкість особистості, що дає змогу зберегти психічне здоров'я в умовах несприятливого соціуму;
- креативність, яка проявляється в інтелектуально-творчій ініціативі, гнучкості й оригінальності мислення;
- емпатія – співпереживання, адекватна реакція на вчинки й почуття інших людей;

– самоконтроль та саморегуляція – здатність керувати собою на основі сприймання й усвідомлення власних психічних станів і поведінки; контроль за власною діяльністю за допомогою порівняння наміченої програми та виконаних дій.

Формування педагогічної культури у майбутнього психолога є важливим завданням викладача вищої школи, адже ця якість охоплює усе різноманіття проявів педагогічної дійсності, сприяє позитивному самоставленню і спрямовує особистість на постійне вдосконалення.

Науковий керівник: Л.М. Ніколенко, канд. пед. наук, доц.

O. Lavnikov, V. Rossoshinskaya,
Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk

OBSTACLES IN TEACHING AND LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES FOR SPECIFIC PURPOSES

Recent years the demand for teaching professionally oriented language has been increased greatly (this applies both English and German). We also have to take into account the growth of demand in the future. This can be explained by the fact that the world is shrinking number of students who study foreign languages for general, but non-business and non-professional. Both the Ministry of Education and adult students are increasingly coming to the conclusion that the feasibility of practical teaching and language learning is vital. Thus, it is necessary to increase the hours of professionally oriented foreign languages.

However, this orientation provides both positive and negative aspects. The positive one is the fact that it leads to an increase in the number of interested people and therefore the number of education hours. On the other hand, it creates the problem: a professionally oriented foreign language should meet the objectives of all circles of students – students of secondary and special schools, students of technical, humanitarian, medical, economic institutions. The target group may be students who are planning their education abroad, scientists who works abroad, and so on.

Based on the circumstances and requirements, the teacher can have the following problems:

– the teacher mostly is not a specialist in the field of a problem, which he/she has to consider in teaching a professionally oriented foreign language. The teacher while trying to understand the problem often faces with linguistic, didactic and methodological difficulties in translation;

– the teacher can get into the situation where he/she has to teach a foreign language course with lack of material;

– the teacher has great sense of responsibility for the success of the teaching training process and sometimes it can causes uncertainty, which in

turn can lead to the decision to abandon the teaching foreign languages for specific purposes.

As to the basic concept of foreign language teaching for specific purposes, we support the scientists who state that the meaning and the purpose of teaching and studying is to revitalize students, in case they develop skills and abilities for language acquisition. Under such skills and abilities we understand the students' ability to perceive and understand some information in accordance with the intended purpose and objective in the classroom. This understanding means that a student can obtain maximum information with help of owned linguistic resources. From our point of view, to do this teachers have to use all sorts of existed strategies to assist students to percept information correctly (students must be on the proper educational level). Moreover, technical and professional terms are specific and integral elements of the specialty that is why students have to understand them easy and correctly.

Therefore, one of the main tasks of teaching foreign languages for specific purposes is to arouse inventive and cognitive interest in students. We also strongly believed that properly developed strategies of teaching are clear goals, which correspond to the audience's level of training.

Scientific Supervision by Professor N.P. Volkova.

Language supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak.

К.Г. Макарова,

аспірант

Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО МАТЕРІАЛІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Швидкий розвиток інформаційних технологій та їх активне використання в повсякденному житті актуалізує проблему використання медіа-освіти в контексті навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Доцільним прикладом такого впровадження мультимедійного викладання ми вважаємо використання фільмів.

Відомо, що мотивація є одним з головних факторів, що впливають на успішність навчального процесу, саме тому використання відео матеріалів в процесі фахової підготовки перекладачів є ефективним викладацьким методом.

При перегляді аутентичних англомовних фільмів, студенти сприймають лексику в контексті реальної ситуації. Ми вважаємо цей аспект найбільш важливим, адже не проживаючи в англомовній країні, відеоматеріали виступають єдиним способом для студентів зануритися у мовне середовище.

Іншою перевагою використання фільмів та роликів в навчальному процесі є одночасне напрацювання чотирьох комунікативних навичок. Під час перегляду відеоматеріалу з субтитрами, студенти тренують навички аудіювання та читання. По закінченню фільму, виконують вправи на відпрацювання навичок говоріння та письма – студентам пропонують обговорення проблеми, що висвітлювалась у відео, рольові ігри «мовець-перекладач-аудиторія», відтворення діалогів у форматі «мовець-перекладач», а також написання відгуків чи рецензій на даний фільм.

Ще однією перевагою фільмів над аудіюванням є те, що вони легше сприймаються аудиторією. Зазвичай студенти перших неспроможні повністю усвідомити аутентичний англomовний текст представлений у формі аудіо запису. Це призводить до втрати впевненості в собі, мотивації, а відтак і бажання продовжувати вивчення даного матеріалу.

Під час перегляду відео-ролики, діалоги супроводжуються субтитрами (для менш досвідчених учнів) чи відеорядом (для студентів старших курсів), який дозволяє сприймати не лише лексичне повідомлення, а й невербальну інформацію: міміку, жести, постань героїв. Все це спрощує процес сприйняття інформації, при цьому не шкодячи самій вправі, а лише підвищуючи зацікавленість студентів.

Перегляду відео матеріалу може відводитися ціле заняття, або окрема його частина. За будь-якої форми подачі матеріалу необхідна попередня підготовка студентів. Їм пропонується роздатковий матеріал, що містить в собі невідому лексику з фільму, вправи на опрацювання даної лексики, а також контрольні питання для перевірки рівня усвідомлення даного матеріалу. Це дозволить розширити словниковий запас студентів та підвищить рівень розуміння тексту.

Отож проблема використання відео матеріалів про процесі фахової підготовки перекладачів досліджена неповністю. Тому, враховуючи посилення процесів глобалізації та розширення географії використання англійської мови, як засобу комунікації, ми вважаємо необхідним подальше дослідження особливостей використання медіа-освіти в рамках фахової підготовки майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

М.Ю. Мартиненко,
*здобувач Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Значну увагу у вищій економічній освіті приділено методу проєктів, який полягає у виконанні студентами завдань, які потребують самостійно-

го опрацювання великого обсягу матеріалу з предмета, передбачають самостійне формулювання теми, визначення проблеми й пошуків її розв'язання під опосередкованим керівництвом викладача. Проект передбачає теоретичне розв'язання проблеми та практичне виконання завдання.

У процесі самостійної роботи над проектом студенти навчаються, отримують певні теоретичні знання та практичні навички, розвивають особистісні якості, такі як: дисциплінованість, самоорганізація, самостійність, креативність та ін. Після виконання проекту студенти організують презентації власних проектів. Навчальні проекти мають наступні етапи реалізації: 1. Підготовчий (визначення теми проекту та умов його реалізації; вибір теоретичного матеріалу для самостійного опрацювання в Інтернет середовищі, розрахунок часу для самостійного виконання завдання, обговорення кінцевого строку); 2. Розроблення проекту (аналіз проблеми, розроблення концепції проекту, самостійна робота з інформаційними джерелами, обмін інформацією з іншими учасниками проекту, консультації). 3. Презентація проекту (за допомогою сучасних програмних та технічних засобів навчання: проектор, ноутбук, планшет, аудіо системи та ін.). 4. Оцінювання проекту (оцінюється теоретична та практична значущість, творчий підхід до презентації проекту, новизна та актуальність інформації).

Процес самостійної роботи майбутніх економістів над проектами супроводжується on-line та off-line консультаціями. Під час консультацій викладачі відповідають на запитання, контролюють та корегують процес самостійного виконання проекту майбутніми економістами, що в свою чергу виступає мотиваційним та організуючим чинником. Викладач заохочує, підбадьорює невпевнених студентів у процесі самостійного розв'язання проблем, що стимулюють їх самостійну роботу, надає впевненості в своїх навчальних та професійних можливостях, створює ситуації успіху в самостійній роботі. У міру самостійного накопичення даних студенти готують звіт і виконують практичну частину проекту. Важливим є дотримання студентами правил оформлення презентації та термінів виконання певних етапів завдання. З цією метою викладач розробляє методичні поради студентам щодо структури презентації та основних правил її організації. Широкого впровадження в процес професійної підготовки майбутніх економістів набули інформаційні проекти, які спрямовані на самостійний збір інформації, ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Інформаційні проекти передбачають ознайомлення з базами даних в Інтернет середовищі та використанням їх у професійній діяльності; цілеспрямований пошук професійно важливої інформації. Розробляючи проекти, використовують наступні інформаційні завдання: отримання інформації на підставі даних, які вже зберігаються в базі; створення нової бази даних і підтримка одержаної моделі предметної галузі в певному стані;

рецензування матеріалів, представлених у комп'ютерній мережі; реферативне дослідження на задану тему і подання результатів роботи у вигляді презентації (найчастіше в програмі Power Point).

Наш досвід показує, що використання методу проєктів у ВНЗ сприяє формуванню у студентів умінь самостійно використовувати різноманітні джерела інформації (друковані та електронні) для розв'язання н авчальних та професійних задач, вміння працювати як самостійно так і в групі, представляти та аргументувати власні пропозиції щодо процесу виконання завдань, застосовувати самостійно набуті теоретичні знання на практиці, що є показниками сформованості культури самостійної роботи майбутніх економістів.

Науковий керівник: Т.Б. Поясок, д-р пед. наук, проф.

Е.В. Машура,
5-й год обучения,
Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМЫ ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ

Высшее образование является одним из важных аспектов становления и развития личности. Большое значение в формировании и развитии личности принадлежит процессу ее профессионального развития. Значительное по времени и значимое по важности место в этом процессе занимает образовательное пространство, основной задачей которого является овладение профессией. Получая высшее образование человек становится более грамотным и эрудированным, а знания, полученные в высшем учебном заведении, могут аккумулироваться в любой даже самый неожиданный момент. Некоторые студенты даже стараются получить не одно, а несколько высших образований, ведь именно таким образом они стимулируют развитие личности.

Во второй половине XX века предметом пристального внимания в отечественной и зарубежной психологии стал вопрос профессионального обучения.

В зарубежной психологии появились новые динамичные теории: структурная (С. Аксельрод, З. Гинзберг, В. Гинсбург, Д. Миллер, Д. Сьюпер), мотивационная (В. Врум), теории индивидуальности (Дж. Холланд, Л. Тайлер). В этих теориях обосновывается положение о том, что личность – это сложная, постоянно развивающаяся система.

В настоящее время существует множество актуальных проблем развития личности в образовательном пространстве:

- проблемы личностно-профессионального развития;
- проблема развития креативной личности;
- проблема развития конкурентноспособной личности;
- проблема развития социально-ответственной личности.

Более подробно хотелось бы рассмотреть проблему личностно-профессионального развития студента.

Первой проблемой с которой сталкивается студент, поступая в ВУЗ, является проблема адаптации. При поступлении в ВУЗ коренным образом меняется стиль жизни, условия труда и отдыха, режим дня первокурсника в целом. Именно в этот момент студенты более уязвимы перед различными стрессорами и подвержены влиянию стресса в значительной мере.

Второй проблемой являться отсутствие мотивации к обучению. Сочетание познавательного интереса к предмету и профессиональной мотивации оказывает наибольшее влияние на эффективность обучения. Следовательно первоочередной задачей преподавателя уже на первом курсе является задача заинтересовать студента, причем заинтересовать, на наш взгляд, в первую очередь учебным процессом и всем, что с ним связано, а после выполнения этой задачи уже заинтересовывать профессией. Иначе даже высокомотивированный студент может «надломиться» (устать), может начать пропускать предметы не важные по его мнению (не по специализации), может не найти общий язык с преподавателями (причем по статистике конфликты с преподавателями возникают чаще всего с участием «отличников»).

Третьей проблемой является недостаток времени на изучение дисциплины. К сожалению, на сегодняшний день проблема дефицита времени является очень актуальной. Время на изучение дисциплины сокращается, а нынешние студенты просто не готовы к самостоятельному изучению дисциплины и из-за этого падает уровень личностного профессионализма в целом. Еще одним важным моментом является то, что законы трудового рынка на данный момент являются достаточно жесткими, и, получив сразу две специальности, появляется намного больше шансов быть востребованным. Поэтому многие студенты проходят обучение сразу на нескольких дисциплинах. Приблизительно ближе к четвертому курсу многие студенты прекращают свое свободное существование, устраиваются на работу, создают новые ячейки общества. У кого-то из их числа получается устроиться на работу по своей специальности, некоторые из них осваивают копирайтинг, а кто-то идет на крайние меры, подрабатывая неквалифицированным работником. Совмещения такого рода нуждаются в определенных жертвах, а преподаватели таких студентов сразу записывают в прогульщики, за то, что они начинают посещать семинары и лекции избирательно. Если нам посмотреть под другим углом зрения на уснувшего в середине первой пары студента, то остается загадкой, гулял ли он всю ночь напролет или же просто стремится стать независимым от родительского финансового обеспечения;

Четвертой проблемой являются проблемы, связанные с консультированием у преподавателей. Меньшее число студентов обращаются за помощью и консультацией к преподавателям из-за нехватки штатных преподавателей, способных решить определенную проблему студента, к тому же на студенческом потоке он не может всем уделить достаточно времени и внимания.

Таким образом, мы проанализировали основные проблемы личностно-профессионального развития студента. Для возбуждения интереса к обучению необходимо построить всю педагогическую систему в непосредственной близости к жизни, учить учащихся тому, что их интересует, начинать с того, что им знакомо и, естественно, стимулирует их интерес. Причем следует помнить, что студент-первокурсник совсем еще не специалист, поэтому с первых дней увлечь его специальными знаниями, связанными с обыденностью не получится. Однако, если привлечь его к выполнению мелких общественных или коллективных поручений (клуб фотографов, читальный клуб и т.д.), заинтересовать в организации мероприятий в ВУЗе, то большинство студентов найдут то, что их интересует, что заставит объединиться в коллектив и приобщиться к жизни учебного заведения, стать его неотъемлемой частью.

Научный руководитель: О.Б. Тарнопольский, д-р пед. наук, проф.

I. Moroz,
5th year of study, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk

WRITING TEACHING METHODS

Although many centuries people use writing for communication, yet, I suppose only scientists really understand the importance of writing not only for every particular person but for the whole human civilization. Today it is hard to imagine one's life without business correspondence when international, economic and commercial relationships are developing. Each person needs to be taught writing, although it is considered to be the most difficult type of language activity because it includes so many wide fields: text formatting, line of thought sequence and style (formal\informal). That is why this interesting and extensive theme called the author's attention who believes that nowadays in the times when the international relationships are developing so quickly, people need to be able to express their thoughts with the help of writing. And the teachers should be able to teach it effectively and to know the main teaching methods.

Both domestic and foreign linguists studied this topic very thoroughly. They are Skliarenko, Derewianka, Maksuk, Lurii, Glazunova, Lutvun, Kolesnykova, Hammond, Swales, Trong, Muncie, Rothery, Reid, etc.

On the basis of the professional books three main writing teaching methods can be emphasized:

1) *Textual approach* where students firstly work with the examples of written texts, analyze them and after that, they start constructing utterances by analogy with the structural units of different levels which are in the example, i.e. people start writing the same texts as in the example. This model is focused on the product of the text creation. This approach is interpreted as a traditional and obsolete. It is suitable for writing letters with many clichés, such as commercial letters. To teach students to write texts according to this approach, teachers should use such exercises as gap-filling, completion, sentence combining, unscrambling, expansion. Text editing is provided by the teachers.

2) *Genre approach* where the great attention is paid to the relationships between the text genre and the context. Each genre has a special text organization form, that is why students need to know the peculiarities of each genre, to be able to distinguish and thus to understand how to connect an addressant who writes a text with an addressee who reads it. This approach is based on communicative goals, intentions and needs of the writing communication.

3) *Process approach* where the attention is paid to the process of creating a written text. Firstly, students discuss the given problem and find the information regarding it – prewriting. Then they create some drafts on this topic – composing/drafting, then they do revising and final editing. Here we can understand that a writer makes a great number of corrections in the text until he or she achieves the desirable result.

To sum up, the written communication is becoming more important nowadays when so many international relationships are established. However, if one wants to be correctly understood, they should know how to write letters, to know the structure, a range of clichés, the difference between formal and informal styles, etc. There are some writing teaching methods that will help us as teachers to teach students and to solidify their knowledge: textual, genre and process approaches.

Scientific and language supervision by Full Professor O.B. Tarnopolskiy.

О.О. Налігацька,

3-й рік навчання

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ЩОДО ПРОБЛЕМИ СХИЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ ДО АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

В Україні, як і в усьому світі, актуальною є проблема адиктивної поведінки. Це найбільш серйозна соціальна проблема, оскільки у вираженій

формі може мати такі негативні наслідки, як втрата працездатності, конфлікти з оточуючими, вчинення злочинів.

Явище адитивної поведінки та її вплив на соціалізацію особистості у своїх дослідженнях розглядали такі науковці, як: Д. Долганов, Е. Літвіна, О. Пігалева, В. Барцалкіна, Л. Кулешова, І. Савановіч, Н. Максимова та ін. Після ряду проведених досліджень вчені дійшли висновку, що найбільш схильними до адитивної поведінки є підлітки, які являють собою «слабку ланку» в процесі соціалізації особистості. Саме ця психологічна особливість провокує їх на «відхід від реальності» при першому ж зіткненні з труднощами.

Термін «адитивна поведінка» був запропонований американським дослідником В. Міллером та поширений для використання у вітчизняній наркологічній практиці С. Кулаковим і А. Лічко щодо означення зловживань індивідом наркотичними речовинами ще до сформованості в нього психофізичної залежності.

Адитивна поведінка – одна з форм деструктивної поведінки, яка виражається в прагненні до відходу від реальності шляхом зміни свого психічного стану у результаті прийому деяких речовин або постійної фіксації уваги на певних предметах або видах діяльності, що супроводжується розвитком інтенсивних емоцій. Цей процес настільки поглинає людину, що починає керувати її життям. Особа стає безпорадною, вольові зусилля стають слабкими і не дають можливості протистояти адикції.

Відомо, що підлітковий період сам по собі дуже вразливий. Саме в цей час підліток може зіштовхнутись з масою проблем та протиріч, які можуть привести до адитивної поведінки. Психіка в цей час доволі нестійка, а здатність протистояти негативному зовнішньому впливу є досить низькою. Зазначені фактори є першоджерелом виникнення адитивної поведінки.

Розвиток адитивної поведінки може відбуватися у двох напрямках:

- полісубстантна адитивна поведінка (підлітки випробовують на собі дію різних токсичних речовин, серед яких поступово може бути обрано найбільш привабливу);
- моносубстантна адитивна поведінка (підлітки зловживають тільки однією речовиною).

Найчастіше серед причин адитивної поведінки виділяють наступні:

- бажання вийти зі стану сором'язливості, так би мовити «за рамки своїх можливостей», оскільки під час дії різного роду хімічних речовин (алкоголю, наркотиків, тощо) людина стає емоційно розкутою та більш відкритою;
- прагнення відійти від реальності через стан напруги у результаті несприятливої ситуації в сім'ї;

– бажання не відрізнятися від однолітків і бути ними прийнятним, цікавість, демонстрація незалежності, бажання висловити свою перевагу.

Усі зазначені причини підпадають під чотири категорії психологічних цілей, що штовхають підлітків до негативної поведінки, визначених Р. Дрейкурсом: привертання уваги, досягнення влади, помста та стимуляція нездатності (неадекватності).

Наукові дослідження свідчать про те, що у підлітків, які епізодично вживають наркотики, спостерігається наявність психічної напруги та тенденцій до ірраціональних форм захисної поведінки на фоні несформованості (неефективності) механізмів психологічного захисту.

Для того, щоб запобігти прояву адитивної поведінки, профілактика цього явища повинна торкнутися всіх сфер життя підлітка: сім'ї, освітнього середовища, суспільного життя в цілому. Для підлітка значущими факторами є емоційна стабільність і захищеність, взаємна довіра членів сім'ї.

Аби досягти високих результатів у навчально-виховному процесі підлітків, схильних до адитивної поведінки, варто пам'ятати про основні правила:

– підліток потребує помірного контролю його дій і меншої опіки з тенденцією до розвитку самостійності та вміння приймати відповідальність за своє власне життя;

– у сфері освіти необхідно переглянути деякі підходи у вихованні та викладанні навчальних предметів; забезпечити адекватне навчальне навантаження дітей та індивідуальний підхід до кожного учня;

– у підлітковому віці вирішального значення набуває прагнення дітей знайти своє місце в суспільстві, у зв'язку з цим, дуже важливим є те, які зразки поведінки пропонує соціум.

Підсумовуючи вищезазначене, треба відмітити, що всі соціальні інститути повинні сприяти тому, щоб дитина відчувала свою значимість у цьому світі; організовувати дозвілля різного виду з позитивними заходами; приділяти значну увагу моральному вихованню; пропагувати здоровий спосіб життя, давати інформацію про шкідливий вплив та небезпеку прийому різного виду хімічних речовин. Отже, загальна мета соціальних інститутів – виховати психічно здорове, повноцінне покоління. Поруч з тим, найважливішим аспектом є батьківське ставлення до дитини, бо саме вони повинні приділяти особливу увагу вихованню дитини.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

ПРОЕКТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНИХ УМІнь МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування особистості майбутнього практичного психолога відбувається протягом усього терміну навчання у ВНЗ. Упродовж усіх етапів навчально-виховного процесу студенти мають безперервно набувати не лише теоретичні та практичні знання з обраної спеціальності, але й бути готовими до професійних видів діяльності. Формування прогностичних умінь фахівців займає у цьому процесі значне місце, і, як свідчить аналіз педагогічної практики, стає можливим лише за умови цілеспрямованої діяльності всього педагогічного колективу ВНЗ. Упевнені, що вирішення цього складного завдання можливе за умови впровадження у навчально-виховний процес технології формування прогностичних умінь майбутніх практичних психологів засобами інтерактивних технологій.

Незважаючи на ґрунтовний аналіз педагогічних технологій, зроблений українськими та російськими науковцями, й нині поняття «педагогічна технологія» остаточно не визначено. Недарма в науковій літературі можна зустріти різні погляди на сутність зазначеного феномену:

- сфера знань, що включає методи, засоби навчання і теорію їх використання для досягнення цілей освіти;
- проект педагогічної системи, яка реалізується на практиці;
- сукупність психолого-педагогічних установок (ідей), що визначають спеціальний вибір і компонування форм, методів, способів, прийомів, виховних засобів і гарантують високий рівень ефективності та якості навчання і виховання при наступному їх відтворенні й тиражуванні;
- упорядкована система дій, операцій і процедур, що інструментально забезпечує досягнення передбачуваного результату в умовах освітнього процесу.

Зрозуміло, що таке розмаїття виникло завдяки відмінності вихідних позицій науковців при дослідженні педагогічних технологій.

Проведений аналіз наукової літератури дозволяє нам стверджувати, що педагогічна технологія – не застигла схема, в межі якої вписується педагогічний процес, а підсумок творчої роботи. При наявності різних трактовок найбільш суттєвими характеристиками педагогічної технології є наступні:

- педагогічна технологія являє собою сукупність методів, способів, прийомів та засобів навчання, що забезпечують ефективність та сталість процесу гарантованого досягнення поставленої мети навчання;

– педагогічна технологія є лише частиною цілісної педагогічної системи, що відповідає на питання «як вчити?», а точніше, на питання «як вчити результативно?»;

– педагогічна технологія припускає багатокритеріальну оптимізацію учбового процесу в умовах обмежень, забезпечення максимальної результативності навчання при мінімумі затрат трудових, часових та матеріальних ресурсів;

– педагогічна технологія передбачає діагностичність та можливість корекції процесу навчання;

– педагогічна технологія забезпечує можливість її відтворення та повторення іншими педагогами.

Складовими педагогічної технології виступають технологія навчання й технологія виховання. Оскільки ми досліджуємо проблему формування у майбутніх практичних психологів прогностичних умінь, то наша увага буде сконцентрована на створенні відповідної технології навчання майбутніх фахівців.

Незважаючи на те, що у психолого-педагогічній літературі проблема технологій навчання розроблялася у наукових працях різних вчених (А. Алексюка, В. Беспалька, О. Вербицького, О. Пехоти, Г. Селевка та ін.), серед науковців немає однозначної думки щодо трактування самого поняття «технологія навчання». Нам імпонує визначення технології навчання як способу реалізації змісту навчання, передбачуваного навчальними програмами, що «є системою форм, методів і засобів навчання та забезпечує найбільш ефективне досягнення поставленої мети».

Відповідно до цього зміст, методи й засоби навчання взаємопов'язані та взаємообумовлені, а завдання педагога полягає у знаходженні необхідного змісту, оптимальних форм та засобів навчання, що будуть відповідати встановленим педагогічним завданням.

Отже, при проектуванні технології навчання для формування прогностичних умінь практичних психологів будемо виходити з того, що педагогічний процес – це спеціально організована, цілеспрямована взаємодія викладачів та студентів, спрямована на вирішення розвивальних та освітніх завдань, тому що в ньому виділені три важливих ознаки: мета педагогічного процесу, яка розглядається як багаторівневе явище, обумовлене цілями освіти; взаємодія як обмін діяльностями, що мають змістовне, технологічне та керівне підґрунття; результат, що виражений у привласненні досвіду, накопиченого людством у взаємозв'язку чотирьох елементів: знань, в тому числі про способи виконання дій, умінь та навичок; досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісного та вольового відношення до оточуючого світу.

Залучення поняття «проектування» до освітньої сфери пов'язане з вирішенням цілого ряду методологічних проблем, тому що обумовлює розширення термінологічного простору науки, перегляд уявлень про деякі традиційні категорії, необхідність їх співвіднесення між собою.

Власне педагогічне проектування як вид професійної діяльності педагога досліджувалось В. Безруковою, Н. Борисовою, В. Беспалько, А. Дахіним, Г. Льїним, Г. Лебедевою, В. Монаховим, А. Орловим, Н. Яковлевою та ін. В психолого-педагогічній та методичній літературі зустрічаються наступні варіанти трактування поняття проектування.

В. Болотов, Е. Ісаєв, В. Слободчиков визначають педагогічне проектування «в контексті «виросування» нових форм спільності викладачів, студентів, педагогічної спільноти, нових змістів та технологій освіти, способів та технологій педагогічної діяльності та мислення».

На думку Н. Борисової проектування – це діяльність, що спрямована на розробку та реалізацію освітніх проектів, які визначаються як «оформлені комплекси інноваційних ідей в освіті, в соціально-педагогічному русі», в освітніх системах та інститутах, в педагогічних технологіях.

В. Безрукова вважає, що проектування – це попередня розробка основних деталей майбутньої діяльності викладачів та студентів.

А. Дахін уявляє проектування як «діяльність по створенню (розробленню, плануванню, конструюванню) будь-якої системи, об'єкта, моделі».

Виходячи із наведених визначень, педагогічне проектування являє собою діяльність, що здійснюється в умовах освітнього процесу та спрямоване на забезпечення його ефективного функціонування та розвитку. Така діяльність обумовлена потребою вирішення актуальної проблеми, носить творчий характер та спирається на ціннісні орієнтації.

Будь-який проект в освітній практиці не завжди реалізується в повній мірі. Це обумовлено тим, що деякі процеси, явища, що спроектовані, можуть вийти з-під контролю в силу значного впливу випадкових факторів. Тому врахувати та описати всі елементи, конструктивні вузли та умови, що забезпечують впровадження, буває досить складно в силу багатofакторності педагогічних явищ та індивідуальних особливостей людей як суб'єктів його реалізації. Виходячи з цього, тільки ретельно спроектована технологія навчання дозволить запобігти ці та інші можливі труднощі.

Отже, під педагогічним проектуванням будемо розуміти цілеспрямовану діяльність по створенню проекту технології навчання – дидактичний опис педагогічної системи, реалізація якої в межах учбового процесу дозволить гарантовано досягнути необхідних результатів.

Під конструюванням в сучасній педагогіці розуміється матеріальне (реальне) втілення проектної діяльності, що пов'язана з відбором, композицією, розробкою учбового матеріалу, тобто створенням матеріальної основи для здійснення розробленого проекту на практиці, в той час, коли проектування може бути і теоретичним.

Логіка проектування технологічних процесів у виробництві незалежно від характеру добре відпрацьована та налічує етапи: вибір вихідного матеріалу, встановлення рівня його якостей та визначення вимог до якості

готової продукції; вибір методів та засобів впливу на вихідний матеріал; розроблення розподілення в просторі та часі взаємопов'язаних технологічних операцій; визначення методів контролю за ходом процесу, за якістю кінцевого результату.

Щоб зіставити логіку проектування технології виробничих процесів з логікою проектування технології навчання необхідна змістова інтерпретація перерахованих етапів. Інтеграція психолого-педагогічної науки з раціональними методами проектування технологічних процесів, з теорією прийняття рішень, вибору операцій та управління може сприяти перебудові системи навчання.

Проектування технології за логікою виробничого процесу повинне використовувати найбільш раціональний та ефективний спосіб для отримання учбового процесу заданої якості та оптимізованого за основними параметрами. В основу такого проектування повинен бути покладений Державний освітній стандарт.

В нашому дослідженні виділяємо наступні етапи проектування педагогічної технології формування прогностичних умінь майбутніх практичних психологів засобами інтерактивних технологій:

- визначення діагностичних цілей навчання, опис в вимірюваних параметрах очікуваного дидактичного результату;
- обґрунтування змісту учбового матеріалу в контексті майбутньої професійної діяльності спеціаліста;
- встановлення структури змісту учбового матеріалу, його інформаційної ємності, а також системи змістових зв'язків між його елементами;
- розробка процесуальної сторони навчання: представлення професійного досвіду, що підлягає засвоєнню студентами у вигляді системи пізнавальних та практичних завдань;
- пошук спеціальних дидактичних процедур засвоєння цього досвіду, вибір оптимальних методів, форм та засобів індивідуальної та колективної учбової діяльності;
- виявлення логіки організації педагогічної взаємодії із студентами на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин з метою переносу досвіду, що засвоюється, на нові сфери діяльності;
- вибір процедур контролю та вимірювання якості засвоєння програми навчання, а також способів індивідуальної корекції учбової діяльності.

На нашу думку, така послідовність відображає зміну в стані: кожний етап якісно відрізняється від інших задачами, що вирішуються, та отриманими результатами, адекватний логіці проєктованого процесу, забезпечує досягнення гарантованого результату.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

THE ROLE OF AUTONOMOUS LEARNING IN HIGHER EDUCATION

Nowadays higher education is a very important factor in our country and all over the world. Almost every pupil has a dream or even a certain purpose, which is connected with entering university after school. And, in principle, everyone has all the chances to achieve that goal. But is it enough just to enter university? How to become a real professional? And which ways are the best ones for reaching success?

Everybody should understand that entering university is only the first step to success. Of course, it is a very important step, but it is only the beginning or, in other words, it even can be called “The life challenge” because every student meets a lot of difficulties on his/her way and it is an integral part of education process. There is an undeniable fact that autonomous learning plays a vital role in the process of achieving success, i.e. in the process of real education. And generally, what does “autonomous learning” mean? This term involves all the “extra” efforts that students have to put in to be better than others. Why does everyone have to try to be better than others? There are several simple reasons that can completely explain that simple question. On the one hand, it is absolutely clear that all the students who have entered or who will enter the same university department as you are your potential competitors. But on the other hand, unfortunately, not everybody understands that obvious fact when it is really necessary. All the teachers and professors give the same information to students during classes and only individual efforts can let you grow up all the time. The teacher’s purpose is to give the basic knowledge that involves no extra information that a real professional needs. And this doesn’t mean that all the teachers are bad and they don’t want us to become as clever as we can. This means that the modern system of education, that has a lot of significant advantages, absolutely depends on student’s desire to study.

It is not important which department you study at. There are a lot of ways of improving your knowledge for everyone. For example, if a student is learning at the Philology department, he/she should watch a lot of foreign films in original versions in order to improve his/her language. Others ways are reading books and communication with foreigners. If it is a student of the department connected with computers, it is a very good idea to spend some extra time in front of a computer. If it is a Mathematic department, it will be quite a good idea to solve a lot of mathematical and logical problems in order to ensure brain training. Moreover, nowadays students have all the opportunities to do all these things. We all have free access to the Internet and to every book we need. It can be called “the second step”.

Despite the fact that a real professional spends a lot of time on studying the target field of science, he/she has to expand the mind and constantly recognize new information besides the one connected with a particular profession. It is the third step to ensure a perfect job for yourself because it is easier to find a good specialist in a particular and narrow field of knowledge, and it is much more difficult to find a broad-minded person and absolutely rely on his/her skills.

So, by this work I would like to encourage all the students to work hard because, in general, the level of life in our country completely depends on younger generation.

Scientific and language consultant: Professor O.B. Tarnopolsky.

Y. Nyzovskaya,

3d years student, Alfred Nobel University, Dnepropetrovsk

PEER – TEACHING IN HOME READING CLASSES

I would like to start with the Parker's phrase: the books that help you the most are those which make you think the most.

All of us are strangers. I am a stranger even for myself. But books can help me to learn about myself. A book which makes me think, is a good book for me. Such a kind of book helps to open new borders in us. Especially books which cause many disputes.

But also books can help us to understand the psychology of other people. People are like books – different types of people prefer different stories.

It was a great experience in my life to communicate with people about books they had just read. It was a lesson with peer teaching. I think the topic of home reading is a great topic for such kind of work. You can try your skills and improve the psychology knowledge.

If you don't know the author and a plot, it is not a problem. It is necessary to listen carefully to speakers and try to understand why they have chosen exactly those books

Their emotions will help you. It is very important to hold the interest of the audience. Dispute is a real solution for that issue. They say the truth is born of arguments. After asking questions, you can notice who is interested in this. So, after some questions, you can know what issue really interests different persons. Also you can understand not only impressions about books, but also attitudes to such meaningful points as war, love, friendship, relationship, development. So, my conclusion is read as much as possible for your home reading, try to understand yourself, the world and the people who live in it.

After trying myself several times, I can make some conclusion how to improve student learning with peer teaching. Peer learning activities typically

yield the following results for both a tutor and a tutee: team-building spirit and more supportive relationships; greater psychological well-being, social competence, communication skills and self-esteem; and higher achievement and greater productivity in terms of enhanced learning outcomes. The main benefit of peer teaching is : direct interaction between students promotes active learning, Students feel more comfortable and open when interacting with a peer, and for me one great benefit is that the the tutor gets experience . When you are a tutor , you try to be right ,and you begin to follow your thought and speech .

Also I can distinguish some advice for a tutor: you should be calm and attentive, also don't try to be very strict , be on the one level, listen carefully . Also it is very important to be self-confident. Before the lesson make some plan and follow it . Try to be different. Be unique!

Scientific and language consultant Professor O.B. Tarnapolsky.

Ю.М. Ноженко,

3-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПАТРОНАТУ СІМ'Ї У ДНЗ

Важливу роль у становленні особистості відіграє період дошкілья. Саме цей період є сенситивним для формування первинного світогляду дитини, самосвідомості, розвитку соціальних властивостей тощо.

У сучасних умовах сім'я соціально незахищена і переживає значні труднощі у реалізації своїх функцій. Розшарування суспільства за матеріальними можливостями і ціннісними орієнтирами ставить у нерівні умови дітей дошкільного віку щодо забезпечення для них вчасного і повноцінного фізичного, інтелектуального, морального, естетичного і соціального розвитку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, психічних і фізичних особливостей.

Соціально-педагогічні аспекти виховання дітей дошкільного віку досліджували у своїх працях Т. Алексєєнко, С. Болтівець, Л. Грицюк, М. Каратаєва, О. Кононко, Т. Поніманська та ін.

Наукові пошуки щодо проблеми соціально-педагогічного патронату знаходимо у дослідженнях М. Галагузової, М. Дарманського, Н. Малової, Л. Шафранської та ін.

Науковці розкривають зміст соціального виховання дошкільнят, наголошують на важливості співпраці з батьками, потребі у розширенні функцій дошкільного навчального закладу шляхом запровадження

соціально-педагогічного патронату сімей, що виховують дітей дошкільного віку, в тому числі з вадами психічного розвитку, які з різних причин не відвідують ДНЗ.

Варто зазначити, що на сьогодні даний напрям діяльності ще не набув широкого застосування у соціально-педагогічній практиці. У зв'язку з цим виникла потреба звернутися до даної теми.

Соціально-педагогічний патронат – це система гуманітарних послуг і заходів, спрямованих на полегшення пристосування сім'ї та її членів до вимог суспільства, допомогу у вихованні дітей, подолання та профілактику міжособистісних конфліктів у родині, захист прав дітей.

Соціально-педагогічний патронат у системі освіти сприяє взаємодії закладів освіти сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їх адаптації до умов соціального середовища, забезпечує консультативну допомогу батькам.

Одними з пріоритетних напрямів у розвитку дошкільної освіти фахівці вважають: введення в систему дошкільної освіти соціально-педагогічного патронату, що надасть можливість охопити дошкільним вихованням дітей, які за станом здоров'я не можуть відвідувати дитячий садок; відкриття соціальних груп загального розвитку та створення умов для перебування з однолітками і здобуття дошкільної освіти, ранньої адаптації дітей з вадами фізичного або розумового розвитку; забезпечення безкоштовного утримання у дитячих садках дітей із соціально незахищених сімей; підвищення професійного рівня педагогічних працівників та поповнення освітньої галузі новими кваліфікованими кадрами тощо.

Соціально-педагогічний патронат забезпечується соціальними педагогами у співпраці з іншими працівниками ДНЗ та інших органів і служб у справах дітей. Відповідно до ст. 22 Закону України «Про освіту» соціальний педагог ДНЗ відноситься до працівників психологічної служби системи освіти.

Правовими основами соціально-педагогічного патронату є Конституція України; міжнародні правові документи захисту прав дитини – Конвенція про права дитини, Декларація прав дитини, Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей; державні документи – Кодекс України «Про шлюб і сім'ю»; закони України «Про охорону дитинства», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про дошкільну освіту», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про статус і соціальний захист постраждалих від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС», «Про організацію служби у справах неповнолітніх і спеціальні підліткові заклади для неповнолітніх» тощо.

Погоджуємося з думкою багатьох дослідників (Т. Алексеєнко, С. Болтівець, Л. Грицюк, М. Галагузова, Л. Шафранська та ін.) про те, що залучення соціального педагога дошкільного навчального закладу до соціально-педагогічного патронату допоможе охопити всіх дітей мікро-

району міст, селищ дошкільною освітою, сприятиме попередженню негативних проявів насильства над дітьми, своєчасної нейтралізації несприятливих наслідків руйнування сім'ї, організації різноманітних виховних заходів як у дошкільному навчальному закладі, так і в мікрорайоні в цілому.

Метою соціально-педагогічного патронату сімей з дітьми дошкільного віку є: практичне утвердження з раннього віку дитини ідей гуманізації суспільства, пов'язаних із визнанням людського життя, повноцінного розвитку особистості як вищих цінностей світотворення шляхом регулювання правових, економічних і моральних відносин сім'ї та її членів із суспільством; надання їм допомоги та підтримки у гідному самоствердженні та повноцінному розвитку; підвищення рівня готовності сім'ї до планування дітонародження, виконання виховної функції первинної соціалізації дитини; формування педагогічної культури батьків; виховання дитини з позиції її інтересів і шанобливого ставлення до батьків та родинних традицій; створення сприятливого сімейного мікроклімату та зміцнення інституту сім'ї.

Соціально-педагогічний патронат сімей базується на наступних функціях:

- *виховній*, що передбачає включення батьків і дітей у виховний процес і соціальне середовище, позитивну соціалізацію, спрямовану на зміцнення інституту сім'ї, розуміння і повагу інших, розвиток конструктивної взаємодії та ініціативи; формування психолого-педагогічної компетентності сім'ї і сприятливого мікроклімату для дітей; виховання молоді на засадах етики і моралі; профілактику девіантної поведінки неповнолітніх, соціального сирітства, бездоглядності та безпритульності; соціальний супровід прийомних сімей і ДБСТ, звільнених з місць позбавлення волі; підготовки кандидатів у прийомні батьки і батьки-вихователі; ресоціалізацію засуджених неповнолітніх, які відбувають покарання у виправно-виховних колоніях, і їх підготовку до життя на волі; соціально-педагогічну підтримку дітей з ризикованою поведінкою; корекцію девіантної поведінки;

- *соціально-правовій*, яка полягає у правовому захисті материнства і дитинства; формуванні правової компетентності сім'ї шляхом ознайомлення із чинним законодавством і підвищенням відповідальності за його порушення; вихованні правової культури батьків і дітей;

- *соціально-реабілітаційній*, що передбачає виховну, освітню і певну опікунську роботу з неблагополучними сім'ями і сім'ями групи ризику, з постраждалими членами сімей у результаті дії різних травмуючих факторів природних та техногенних катастроф, з жертвами різних видів насилля у сім'ї, з сім'ями дітей-інвалідів та з прийомними дітьми і вихованцями;

- *креативній*, що виявляється у пропаганді здорового способу життя, організації змістовного дозвілля сімей і дітей за місцем проживання, продуктивній творчості, соціально-педагогічній підтримці сімейних, ди-

тячих і молодіжних ініціатив, здійсненні доброчинних акцій, розвитку волонтерського руху.

З огляду на вищезазначене діяльність соціального педагога дошкільного навчального закладу може здійснюватись за такими напрямками: педагогізація соціально-культурного середовища мікрорайону;

здійснення соціально-педагогічного патронату дітей мікрорайону, які не відвідують дошкільний навчальний заклад; забезпечення педагогічного всеобучу батьків та інших членів родини (дідусів та бабусь), опікунів, прийомних батьків, усіх, хто причетний до виховання дітей; допомога родині у вихованні дітей відповідно до запитів батьків та особливостей виховання в конкретній родині; організація змістовного дозвілля дошкільнят в ДНЗ та мікрорайоні; робота з попередження насильства в сім'ї над дітьми та робота з дітьми, які зазнали насильства; робота з дітьми з особливими потребами та їхніми батьками, створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища; супровід процесу адаптації дитини та батьків до дошкільного навчального закладу; визначення психологічної готовності дітей до навчання в школі; посередницька роль у взаєминах дитини, родини з освітніми, соціокультурними закладами мікрорайону.

Таким чином, соціальний супровід здійснює соціальний педагог дошкільного навчального закладу, діяльність якого спрямована на підтримку сім'ї в різних видах її життєдіяльності, формування здатності сім'ї самостійно долати свої труднощі, надання допомоги сім'ям з метою розв'язання різних проблем.

Введення посади соціального педагога в дошкільних закладах є актуальним питанням розвитку соціально-психологічної служби системи освіти України, що уможливить проведення ранньої превентивної роботи з батьками дошкільнят щодо попередження негативних явищ у сімейному середовищі, формування позитивного мікросоціуму, сприятиме створенню системи взаємодії між дошкільними та загальноосвітніми навчальними закладами в питаннях захисту прав дитини.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

Л.А. Олексієнко,
*аспірант Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

На думку Н.Ф. Родіонової звернення до поняття «професійна компетентність» пов'язане з гуманістичною парадигмою в освіті, а дефініція

професійної компетенції зумовлена сукупністю професійних і особистісних якостей.

У своєму дисертаційному дослідженні К.В. Шапошніков характеризує професійну компетентність як сукупність інтегрованих знань, вмінь і досвіду, а також особистісних якостей, які дозволяють людині здійснювати професійну діяльність.

С. Г. Молчанов трактує професійну компетентність як сукупність професійних компетенцій. Він виділяє наступні складові професійної компетентності: а) професійна кваліфікація; б) соціально-професійний статус; в) професійно значущі особистісні якості.

Н.І. Пов'язель розглядає професійну компетентність як інтегральну характеристику професіоналізму, яка дозволяє визначити рівень підготовленості та здатність особистості успішно вирішувати професійні завдання і виконувати професійні обов'язки.

У нашому дослідженні ми беремо за основу визначення А.К. Маркової, яка включає у поняття професійної компетентності всі якості особистості, які забезпечують високий результат професійної діяльності.

Від рівня розвитку професійної перекладацької компетентності в значній мірі залежить успіх професійної діяльності перекладача. Вивченням особливостей професійної компетентності перекладача займаються вітчизняні та зарубіжні науковці В. Н. Комісаров, Л. К. Латишев, Р. К. Міньяр-Белоручев, В. В. Сафонова, І. І. Халєєва, Ю. Хольц-Мянттарі та ін.

Так В.Н. Комісаров охарактеризував професійну компетентність перекладача як суму знань, умінь, навичок і особистісних характеристик, які потрібні перекладачу для успішного здійснення своїх професійних функцій.

Н.М. Гавриленко, відомий автор інтегративного навчання перекладу, у своїх дослідженнях зазначає, що перекладацька компетентність – явище не однорідне і інтегрує у собі ряд компетенцій, які співвідносяться із чотирма основними сторонами діяльності перекладача у сфері професійної комунікації (міжкультурним спілкуванням в певній професійній сфері, власне професійною діяльністю перекладача, професійним перекладацьким середовищем і особистістю професіонала).

А.В. Шіба у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому проблемі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами інтерактивних технологій, визначає професійну компетентність перекладача як широке, багатопланове, інтегральне поняття, яке означає міру оволодіння професією перекладача, виявляється в адекватності розв'язання фахових завдань і містить професійно-пізнавальний, особистісно-мотиваційний та соціально-комунікативний компоненти.

Р. К. Міньяр-Белоручев вважає, що компетентність перекладача визначається знанням двох мов і вільним володінням ними, вона не обмеж-

ується мовною і мовленнєвою компетенціями і включає в себе знання перекладачем культури народу, мови якого він вивчає.

У рамках нашого дослідження під професійною компетентністю майбутнього перекладача ми будемо розуміти його володіння відповідним комплексом знань, вмінь і навичок, які дають можливість приймати ефективні рішення при здійсненні професійної діяльності.

Науковий керівник: Т.Б. Поясок, д-р пед. наук, проф.

В.Э. Онипченко, О.В. Горб, Б.В. Миленный,
Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ОЦЕНКИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БИЛИНГВОВ

Такое явление как мультилингвизм (или полилингвизм) постоянно находится в центре внимания специалистов и предполагает владение более, чем двумя языками, при этом билингвизм – только двумя языками. (О. Б.Тарнопольский, М.М. Михайлов, Е.М.Верещагин, В.А.Богородицкий) В настоящее время наша страна находится на пути к Евроинтеграции и вполне закономерным является вопрос об оценке коммуникативной компетенции индивидов, владеющих двумя и более языками. Присоединяемся к мнению тех исследователей, которые считают, что должна быть общепринятая модель оценки коммуникативных возможностей носителей хотя б двух неродственных языков, например, с одной стороны славянских языков (восточнославянских, южно-славянских или западно-славянских), а с другой стороны одного из германских языков, к примеру английского языка. Такая модель контроля предполагает наличие лингвистической, психологической и методической составляющих. Сформированность коммуникативной компетенции должна быть подвергнута изменению непосредственно речевого текста (И. Зимняя) как на уровне говорения, так и на уровне письменного изложения, которые, несомненно различаются и по объему, и по структурно-смысловой организации. Но доминантной в этой цепочке должна стать коммуникативная задача на уровне законченного информационного акта. (Г.Колшанский).

Проблемы определения и объектов, и параметров, и способов контроля или оценки коммуникативной компетенции билингвов, к сожалению, еще до конца не решены. Но, несомненно одно, следует принимать во внимание выполнение индивидом говорения, тогда его речевое поведение оценивается непосредственно, а с другой стороны – оценка может осуществляться опосредованно, в том случае, когда объектом оценки и контроля вырастают другие виды речевой деятельности, а, возмож-

но, даже отдельные компоненты деятельности (например, языковой материал или отдельные умения).

На наш взгляд, для измерения непосредственно объектов контроля и оценки коммуникативной компетенции билингвов следует иметь в виду такие уровни или параметры, как:

- степень реализации коммуникативного намерения говорящим;
- уместность выбора языковых средств;
- корректность языкового оформления или устного высказывания, или письменного оформления текста;
- беглость речи.

Подводя итоги всему сказанному выше, следует отметить, что в настоящий период времени значительная часть молодёжи нашей страны не только является билингвами на уровне украинского и русского языков, но и, с учётом изучения хотя бы одного иностранного языка в средней школе, вполне могла бы пополнить ряды специалистов на международном уровне при условии строго контроля и самооценки коммуникативной компетенции.

Научный руководитель: М.Р. Кабанова, канд. филол. наук, доц.

М.В. Осадча, О.С. Авраменко,
*здобувач і аспірант Національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка, м. Глухів*

ПРОФЕСІЙНА САМООЦІНКА ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ

Актуальність дослідження полягає в тому, що постійні зміни сучасності вимагають модернізації освітньої галузі з метою підвищення рівня фахової підготовки. А відтак одним із важливих чинників, які впливають на ефективність діяльності фахівця є його самооцінка. Самооцінка демонструє рівень власної відповідальності й вимогливості до себе, характеризує підґрунтя відносин з оточуючими й оцінку себе як особистості. Нині збільшується ступінь самостійності у процесі професійної діяльності, а відтак одним із основних чинників, що визначають ефективність діяльності фахівця, є самооцінка як міра здатності особистості до самоосвіти, самовдосконалення, усунення власних недоліків.

Значення самооцінки в мотивації до діяльності представлено в роботах таких науковців, як: Б.Ананьєв, Л.Божович, Т.Дмитрова, І.Кон, О.Шолохова та ін. Однак вплив рівня самооцінки на ефективність діяльності фахівця недостатньо досліджено.

Об'єкт дослідження – самооцінка фахівця в процесі професійної діяльності.

Предмет дослідження – професійна самооцінка фахівця.

Мета – обґрунтувати важливість професійної самооцінки для ефективної діяльності фахівця.

Загальновідомо, що самооцінка – це елемент самосвідомості, який характеризується емоційно насиченими оцінками самого себе якособи, власних здібностей, етичних якостей і вчинків; важливий регулятор поведінки. Професійна самооцінка – оцінка індивідуумом міри й ступеня відповідності власної професійної кваліфікації, знань, умінь, навичок, професійних здібностей та професійно важливих якостей власному професійному ідеалу.

Професійна самооцінка результату діяльності пов'язана з оцінкою досягнутого фахівцем і відображає оцінку задоволення собою як професіоналом.

Проаналізувавши стан даної проблеми у теорії та практиці сьогодення, слід відмітити, що поняття самооцінки досить часто ототожнюють або пов'язують з поняттям «Я-концепції». Однак, не зважаючи на схожість даних понять, вони мають суттєві відмінності. Поняття «Я-концепція» є ширшим, самооцінка може розглядатись як її складник.

Ми поділяємо точку зору А.Маркової, яка, досліджуючи професійну самооцінку, виокремлює: ретроспективну (Я як професіонал учора), актуальну (Я як професіонал сьогодні), потенційну (Я як професіонал завтра), ідеальну (Я як професіонал у майбутньому). При цьому слід відмітити, що 76% респондентів відмічають професійну самооцінку як важливий чинник ефективності професійної діяльності фахівця, з них: 73% – віддають перевагу ідеальній самооцінці, 22% – потенційній, 15% – актуальній.

Беручи до уваги результати дослідження, зазначимо, що низька самооцінка результатів діяльності не є підставою для розпачу, бо у поєднанні з високою самооцінкою потенційних можливостей фахівця мотивує його до професійного саморозвитку та власної успішності.

Процес формування професійної самооцінки фахівця відбувається як під час навчання, так і в процесі професійної кар'єри.

Висновки: Проблема професійної самооцінки фахівця слід розглядати в контексті дослідження особистості в цілому. Від здатності до самооцінки залежить професійна кар'єра фахівця. Адекватність професійної самооцінки фахівців має зростати внаслідок подальшого розвитку критичності й самокритичності, уміння аналізувати вчинки, правильно оцінювати результати діяльності та критично оцінювати як ставлення до своєї позиції в системі міжособистісних стосунків у колективі, так і власну професійну спроможність. Перспективою подальших наукових досліджень може стати розробка діагностичного інструментарію з даного питання.

Науковий керівник: Т.В. Гребеник, канд. пед. наук, доц.

Л.Й. Петришин,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
ТНПУ імені В. Гнатюка, м. Тернопіль*

М.В. Молень,
магістрант ТНПУ імені В. Гнатюка, м. Тернопіль

ФАКТОРНІ АСПЕКТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Однією з проблем вищої освіти на сучасному етапі є адаптація студентів до навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Факторним аспектом соціокультурної адаптації у сучасному соціумі виступає в першу чергу сама адаптація, як певна соціально- педагогічна категорія. У науковій теорії та практиці термін «адаптація» використовується в різних галузях наукового знання, однак ще не вироблено єдиної думки про його зміст. Так, одні науковці розглядають адаптацію як процес, інші як результат «присосування», «взаємодію» людини з людиною (певним колективом, групою) або як «взаємодію» людини і середовища.

З точки зору П. Кузнецова, адаптація – це процес установалення відповідностей між рівнем актуальних проблем особистості та рівнем їх задоволення. С. Ворожбит розуміє адаптацію до навчання у ВНЗ як комплексний, динамічний процес, зумовлений взаємодією суб'єктивних і об'єктивних соціально-психологічних, психічних, психофізіологічних і фізіологічних чинників. А. Андреева, В. Слободчиков наголошують, що адаптація до навчання у ВНЗ становить складне багатоаспектне включення студентів у нову систему вимог і контролю, новий колектив, а для деяких і нове середовище.

М. Вітковська та І. Троцук виділяють окремо соціальну адаптацію як пристосування індивіда до групи, всього студентського колективу; прийняття нормативно-правових вимог перебування у ВНЗ; осмислене прийняття норм моралі та культури; адаптація до проживання у гуртожитку.

Ф. Хайруллін, розуміючи адаптацію, як звикання, пристосування особистості до нового оточення, виділяє два види адаптації в залежності від характеру ставлення особистості до умов і змісту конкретної діяльності:

1) творча адаптація – повне пристосування до навчального процесу (здобуття глибоких і міцних знань, формування творчого мислення і навичок майбутнього фахівця, загальна активність у пізнавальній діяльності);

2) формальна адаптація – пристосування не для успішного оволодіння знаннями, а для доведення справи до кінця – одержання диплому.

Т. Алексеева розглядає адаптацію студента до навчання у ВНЗ як процес пристосування особистісних якостей до умов даного ВНЗ і форму-

вання на цій основі нових особистісних соціально і професійно значущих якостей, що забезпечують реалізацію особистісного потенціалу студентів.

Т. Алексєєва при дослідженні проблеми психологічних факторів і проявів процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі, виділила три форми цього процесу:

1) адаптація формальна, що стосується пізнавально-інформаційного пристосування студентів до нового оточення, до структури вищої школи, до змісту навчання в ній, її вимогам, до своїх обов'язків;

2) громадська адаптація, тобто процес внутрішньої інтеграції (об'єднання) груп студентів-першокурсників та інтеграція цих груп зі студентським оточенням в цілому;

3) дидактична адаптація, що стосується підготовки студентів до нових форм і методів навчальної роботи.

Виходячи із соціально-педагогічної точки зору успішна адаптація сприятиме соціалізації, яка відображає шлях формування особистості в конкретному соціокультурному середовищі.

До елементів соціокультурного середовища належать традиції, норми та цінності культури; створена суспільством система соціально-культурного обслуговування (засоби переробки, передачі інформації, форми й способи культурно-інформаційного обміну та організації діяльності, механізми залучення людей до соціокультурної взаємодії, різні організації); спосіб життя населення; нормативно-регулятивні структури суспільства.

Зіштовхнувшись із новим соціально-культурним середовищем, студенти проходять процес соціокультурної адаптації, яку, услід за Т. Стефаненко, розуміємо як складний процес, завдяки якому людина досягає відповідності з новим соціальним та культурним середовищем, а також результат цього процесу (почуття задоволення й повноти життя, участь індивіда в соціальному й культурному житті нової групи); у вузькому розумінні – процес входження в новий соціум, нову культуру шляхом поступового засвоєння її норм, цінностей, зразків поведінки людей. Справжня соціокультурна адаптація припускає досягнення соціальної й психологічної інтеграції з ще однією культурою без втрати багатств власної.

Соціальна адаптація є однією із складових процесу соціалізації особистості. Досить глибоким, на наш погляд, є визначення сутності соціальної адаптації, запропоноване О. Безпалько, яка тлумачить її як «процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин із соціальними об'єктами, інтеграції особистості у соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища».

Р. Атаєва детермінує соціальну адаптацію як «...історично обумовлений, обмежений у часі і такий, що має активно перетворювальний ха-

рактер, процес пристосування особистості до умов соціального середовища, що постійно змінюються, впливу цього середовища, а також результат цього процесу». На характері розвитку соціальної адаптації позначаються індивідуальні психічні ознаки особистості, характеристики темпераменту, риси характеру. Однак їх вплив на цей процес не слід переоцінювати, оскільки причини, що породжують соціальну адаптацію і визначають її сутність, лежать у соціальній сфері.

Процес соціальної адаптації є безперервним, адже у відбуваються зміни соціальної дійсності, які потребують від людини винайдення нових способів пристосування. Значну роль при цьому відіграє її адаптаційний потенціал, тобто «ступінь можливостей особистості включитися у нові умови соціального середовища, а також ті, що перебувають у постійних змінах. Він пов'язаний з адаптивною підготовкою особистості – тими вміннями і навичками пристосування, які індивід набуває у процесі життєдіяльності».

Соціальна адаптація може здійснюватися у формі акомодатії (повного підпорядкування вимогам середовища без їх критичного аналізу), конформізму (вимушеного підпорядкування вимогам середовища) і асиміляції (свідомого й добровільного прийняття норм та цінностей середовища на основі особистісної солідарності з ним).

Розрізняють два види соціальної адаптації: активну і пасивну. У процесі активної адаптації індивід прагне енергійно взаємодіяти із середовищем, впливати на його розвиток та зміни, долати труднощі й перепони, удосконалювати суспільні процеси. При пасивній адаптації індивід не прагне до змін навколишньої дійсності, пасивно приймає існуючі норми, оцінки, способи діяльності, слабко мобілізує біологічні та психологічні ресурси для пристосування у соціальному середовищі.

Хоча адаптація як соціально-психологічний та педагогічний процес підпорядкована специфічним закономірностям, вона в свою чергу, носить досить індивідуальний характер. Останнє визначає її інтенсивність, виразність, глибину впливу на особистість студента.

Адаптація особистості студентів розвивається через вплив динамічного соціокультурного середовища ВНЗ та призводить до необхідності активізації самої особистості в освітньому процесі, актуалізації можливостей в процесі освоєння освітнього середовища. Саме тому процес активного включення у соціальне середовище прийнято вважати соціальною адаптацією.

Отже, слід констатувати, що факторними аспектами соціокультурної адаптації студентів у навчально-виховний процес виступають: соціальна адаптація, асиміляція, акомодатія, конформізм, глибина впливу на особистість студента, біологічні та психологічні ресурси особистості, соціальна дійсність. При цьому слід відмітити, що виражена соціокультурна адаптація припускає досягнення соціальної й психологічної інтеграції з ще однією культурою без утрати багатств власної.

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ В ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ

Педагогічна взаємодія є дуже важливою умовою, що забезпечує успішність діяльності викладача вищого навчального закладу.

Успішна педагогічна взаємодія забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання (зокрема, перешкоджає виникненню «психологічного бар'єру»), забезпечує управління соціально-психологічними процесами в студентському колективі та дозволяє максимально використовувати в навчальному процесі особистісні якості викладача, сприяє успішному педагогічному спілкуванню викладача та студента.

Особливості взаємовідносин викладача і студентів розглядали у своїх дослідженнях такі науковці, як: А. Бойко, Д. Грасмане, О. Дубасенюк, Б. Житник, О. Ковальов, Г. Молодцова, В. Михайловський, У. Панчук, В. Сухомлинський, І. Тимченко, Г. Хозяїнов, Т. Шарухіна та ін.

Педагогічний процес є багатоплановою сферою взаємодії, що включає навчально-педагогічну взаємодію (викладач – студент) та взаємодію студентів між собою.

Нас, насамперед, цікавить взаємодія у діаді «викладач – студент».

В. Кан-Калік, Є. Кабанова-Меллер розглядають педагогічну взаємодію як цілісну систему і творчий процес. При цьому підкреслюється необхідність цілеспрямованого формування комунікативних умінь викладача в процесі професійної підготовки.

Спілкування (комунікація) викладача і студента буває вербальним і невербальним. Вербальне спілкування складається з «говоріння», а невербальне – з таких елементів, як: «слухання-бачення» (на іспитах, семінарах, при позааудиторному контакті тощо); читання (конспектів, контрольних робіт, рефератів, курсових і дипломних проектів); письмо (як написання робіт студентами, так і рецензій викладачів на них).

Важливим засобом техніки педагогічного спілкування є невербальна поведінка. Якщо відношення студента до того, що повідомляється викладачем, доброзичливе, коли його слова викликають у студента певні значущі почуття і здаються правильними, в одержанні інформації беруть участь усі п'ять органів почуттів, що дозволяє сприймати сказане в повному обсязі та вийти на емпатичний рівень слухання.

Високий рівень педагогічного спілкування обумовлений розвитком у викладача таких (умінь і якостей: уміння управляти своєю поведінкою; спостережливість, переключення уваги; здатність до соціальної перцепції; розуміння психологічного стану студента за зовнішніми ознаками; умін-

ня «подати себе» у спілкуванні зі студентами; уміння встановлювати мовний і немовний контакти зі студентами; гностичні уміння.

Грунтуючись на ідеях О. Леонтьєва, можна дати таке визначення оптимальному педагогічному спілкуванню у ВНЗ: це таке спілкування викладача, який працює зі студентами, що створює найкращі умови для розвитку їхньої мотивації і творчого характеру навчальної діяльності, правильного формування особистості фахівця. Успішна взаємодія забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання (зокрема, перешкоджає виникненню «психологічних бар'єрів»), забезпечує управління соціально-психологічними процесами в студентському колективі та дозволяє максимально використовувати в навчальному процесі особистісні особливості викладача.

З педагогічної точки зору ситуація успіху – це таке цілеспрямоване, організоване сполучення умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремої особистості, так і колективу в цілому. Важливо підкреслити, що в педагогічному сенсі – це результат продуманої, підготовленої стратегії, тактики викладача, що містить такі компоненти:

- викладач повинен докласти зусилля, щоб допомогти студенту в подоланні невміння, незнання, недосвідченості;
- запропоноване викладачем завдання повинно бути доступним, а труднощі повинні наростати поступово (крок за кроком, за впевненим виконанням попереднього завдання);
- викладач повинен вірити в студента, в його можливості, в оптимістичну перспективу його розвитку;
- запропонована діяльність повинна приносити задоволення, а для цього необхідно, щоб вона несла в собі елементи творчості; витрачені студентом зусилля неодмінно повинні бути оцінені викладачем, а студент повинен бути впевнений у своїх можливостях.

Важливу роль у забезпеченні переживання успіху кожним студентом відіграє педагогічна оцінка результату виконаного. Немає необхідності оцінювати вдало виконану роботу в цілому, оцінюванню повинна підлягати тільки одна деталь: цікавий прийом, незвичайний спосіб, оригінальне оформлення, самостійний пошук тощо. У цьому і буде виявлятися реальна заслуга студента.

Формування мотивації спільної діяльності викладача та студента – процес досить складний. Викладач повинен вказувати студентам на переваги спільної діяльності.

По-перше, спільна діяльність, як правило, завжди виявляється найбільш успішною і результативною у порівнянні з індивідуальною.

По-друге, позиція активного учасника загальної роботи змінює весь тонус переживань студента, він відчуває радість від усвідомлення реаль-

ного просування вперед і від того, що і він вніс частку своєї праці в загальну справу.

По-третє, якщо оцінка знань студента пов'язується з загальною оцінкою, наприклад, групової роботи на занятті, то вона стимулює студентів до більш активної участі в колективній праці.

По-четверте, спільне виконання роботи дає вираш у часі й в умовах.

Ситуація успіху тільки тоді стає умовою успішності професійної діяльності викладача, коли вона:

- представлена всім розмаїттям прийомів і способів її створення;
- реалізується на кожному етапі взаємодії викладача і студента, з одного боку, і на кожному етапі навчальної діяльності з іншого;
- ускладнює навчальні та виховні завдання, що є на кожному етапі;
- реалізується викладачем з урахуванням особливостей і можливостей кожного студента при організації пізнавальної діяльності;
- сприяє переходу навчального процесу з рівня педагогічного впливу викладача на студентів на рівень особистісної взаємодії з ними, тобто прийняттю студентами суб'єктної позиції в спільній з викладачем діяльності.

Так, будучи засобом розвитку відносин співробітництва між викладачем і студентами в навчальній діяльності, ситуація успіху одночасно стає умовою успішності професійної діяльності викладача.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

В.В. Пшенична,

2-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПОЧУТТІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Процес будівництва і затвердження суверенної, правової, демократичної, соціально-орієнтованої держави пов'язаний зі становленням цивільного суспільства в Україні, що передбачає істотну трансформацію світоглядної орієнтації і самоосвіту народу.

Водночас усі спроби побудувати демократичну правову державу, громадянське суспільство будуть зведені нанівець без відповідної політичної культури громадян, членів даного суспільства. І особливо актуальною ця проблема є для *військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України*. Демократія – в середині кожного з нас, в наших ціннісних орієнтаціях, нашій культурі, поведінці, наших знаннях про неї, про наші права, свободи й обов'язки.

Проблема громадянського виховання особистості розглядається сучасними вченими різнопланово, у таких аспектах, як:

- структура моральної свідомості (В. Зибковець, І. Мар'єнко та ін.),
- виховання моральної культури особистості (Т. Гуменникова, В. Бачинін),
- формування моральної активності дітей (І. Зайцева, Л. Крайнова),
- характеристика емоцій і почуттів та їх класифікація (Є. Богданов, Б. Додонов, А. Запорожець, К. Платонов, К.Ушинський, О. Чебикін та ін.),
- роль почуттів у процесі морального виховання дітей (В. Блюмкін, Г. Гумницький, І. Сवादковський, М.Стельманович, В. Сухомлинський та ін.).

Перед Україною в сфері освіти яка знаходиться зараз на шляху демократичних перетворень, виникають нові задачі. Одна з них – формування особистості громадянина правового демократичного суспільства.

Актуальність даної проблеми пов'язана з розвитком нації. У зв'язку з цим активно розробляється новий напрям – громадянська освіта; з'явилися концепції Громадянського виховання, Громадянської освіти в Україні і ряд інших не менш важливих документів присвячених цій темі: „Про громадянство України”, „Державна національна програма „Освіта”, „Національна Доктрина”.

Така позиція передбачає зовсім інший погляд на сучасний командний склад Збройних Сил України не тільки як на носіїв вироблених людством і конкретним народом кращих духовних надбань, а і як на суб'єкт створення соціокультурного простору, де командир має самовизначитися та реалізувати власну життєву програму, а також допомогти визначити програму духовного життя своїм вихованцям – військовослужбовцям строкової служби.

Науковий керівник: С.В. Сапожников, д-р пед. наук, доц.

Є.І. Райхман,
*аспірант Державного закладу «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ*

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Ефективність університетської підготовки майбутніх магістрів педагогічної освіти значною мірою залежить від того, наскільки цій меті відповідає організація їх науково-дослідної роботи. В університеті для забезпечення функціонування системи НДР залучають учену раду, ректорат,

раду наукового товариства, інші посадові особи, які відповідають за організацію НДР та її керування, кафедри, наукові структурні підрозділи, організаційні комітети наукових заходів.

Основними функціями органів, посадових осіб і структурних підрозділів університету, що несуть відповідальність за НДР, можна вважати такі: методичне та організаційне керівництво НДР; підготовка, проведення, координація різних заходів, що здійснюються на всіх рівнях у межах системи НДР, облік й аналіз її результатів; вивчення, узагальнення та упровадження українського та зарубіжного досвіду, його творчий розвиток у діяльності університету.

Відповідно до закону України „Про вищу освіту” найважливіша роль у координації наукової роботи магістрантів педагогічної освіти належить науковому товариству магістрантів, студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, яке є частиною системи громадського самоврядування в університеті та об’єднує молодих науковців, які беруть участь у науково-організаційній та дослідній роботі кафедральних проблемних груп і гуртків, наукових структурних підрозділів університету (центрів, лабораторій) та ін. Брати участь у роботі наукового товариства може будь-який магістрант, який виявляє здібності до науково-дослідної діяльності. Координує цю роботу Рада наукового товариства, що складається з викладачів – керівників наукових товариств інститутів. Члени ради допомагають в організації магістрантських конференцій, олімпіад, конкурсів, підготовці запитів для отримання грантів, відборі кращих майбутніх магістрів для участі в науково-практичних конференціях, конкурсах, олімпіадах та ін.

В університетах виділяють структурні одиниці наукового товариства: сектор науки студентського парламенту (сенату, старостату, студентського ректорату, студентського деканату, студентської ради); відділення наукового товариства, що об’єднують проблемні наукові групи за профілем; інститутський сектор наукового товариства, що відповідає за наукову роботу магістрантів інституту; рада наукового товариства, що координує його діяльність та ін.

Метою діяльності наукового товариства магістрантів педагогічної освіти є створення умов для розкриття їх наукового та креативного потенціалу, розвиток науково-педагогічного мислення та навичок дослідницької роботи, популяризація педагогічної науки в університеті, розвиток інноваційної діяльності, організаційна допомога керівництву вищого навчального закладу в оптимізації наукової та навчальної роботи.

Аналіз сучасних наукових джерел дозволяє нам виділити найбільш значущі завдання наукового товариства: залучення магістрантів до науково-дослідної роботи, підвищення її якості; допомога в освоєнні та поглибленому вивченні дисциплін навчального плану з метою набуття практичного досвіду роботи з фахового спрямування; оволодіння сучасними методиками та навичками проведення самостійних наукових до-

сліджень; підвищення мотивації магістрантів для вирішення конкретних практичних проблем педагогічної освіти; пошук і підтримка талановитих магістрантів-дослідників, надання їм всебічної допомоги, у тому числі для продовження навчання в аспірантурі; створення сприятливих умов для участі магістрантів у заходах наукової конкуренції (конкурсах, грантах, проектах, олімпіадах, конференціях) тощо.

Грунтуючись на нормативно-правових документах і наукових джерелах окреслимо основні принципи організації науково-дослідної роботи магістрантів у межах наукового товариства: свобода наукової творчості; добровільність, колегіальність, відкритість; органічність зв'язку навчання та науково-дослідної роботи; рівність прав магістрантів на участь у діяльності наукових товариств; накопичення та посилення наукового потенціалу університету та виховання науково-педагогічних кадрів тощо.

Сучасні дослідники виділяють функції науково-дослідної роботи магістрантів: навчальна (специфікою науково-дослідної діяльності магістранта є її навчальний характер; виконуючи дослідження, магістрант отримує необхідні методологічні знання та вміння); особистісно-розвивальна (у процесі дослідження формуються креативні здібності, науково-педагогічне мислення, вміння бачити проблему, знаходити шляхи її вирішення); соціально-компетентнісна (володіння технологією самостійного наукового дослідження та розвинені креативні здібності підвищують професійну компетентність магістранта, рівень відповідності соціальним вимогам).

Зазначені мета, завдання, принципи та функції дозволили нам узагальнити та виділити основні напрями діяльності наукового товариства магістрантів: організація роботи у наукових осередках, заохочення магістрантів до участі у науковому житті університету; організація та проведення наукових конференцій, семінарів, виставок, круглих столів, лекцій, дебатів, інтелектуальних ігор, зустрічей з відомими науковцями, презентацій наукових проектів та інших науково-освітніх робіт; підготовка та видання наукових праць; участь у розробці та реалізації проектів, що можуть бути запропоновані закладам освіти, організаціям, установам; інформування магістрантів про наукові заходи вищих навчальних закладів, наукових організацій, установ України та інших країн; проведення конкурсів наукових робіт на здобуття грантів та інших заохочувальних заходів для стимулювання наукових досліджень магістрантів.

Відповідно до зазначених напрямів у сучасних університетах широко використовуються різні форми НДР: індивідуальні, масові, заходи наукової конкуренції (змагальні) та ін. Тому вважаємо за доцільне окреслити найбільш поширені форми організації науково-дослідної роботи майбутніх магістрантів педагогічної освіти в процесі професійної підготовки.

Для реалізації зазначеного завдання ми звернулися до вивчення передового досвіду провідних систем вищої освіти інших країн, що дозволи-

ло виділити основні види залучення магістрантів до наукової роботи: пропедевті науково-методологічні курси та семінари (Німеччина, Чехія); робота над проектами дослідницького характеру (США, Німеччина, Канада, Японія); навчання на проблемно зорієнтованих курсах (Німеччина, Франція, Англія); робота в малих дослідницьких групах у межах проектного навчання (США, Японія); різні форми практики, залікових, та інших заходів, орієнтованих на вирішення конкретних проблемних завдань (країни Західної Європи) та ін.

Аналіз ОКХ та ОПП спеціальностей галузі педагогічної освіти дозволив нам з'ясувати, що НДР магістранта включає науково-дослідну роботу в межах навчальних дисциплін і позанавчальний час, науково-дослідну та науково-педагогічну практику, а також підготовку магістерської роботи. Виділимо форми навчального процесу, в межах яких магістрантів залучають до науково-дослідної роботи: навчальні аудиторні заняття (лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття, консультації, індивідуальні заняття); самостійна робота; науково-дослідницька робота на відповідній кафедрі; навчальна та виробнича практика; контрольні заходи (модульні роботи; доповіді на наукових і методичних семінарах; підготовка та захист рефератів, звітів з виконаних науково-дослідницьких робіт; підготовка та публікація результатів наукової роботи; державна атестація; кваліфікаційна магістерська робота).

Досвід роботи університетів України свідчить про те, що найбільш розробленими є форми та методи організації та проведення наукової роботи індивідуального характеру в межах підготовки магістерської роботи, наукових статей, доповідей на конференції, участі в конкурсах наукових робіт та ін. Механізми залучення магістрантів до виконання колективних форм науково-дослідної роботи висвітлено недостатньо. Тому в межах подальших наукових пошуків плануємо зробити наголос саме на колективних формах і методах організації та проведення науково-дослідної роботи.

У цьому аспекті особливого значення набуває організація практичних занять, які передбачають взаємодію та активне спілкування рівноправних учасників (семінар-круглий стіл, семінар-дискусія, семінар-дослідження, робота у командах, виступи на міні-конференції). Зазначимо, що магістранти набувають досвіду колективної командної роботи, розвивають креативність, особистісну відповідальність, комунікативні, організаторські, лідерські якості, вчать презентувати результати роботи та відстоювати власну позицію.

Щодо звітів з виконання науково-дослідницьких робіт, заслуговує на увагу використання портфоліо – індивідуальної підбірки матеріалів, що підтверджують наявність зробленої магістром освітньої діяльності.

Під портфоліо розуміють спосіб фіксації, накопичення, оцінки та самооцінки індивідуальних досягнень у процесі засвоєння дисципліни. У

портфоліо представлений набір матеріалів, пов'язаних з освоєнням змісту дисципліни: конспекти, тези, доповіді, презентації; програми констатувального та формувального етапів експерименту; статті за матеріалами дослідження; письмовий відгук замовника НДР (від кафедри або інших підрозділів).

Окресливши основні форми застосування науково-дослідної роботи магістрантів у процесі університетської підготовки вважаємо за необхідне розглянути механізми реалізації на практиці організаційної структури наукового товариства:

1. Розробка та затвердження університетської системи НДР у межах наукового товариства з урахуванням єдиної стратегії кафедр, наукових структурних підрозділів у професійній підготовці майбутніх магістрів через залучення їх до активної науково-дослідної діяльності. При цьому важливо усвідомлення того, що реальне завдання НДР – підготовка креативного та мобільного магістра, який володіє дослідницькими навичками, здатного до самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення.

2. Розробка нормативно-правової бази та методичної документації, що закріплює мету, завдання, види, зміст, принципи діяльності наукового товариства.

3. Розробка критеріїв ефективності системи роботи наукового товариства як засобів розвитку здібностей у майбутнього магістра педагогічної освіти до виконання дослідницької функції професійної діяльності.

4. Підготовка професорсько-викладацького складу до керівництва НДР, надання організаційно-методичної допомоги в керівництві наукового товариства. Проведення навчальних методологічних семінарів і практикумів, консультацій, педагогічних майстерень, інших заходів наукової конкуренції.

5. Організація функціонування системи НДР, ефективність якої залежить від ряду чинників: рівня розвитку пізнавальних навичок й умінь у магістрантів; готовності освоювати зміст професійного навчання самостійно; ступені підготовленості магістрантів до виконання дослідницької роботи.

6. Здійснення моніторингу ефективності професійного й особистісного становлення магістра при реалізації системи НДР, корекція нормативно-правових, методичних документів, що забезпечують її функціонування.

Отже, науково-дослідна робота магістрантів є обов'язковою та невід'ємною частиною підготовки кваліфікованих фахівців у сучасному університеті як нерозривний складник навчально-виховного процесу. Розвиток системи НДР магістрантів у межах наукового товариства є найважливішою функцією системи вищої освіти та важливою діяльністю університету як освітньої установи.

Науковий керівник: В.В. Прошкін, д-р пед. наук, доц.

Д.С. Сапожникова,

1-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Актуальність представленої проблематики зумовлена тенденція розвитку світової економіки, розширенням міжнародних, культурних та економічних зв'язків України з країнами Європейського Союзу, об'єктивними потребами ділових відносин із зарубіжними партнерами, які спричиняють зміни в усіх сферах суспільного життя, зокрема в системі вищої освіти, яка становить основу відтворення інтелектуального та духовного потенціалу народу, є потужним засобом вирішення проблем розвитку науки і техніки, культури і національного відродження, становлення державності, утвердження принципів демократії, професіоналізації життя нашої країни. У цьому контексті перед вищими навчальними закладами постає відповідальне завдання – забезпечити високопрофесійну підготовку фахівців з економіки, здатних змінити зміст і характер професійної взаємодії відповідно до вимог оновленого соціуму, поклавши в основу гуманізм, повагу до співрозмовника і самоповагу, суверенність особистості, неупереджене ставлення до суб'єкта взаємодії, врахування його інтересів; зробити можливим зайняття державою гідного місця у світовому соціально-економічному просторі, царині багатоманітних професійних та культурних зв'язків.

Сучасна політична та економічна криза, яку переживає сьогодні Україна, не є унікальним явищем. Щось подібне вже було в інші роки, але інших країнах. Ряд інших держав Європи і, насамперед, післявоєнні Німеччина, Італія, Франція, Іспанія, пройшли через такий же економічний хаос, який ми маємо зараз, і цілком можливо, що їхній досвід його подолання міг бути для нас корисним. С.П. Кожушко вважає, що для цього необхідно не лише розбиратися в проблемах економіки, але й знати вітчизняну і світову історію великих фірм і корпорацій, щоб не повторювати помилок і максимально використати вже набутий світовий досвід. Крім того, вивчення історичних аспектів підготовки фахівців окремих спеціальностей дозволяє не лише виявити її джерела, а й здійснити аналіз наступності підходів до цієї підготовки, виявити доцільність її модернізації в різні періоди становлення, розвитку.

Отже, для сучасної вітчизняної та зарубіжної систем вищої освіти характерним є той факт, що до теперішнього часу науковцями вже напрацьований суттєвий як теоретичний, так і практичний доробок з проблеми підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей що може стати цінним досвідом для нашої держави.

Суттєвий інтерес становлять праці, які розкривають концептуальні засади професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Алексюк, В. Володько, О. Глузман, М. Громкова, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Кушнір, С. Кожушко, В. Ледньов, В. Стрельников та ін.); різні аспекти навчальної діяльності у вищому навчальному закладі (О. Дубасенюк, В. Загвязинський, І. Зимня, І. Лернер, В. Лозова, С. Рубінштейн, М. Скаткін, Т. Сущенко та ін.).

Сучасні науковці дотримуються різних підходів до підготовки майбутніх економістів, здебільшого вони відзначають необхідність спеціальної комунікативної освіти, реалізації діалогових, інтерактивних, симуляційних технологій навчання та ін. Тому проблема підготовки сучасних економістів потребує подальших досліджень з метою конкретизації її сутності та структури.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

А.И. Семькина,
магістрант,

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В МЛАДШЕЙ ШКОЛЕ: «ЗА» И «ПРОТИВ»

Практика преподавания английского языка в средней образовательной школе предполагает изучение иностранного языка с первого-второго годов обучения. Однако, споры о целесообразности столь раннего изучения иностранных языков не утихают по сей день.

Мой опыт преподавания английского языка с первого класса в условиях действующей программы обучения выявил отрицательные моменты раннего обучения иностранному языку в первых классах.

Во-первых, это большая загруженность младших школьников, перенасыщенность программным материалом по основным предметам, стресс из-за смены привычного образа жизни ребенка. Ни для кого не секрет, что ученик начальной школы не в состоянии выполнить домашнее задание по иностранному языку самостоятельно – ему необходима помощь взрослого для выполнения устных, а зачастую, несмотря на их декларируемое отсутствие, и письменных заданий, даже в 1 классе.

Во-вторых, это параллельное изучение родного и иностранного языка с первого класса, тогда как ребенку даже на уровне алфавита (а его требует знать программа изучения иностранного языка!) сложно различать буквы, вспомнить их названия и произношение в изучаемых языках, не говоря уже о письменной и устной речи в рамках программы. Вэтом воз-

расте младшие школьники психологически не готовы различать языковые особенности родного и иностранного языков. На это, в частности влияют такие психологические особенности как слабость произвольного внимания и памяти, и кратковременная «оперативная» память.

В-третьих, не смотря на большую нагрузку и количество времени, отведенное на изучение иностранного языка в школе и дома, результаты обучения учеников 1-2 класса остаются крайне низкими – несколько десятков слов, пара фраз и алфавит, не несущий никакой значимой роли на этом этапе обучения.

И в-четвертых, к концу первого года обучения большинство детей утрачивает яркое желание изучать иностранный язык, с которым они поступали в школу. Таким образом, к концу первого года мы получаем отсутствие положительной мотивации и желания изучать иностранный язык в дальнейшем.

В условиях современной программы «от буквы к слову», которая опирается на анализ (любые подходы, где используются знаки, схемы и объяснения – это подходы аналитические), мой опыт показывает положительные результаты изучения иностранного языка у младших школьников 3-4 классов. Дети данной возрастной категории уже освоились со школьным режимом, получили первичные знания письменной речи родного языка и более устоялись психологически. Я наблюдала, когда ученик 3го класса, ранее не изучавший иностранные языки, с легкостью освоил программу 1 и 2 го классов обучения за полгода и успешно продолжил изучение материала по программе класса.

Аналитический подход при обучении первоклассников иностранных языков стоит подключать понемногу и постепенно с 8,5-9лет, иначе все наши объяснения будут, выслушаны и **немедленно забыты**. Потому что для них сложно учить и буквы, и правила их чтения, и транскрипции, и написание, и слова, которые эти буквы составляют, и перевод (потому что чаще всего учебные пособия, начинающиеся с анализа, с алфавита, с правил, обучают переводным способом). Получается, что дети сейчас в 1 классе учатся языку через запоминание графического образа слова, т.е. через чтение, и через перевод.

Итак, нам не нужен в первом классе анализ, совсем не нужно знание алфавита, более того не нужно даже чтение в первом классе! **Сперваребенок должен накопить большой объем речевого материала**, который он потом сможет осмыслено прочесть.

Таким образом, первое с чего нужно начинать обучение иностранного языка любого человека, ребенка или взрослого, – это с аудирования, с обучения понимания звучащей естественной речи на слух. Все мы изучали родную речь посредством аудирования, это самый естественный процесс изучения любого языка.

Следовательно, первый этап (желательно год) обучения должен быть посвящен погружению детей в языковую среду и обучению активному ау-

дированию. Второй – аудированию и говорению, третий – аудированию, говорению и чтению, и только четвертый – аудированию, говорению, чтению, продуктивному письму и анализу, т.е грамматике.

Только при такой последовательности подачи материала мы можем рассчитывать на то, что создадим прочный успех во всех видах речевой деятельности, добьемся высоких результатов, по-настоящему разгрузим наших детей, дадим им возможность почувствовать удовольствие от возможности общения на языке, а значит, создадим им высокую мотивацию на результат.

Научный руководитель: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

O. Soloviova,
5th year of study, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk

METHODS OF TEACHING SITUATIONAL ANALYSIS AND DISCUSSIONS IN ENGLISH USING TRANSLATION IN THE LANGUAGE INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

The tasks that are determined by the National Doctrine of Education Development of Ukraine in the 21st century orient teachers towards the introduction of teaching methods that develop in students the ability to learn independently and to think critically. Those are the interactive teaching methods that stimulate students' interest in the educational process; develop individual's potential, mental and emotional spheres. The method of case-study and discussions are designed to improve skills and make learners gain experience in analysis and synthesis of information, discussion making, listening and understanding others, developing teamwork skills. They contribute to the development of students' independent thinking, the ability to listen and consider alternative views and express their own arguments.

For the first time the method of case-study was used in the educational process of Harvard University Law School. The teachers began, in addition to lectures, to organize discussions of different situations connected with students' future professional activities. Since that time, a lot of scientists and teachers were involved in this method of training. They improved and developed it. Two classical case-study schools currently co-exist: the American and European ones. And despite some differences in approaches, there are still some main features that distinguish these teaching methods and make them so efficient.

It should be said that the method of case-study has quite recently come to language teaching methodology while courses in special subjects have been using it for a long time and it's very common for them. Firstly, cases in learning foreign languages are real or fictional situations of industrial or

practical life. They are discussed by students or pupils in a language they learn. The discussion takes place in small groups or pairs with the aim to find a solution. Secondly, the method of case-study and discussions should be used in the teaching process of a high school for the professional competence formation in dialogue speech of future English teachers. But they are useless if they are detached from the rest of the educational process. Thirdly, using case method and discussions, teachers should comply with certain rules. Besides, the teacher's role when using interactive methods of teaching is significantly different from the traditional one.

The methodological order of using case studies and discussions may be an illustration of theory, as well as purely practical situations or their combination. Therefore, the content should reflect the learning goals. The value of case-study method, as well as the method of discussions, consists in a combination of academic, analytical and educational activities. These methods tend to help acquire the knowledge of disciplines that are characterized by pluralistic truths. The methods are based on situations that occur in reality and should reflect the knowledge and practical skills that students should obtain.

The principal difference between the method of case-study and the method of discussions from traditional methods consists in the democratic process of gaining knowledge and cooperation of a student with a teacher and with other students. Using these teaching methods, students have the opportunity to demonstrate and improve analytical and evaluative skills, to find the most rational solution of problems. Since the emphasis is made on independent thinking, the ability to communicate their thoughts to the audience and respond constructively to criticism of the colleagues, the situational method is ideal for learning a foreign language because it gives the opportunity to apply the language material on the basis of the students' professional knowledge.

Scientific and language supervision by Full Professor O.B. Tarnopolskiy.

М.А. Степаненко,

5-й рік навчання,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

МЕХАНІЗМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Сучасна соціально-економічна і політична ситуація в країні, що характеризується крайньою нестабільністю, обумовлює і провокує різке збільшення дістресових чинників в суспільному і індивідуальному бутті а, отже, і соціальну, психічну дезадаптованість індивідів і груп.

Адаптованість, як активний адаптаційний процес, полягає в збереженні гомеостазу на всіх рівнях взаємодії індивіда з його оточенням: від молекулярного до рівня психологічної регуляції діяльності. Згідно сучасним уявленням, ефективна соціально-психічна адаптація залежить від здатності суб'єкта змінювати свої психічні образи, пристосовуючи їх до нової дійсності.

Незважаючи на широкий діапазон індивідуальних відмінностей в ступені лабільності психічних образів, постійна зміна дійсності виступає як стресор тривалої дії, що виснажує запас адаптаційної енергії. А це веде до дезорганізації психіки і поведінки, проблематичності не тільки біологічного виживання певних індивідів і груп, але і надійного прогнозування індивідуальної і групової поведінки з метою уникнення соціальних конфліктів і зняття напруженості.

Для подолання із збільшеним числом конфліктів зовнішнього і внутрішнього плану люди змушені інтенсивніше використовувати механізми психологічного захисту і відповідні форми захисної поведінки, у тому числі і деструктивні.

Психологічний захист визначається як сукупність способів послідовного спотворення когнітивної і афективної складових образу реальної ситуації. Це спотворення досягається за рахунок індивідуальних змін в протіканні психічних процесів і має нейрофізіологічну основу.

Механізми психологічного захисту є продуктами онтогенетичного розвитку і настання. Вони розвиваються як специфічні засоби соціально-психічної адаптації і призначені для подолання емоцій різної модальності в тих випадках, коли досвід індивіда сигналізує йому про вірогідні негативні наслідки їх переживання і безпосереднього вираження. Механізми захисту запобігають розвитку внутрішньоособистісного конфлікту між первинною емоцією і емоцією страху або його похідних.

Страх, виступаючи як блокування енергетично забезпеченого психічного і поведінкового акту, може привести до порушення гомеостазу на всіх рівнях функціонування енергетичної системи. Різні способи спотворення когнітивної оцінки і афективного навантаження образу психотравмуючої ситуації, найбільш зручні і звичні для індивіда, виходячи з динамічних особливостей його психіки і особливостей ранніх міжособистісних відносин, сприяють непрямому, опосередкованому, відстроченому і т.п. реагуванню, знімаючи напругу і забезпечуючи соціально-психічну адаптацію.

Механізми захисту мають властивості суміжності, полярності і інтенсивності і розрізняються за критерієм примітивності – складності залежно від часу освіти в онтогенезі і участі свідомості в актуальному функціонуванні; а відповідна захисна поведінка – по критерію конструктивності – деструктивності залежно від відповідності соціальним очікуванням. При цьому, оскільки мінливості життя забезпечують комплекси змішаних

емоційних конфліктів, вони повинні також вести до утворення комплексу різних механізмів захисту, необхідних для їх подолання.

Примітивні захисти стабілізують особистість найпростішими способами. Не бачити, не чути, забути те, що може бути небезпечно, – це основа їх дії. Примітивні захисти відторгають нову інформацію, що вимагає осмислення, або ставить під сумнів її істинність. При цьому з боку людини все відбувається безконтрольно. Тому до незрілих механізмів психологічного захисту відносяться: заперечення, проекція, заміщення, витиснення, регресія.

На відміну від примітивних, зрілі захисти формуються на базі інтелектуальних ресурсів особистості. Зрілий захист спонукає аналізувати причини того, що трапилося. Робота зрілого захисту завжди йде як пошук розв'язання нового завдання, у той час як примітивний захист спрацьовує як автоматична дія – однозначно й незмінно, стандартно. Тому до зрілих механізмів психологічного захисту відносяться: інтелектуалізація, раціоналізація, сублімація, компенсація, гіперкомпенсація.

Було проведено емпіричне дослідження, у якому було досліджено домінуючі психологічні захисти у людей 20-35 років, та їх розподіл за статевою ознакою. У дослідженні взяли участь 30 осіб віком від 20 до 35 років, працівників ЗАО «Світанок», які працюють на різних посадах.

Для визначення домінуючих психологічних захистів особистості було використано особистісний опитувальник Плутчика, Келлермана, Конте. Подальше дослідження було спрямовано на визначення домінуючих механізмів психологічних захистів. По загальній кількості набраних балів у тесті домінуючим механізмом психологічного захисту була Проекція (примітивний захист), на другому і третьому місці – зрілі захисти Раціоналізація й Компенсація.

Також було проведено розмежування за статевою ознакою, тому що в дослідженні брали участь 10 чоловіків і 20 жінок. У жінок домінуючим механізмом психологічного захисту була Проекція (примітивний захист), на другому і третьому місці – зрілі захисти Компенсація й Раціоналізація.

У чоловіків домінуючим механізмом психологічного захисту була Раціоналізація (зрілий захист), на другому і третьому місці – примітивні захисти Проекція й Витиснення.

В результаті проведеного дослідження було встановлено, що для людей віком від 20 до 35 років властиві як примітивні, так і зрілі механізми захисту. Причому, при розділенні випробовуваних за статевою ознакою у жінок домінуючим механізмом психологічного захисту є Проекція (примітивний захист), на другому і третьому місці зрілі захисти Компенсація й Раціоналізація; а у чоловіків домінуючим механізмом психологічного захисту є Раціоналізація (зрілий захист), на другому і третьому місці примітивні захисти Проекція й Витиснення.

Формування досконалих механізмів психологічних захистів у тих, хто навчаються, є дуже важливим для успішності навчання у будь-якому віці.

Науковий керівник: О.Б. Тарнопольський, д-р пед. наук, проф.

А.В. Токарєва,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інтенсивного навчання іноземних мов Придніпровської
державної академії будівництва та архітектури*

МЕДІАОСВІТА В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ШКОЛИ ТА НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Медіакомпетентність є однією з ключових компетентностей сьогодення, що сприяє ефективній діяльності у сучасному інформаційному просторі. Сучасні медіа не тільки розповсюджують інформацію й знання, вони також формують цінності і норми, створюють наше розуміння того, що складає доцільну або недоцільну поведінку у певній ситуації, а тому можуть розглядатися як важлива форма педагогічного впливу й соціалізації. Сьогодні, для успішного виконання професійних обов'язків, кожному спеціалістові потрібно уміти швидко знаходити необхідну інформацію, оцінювати її достовірність, повноту та об'єктивність, а це, в свою чергу, потребує змін у сфері надання освітніх послуг. Невипадково, у загальній картині вищої школи зараз з'являються нові напрями й розробки, спрямовані на підключення соціальних медіа й мобільних технологій до роботи з новим поколінням студентів. Дотримуючись вищеозначених тенденцій, все більше країн центрально-східної Європи вводять курси з медіанавчання у робочі плани своїх освітніх установ. Україна не є виключенням. Впровадження Національної концепції медіаосвіти було розпочато у 2010 році і спрямовано на пошук найбільш ефективних шляхів „побудови інформаційного суспільства й економіки знань”.

Проведений нами аналіз останніх досліджень і публікацій у вищеозначеній сфері свідчить, що наразі зростають питання підготовки критично мислячої, професійної аудиторії, яка могла б активно залучатися до соціо – культурних процесів нашої країни. Тому для нас актуальним є розгляд сучасних тенденцій розвитку медіаосвіти в Україні й розуміння подальших шляхів її становлення.

На сьогодні, понад 168 шкіл України є учасниками обласних експериментів з впровадження медіаосвіти. Близько 100 вчителів середніх шкіл приймають участь у експерименті з реалізації курсу „Медіакультура” в 10 класах середніх загальноосвітніх шкіл країни. Для педагогів проведе-

ні зимові школи та семінари. Розроблено навчальну програму „Медіаосвіта” для студентів педагогічних університетів та слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, а також навчально-програмний комплекс „Медіаосвіта: огляд і узагальнення”, видано підручник „Медіаосвіта і медіаграмотність”.

Практична реалізація завдань по впровадженню медіаосвіти в Україні спирається на теоретичні нароби основних науково-дослідних шкіл. На сьогодні, в медіаосвітньому процесі нашої держави наявні такі напрямки: 1) синтез медіаосвіти та журналістики (розвивається колективом дослідників з Академії Української преси під керівництвом В. Іванова); 2) розвиток медійної екології і захист аудиторії від негативного впливу медіа (здійснюється Інститутом медіаекології при Львівському національному університеті і очолюється Б. Потятиником); 3) розвиток медіадидактики, зокрема пресо-дидактики (здійснює колектив під керівництвом Г. Онкович і працює в Академії педагогічних наук України); 4) розробка соціокультурної моделі медіаосвіти (колектив педагогів-дослідників під керівництвом Л. Найдьонові); 5) розвиток естетичного сприйняття та формування медіакультури школярів й студентів (О. Мусяк – Національна асоціація діячів кіно освіти та медіапедагогіки України).

Безперечно, результати роботи науково-дослідних шкіл свідчать про підвищений інтерес суспільства до розвитку медіаосвіти в усіх ланках освіти: шкільної, вишівської, післядипломної, а також самоосвіти особистості впродовж життя. Однак, вважаємо за доцільне звернути увагу на наявні недоліки процесу впровадження медіаосвіти, що були виявлені у роботах Г. Онкович, Ю. Голоднікової та інших. Серед недоліків вказано на невизначеність теоретичних рамок, концептів і термінів; недостатньо розвинуту масову медіаосвіту; відсутність програми медіаосвіти для дорослих та програм підготовки кадрів для медіаосвіти різних типів; недолік організованих форм масової самоосвіти.

Хочемо вказати на ще один, на наш погляд доволі перспективний, але не широко представлений напрямок розробки медіаосвіти в Україні – це інтеграція медіаосвітніх елементів до професійно-спрямованих навчальних програм вищої школи шляхом організації міждисциплінарних досліджень і проектів. Такі спроби вже було зроблено закордонними університетами, зокрема університетом Цинциннаті (Америка), в якому започатковано проект з розвитку медіаграмотності студентів гуманітарних та технічних дисциплін на основі міждисциплінарної кооперації факультетів гуманітарних та природничих наук, факультету дизайну й архітектури. Було розроблено міжфакультетську навчальну програму у якій використано ситуації, наближені до реального контексту і створено експериментальне професійне цифрове середовище для розвитку медіаграмотності широкого кола студентів. Результатом даного проекту передбачається розвиток умінь навчаючихся поєднувати навички критичного мис-

лення, соціальний аналіз, мистецтво та медіа, розвинутість знань та навичок щодо продукування й критичного оцінювання цифрових текстів різних жанрів. Серед тем для вивчення пропонуються наступні: медіа та громадська думка, медіа та індивідуальність, аналіз продукції цифрових засобів комунікації та їх ролі у суспільстві, медіатвори студентів.

Вважаємо, що подібний досвід повинно бути вивчено та використано в процесі реалізації Концепції розвитку медіаграмотності в Україні, а медіаосвіта може стати платформою для побудови інтегративної моделі навчання в вузах країни.

А.А. Троцкая,

2-й год обучения,

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ПРОЕКТНЫЙ МЕТОД И МЕТОД АНАЛИЗА КОНКРЕТНЫХ СИТУАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ ФИЛОЛОГОВ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Главная задача вуза – подготовка специалистов способных оригинально, гибко и своевременно реагировать на изменения, которые происходят в мире. Поэтому для подготовки студентов к профессиональной деятельности в будущем и используются инновационные методы обучения. Одной из главных проблем в современной методике преподавания иностранного языка, является проблема повышения эффективности обучения в условиях весьма ограниченного количества часов, выделенных для курса изучения иностранного языка.

Для достижения высокого уровня зарубежного языка, преподавателю важно знать новейшие методы преподавания, специальные учебные техники и приемы, чтобы оптимально подобрать тот или иной метод в соответствии с уровнем знаний, потребностей, интересов студентов .

При поиске современных методов обучения необходимо учесть следующие критерии, согласно которым использованные методы должны: 1) одним из первых – создавать атмосферу, в которой студент чувствует себя свободно и комфортно, потому что если он не будет себя чувствовать комфортно, он не сможет получать полный багаж знаний который будет предоставляться ему преподавателем; 2) стимулировать его интересы, развивать желание применять иностранный язык на практике, так как студент, как правило, не будет изучать ту дисциплину которая ему не интересна; 3) поощрять студента в целом, затрагивая его эмоции, чувства и т.д., это будет давать дополнительный стимул учиться; 4) стимулировать его языковые, когнитивные и творческие способности, тем самым раскрывать студента как личность; 5) вызывать интерес у студента,

тем самым активизируя его – делая его главной действующей персоной в учебном процессе, активно взаимодействующей с другими участниками; б) научить студента работать над языком самостоятельно на уровне его физических, интеллектуальных и эмоциональных возможностей – одновременно обеспечить разграничение и индивидуализацию учебного процесса; 7) предусмотреть различные работы в аудитории: индивидуальную, групповую, коллективную, в определенной степени, увеличивая активность студентов, их самостоятельность, творчество, так как без этого студент не сможет работать с большим количеством людей. Все это является методическими проблемами преподавания иностранных языков.

На сегодняшний день популярны личностно-деятельностные и коммуникативный подходы в обучении иностранным языкам.

В процессе обучения по коммуникативному методу студенты приобретают коммуникативную компетенцию – способности пользоваться языком в зависимости от конкретной ситуации. Они учатся общаться в процессе самой коммуникации. Данный метод помогает преодолеть языковой барьер, избавляет человека от страха говорить на иностранном языке. Так как это является одной из главных проблем всех студентов, которые изучают языки, особенно тех молодых людей, которые изучают их на профессиональном уровне. На занятиях студенты имеют возможность использовать язык в реальных жизненных ситуациях, Коммуникативный метод развивает все языковые навыки: от устной и письменной речи к чтению и аудированию.

Деятельностный подход предполагает, что процесс обучения должен быть максимально приближен к будущей профессиональной деятельности студента. Работа с информацией на любом языке требует формирования определенных интеллектуальных умений: умение анализировать информацию, отбирать необходимые факты, умение выдвигать аргументы и контраргументы. Как правило, начиная работать по специальности, при общении со своими иностранными коллегами молодой специалист сталкивается с необходимостью решения проблем теоретической и практической значимости, к которым он не всегда может найти решение, так же проблемами студентов есть то, что от них требуется формирование четкой и ясной мысли, умение сформулировать, а главное грамотно и быстро выразить эту мысль устно или письменно на иностранном языке.

Поэтому процесс преподавания иностранного языка можно эффективно актуализировать путем проблематизации учебного процесса с использованием информационных источников. Речь идет об использовании целого ряда проблемных по своему характеру методов, таких как: исследовательские, поисковые, дискуссионные методы, метод проектов. Формирование специалиста нового уровня, обладающих творческими способностями, критическим мышлением, профессиональными навыками, способные производить и принимать решения в неустойчивой, меняющейся ситуации, предусматривает применение методов активизации и про-

блематизации языкового образования. Среди проблемных методов хотелось бы остановиться на методе проектов и методе анализа конкретных ситуаций.

Метод проектов прагматично направлен на результат, который достигается после решения той или иной практически или теоретически значимой для студенческой аудитории проблемы. Важно, что результат, получаемый в ходе работы над проектом, студент может увидеть, осмыслить и использовать в реальной жизни. Проект ценен тем, что в ходе его выполнения студенты учатся самостоятельно добывать информацию, получая знания и опыт познавательной и учебной деятельности. Позволяет создавать на уроках иностранного языка творческую атмосферу, активный познавательный процесс, в который вовлекается каждый студент, как раз то, что является одной из главных задач преподавателя. В процессе овладения культурой выполнения проектного задания студенты учатся творчески мыслить, что как дополнение помогает еще больше развиваться.

Второй метод – это метод анализа конкретных ситуаций (case-study method). Суть данного метода заключается в использовании в учебном процессе описаний конкретных ситуаций, проблем, условий из жизни организаций, людей, которые ориентируют студентов на формулирование проблемы и поиск вариантов ее решения с последующим разбором на занятиях. Этот метод предусматривает тщательный анализ конкретной ситуации (в организации, в межличностных или профессиональных отношениях, в обществе или культуре). Таким образом, студент будет знать, как действовать в той или иной ситуации, этот метод дает возможность приобрести незначительный, но все-таки опыт, который в будущем обязательно пригодится, особенно тем студентам, которые учатся на филологических специальностях.

Научный руководитель: М.М. Гайдар, викладач.

А.К. Усатенко,
2-й год обучения,
Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГИИ ЛИЧНОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ

Проблема развития личности связана с рядом методологических принципов, в первую очередь с принципом детерминизма и развития. Источником развития личности являются условия жизни человека.

Человек – это социальное существо, проходящее отдельные этапы социогенеза, присваивая себе и выполняя определенные социальные роли: понимания мира, ценности в жизни, поиски жизненно пути.

Один из этапов развития личности является образование. Это важный этап в жизни, который может очень сильно повлиять на дальнейшее развитие человека. Образование в широком смысле слова включает в себя обучение и воспитание, оно не только «образовывает» человек, но и формирует его психику, вырабатывает определенную точку зрения, мнение, мировоззрение.

Сейчас в наше время мы сталкиваемся с проблемой развития личности в образовании 40% детей не хотят учиться, и отвлекают 60% класса. Современные гаджеты: разновидность телефонов, смартфонов, компьютеров и т.д. Очень удобные, практичные, техника облегчила нам жизнь. Но в тоже время дети очень сильно разленились. Ученики считают только на калькуляторе, без Интернета не могут ответить на поставленный вопрос по занятию. Дети не хотят развиваться умственно и физически.

Преподавание – это целая наука жизни. Преподаватель должен быть авторитетом для студентов, но в то же время не навязывать свое мнение, он должен давать свободу выбора. И эта свобода должна заключаться в знаниях, а не в том что ученик делает все что хочет на уроке.

Я считаю что, дисциплин всегда должна присутствовать на занятиях.

Вывод: человек – это самое сложное явление из всего существа в мире и самое разумное. Каждый человек это личность, и на ее развитие влияет много факторов.

Научный руководитель: О.Б. Тарнопольский, д-р пед. наук, проф.

К.В. Устименко,

магістрант,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Зміни у суспільному житті нашої країни, встановлення прямих контактів з країнами Європейського союзу, підписання культурних та освітніх угод, існування широкого кола програм навчання студентів у вищих навчальних закладах світу ставлять перед вищими навчальними закладами України завдання щодо підготовки висококваліфікованих фахівців різних спеціальностей. Це вимагає переосмислення, дослідження та вирішення цілого ряду педагогічних проблем, серед яких виокремлюються проблеми ефективності викладання різних навчальних дисциплін.

Підбір методів навчання, це одна з умов ефективності навчального процесу, адже використання різноманітних засобів та методів навчання

у навчальному процесі вишу впливає не лише на процес навчання, але й на його результат. Однією з умов, що визначають вибір метода навчання, є зміст та методи певної науки взагалі та навчальної дисципліни зокрема. Вагоме місце серед методів навчання у останні роки посіли дидактичні ігри.

Підкреслюючи велике значення дидактичних ігор вчені по-різному визначають їх сутність та місце у навчальному процесі. У цьому контексті варто наголосити на відсутності єдності поміж науковців щодо використання самого терміна *дидактична гра* та визначення її місця у дидактиці. Так, наприклад, М. Стельмахович визначаючи велику роль гри у народній педагогіці, відносячи її як до методів виховання, так і до методів навчання зазначає «...що розумно організована гра є дійовим методом формування таких рис особистості, як дисциплінованість, кмітливість, сміливість, витривалість, винахідливість, спритність, рішучість, наполегливість, організованість, стриманість. Крім того, ігри вчать напружувати зусилля, керувати собою, бути точним, додержуватися правил поведінки, діяти в колективі; розвивають допитливість, кмітливість, сприяють сенсорному вихованню, вселяють життєвий оптимізм й будять емоційну снагу...».

А. Деркач та С. Щербак називають гру, яка використовується в навчальному процесі, як «...завдання, яке вміщує навчальне завдання (проблему, проблемну ситуацію), вирішення якого забезпечить досягнення певної навчальної мети...». А навчальна гра, на думку вчених «...націлена на засвоєння й використання конкретних знань, умінь та навичок, є засобом навчання, основний педагогічний зміст та призначення якого – навчити діяти...».

В. Семенов вважає, що «...оскільки ж виділення й усвідомлення системи ігрових і навчальних завдань можливе лише за наявності фіксованих правил гри, то дидактична гра належить до класу ігор за правилами. Проте для деяких дидактичних ігор обов'язковим є дотримання лише частини правил, бо вони (ігри) передбачають більш або менш виражені елементи рольової поведінки...».

Переходячи до розгляду питання щодо застосування дидактичних ігор у підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців різних спеціальностей, ми повинні зазначити, що вчені схвалюють застосування дидактичних ігор на початкових етапах навчання та по-різному ставляться до їх використання на подальших етапах. Так, наприклад, М. Крюков зазначає, що «...поява ділових ігор створила новий вид діяльності представників найрізноманітніших спеціальностей. Якими б не були уявлення про ділові ігри, прихильники цих уявлень одностайні у тому, що ділова гра є ефективним інструментом розвитку інтелекту спеціалістів, які беруть у ній участь, розвитку їх творчих можливостей при пошуку рішень завдань...». Свою думку стосовно цього питання висловлює і А. Капська, яка відзначає, що «...використання у професійній підготовці ділових і рольових ігор – це по суті своєрідна репетиція і перевірка того, як студен-

ти вміють користуватися словом у заданій психолого-педагогічній ситуації. Обидва види ігор дозволяють програти найрізноманітніші ситуації, в яких кожен студент, виступаючи то в одній, то в іншій ролі і володіючи виконавсько-мовленнєвими вміннями, має змогу довести доцільність своїх підходів до розв'язання тих чи тих педагогічних проблем...».

Підтримуючи думку тих науковців, які виступають за використання дидактичних ігор у вищих навчальних закладах, ми вважаємо, що використання дидактичних ігор у підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців різних спеціальностей сприятиме формуванню інтересу до навчання, підвищенню ефективності цього процесу, підготовці студентів до використання теоретичних знань у практичних ситуаціях та зміні негативних стереотипів щодо процесу навчання та буде мати позитивний вплив не тільки на навчально-пізнавальну діяльність, але й на особистість студентів.

Підсумовуючи все вищевикладене ми можемо констатувати, що дидактична гра належить водночас до двох сфер людської діяльності: гри та навчання та є засобом організації діяльності, протягом якої відбувається вивчення та пізнання явищ і предметів дійсності, розвиток мислення та здібностей, формування вольових якостей особистості. А також можемо розглядати дидактичну гру, як творчу вправу, яка використовується у навчально-виховному процесі, вміщує навчальне завдання та у штучно створених умовах, які відтворюють реальну обстановку, забезпечує досягнення конкретної навчальної мети та може розглядатися у групі практичних методів навчання. Саме тому використання дидактичної гри ми вважаємо одним з ефективних шляхів активізації навчальної діяльності у підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців різних спеціальностей.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

Л.Є. Цветкова,
3-й рік навчання,
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

СУЧАСНА СІМ'Я ТА ЇЇ ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ

«Тільки той стане справжнім
учителем, хто ніколи не забуває,
що він сам був дитиною»
В.О. Сухомлинський

Дитинство – найперший та найважливіший життєвий період, це перші сходинки до майбутнього життя, справжнього, яскравого, самобутнього та неповторного. Від того, як воно мине, залежить те, якою людиною

стане сьогоднішній малюк. Століттями вирішальної внесок у теорію виховання і соціалізації дітей, у формування світогляду, ціннісних орієнтацій, у становлення характеру підростаючого покоління, розвиток інтелектуальної, емоційної і вольової сфер особистості залежало від сім'ї. Як відомо, сім'я має великі природні можливості виховання, що певною мірою зумовлюється змогою спиратися на виховну силу традицій, інтенсивність або циклічність повторення виховних ситуацій, плеканням сімейних цінностей. Сімейне виховання – це вічна категорія, значення і роль якої ніколи не втраять своєї актуальності. Це цілеспрямований процес, який здійснюється певними шляхами або методами.

Виховання як проблема стосується не тільки педагогів, психологів та суспільства в цілому, виховання і навчання дітей – це, перш за все, справа кожної сім'ї, про що доводять наукові праці В.М. Бехтерева, П.П. Болонського, М.І. Демкова, П.Ф. Каптерева, П.Ф. Лесгафта, М.С. Луніна, О.М. Острогорського, О.М. Радищева та ін., в яких відображені сімейні ціннісні орієнтації, різні сторони розвитку й функціонування сім'ї. На сьогодні питання щодо виховання дітей в сім'ї є особливо актуальним. Проблеми сімейного виховання стали предметом дослідження педагогів, психологів, юристів, завдяки чому з'являється література, що розкриває труднощі, з якими можуть зіткнутися батьки у процесі виховання дітей, а також проблеми і завдання, які необхідно вирішувати правильно і своєчасно. Безліч соціальних досліджень присвячено питанням сімейного виховання.

Цілий ряд авторів, вчених-культурологів, соціологів, психологів, педагогів акцентують увагу на сімейних проблемах (А.С. Макаренко, Н.К. Крупська, В. О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський, Ю.П. Азаров, І.А. Андреев, Н.І. Болдирев та ін.). Варто зазначити, що, всі ці автори сімейне виховання та його роль у майбутньому дитини досліджували у різних аспектах. Одні приділяють увагу взаєминам дитини з батьками, у той час, коли інші роблять акцент на методах виховання і впливу на дитину та типових помилках.

Так, К. Д. Ушинський вказував на те, що вихователь (він же батько, тому що батько – це перший учитель, вихователь дитини), крім знання психологічних особливостей дитини, повинен володіти також виховними засобами і прийомами педагогічного впливу.

Видатний вітчизняний педагог-гуманіст В. О. Сухомлинський вважав, що вихователь повинен зайняти позицію дитини, стати на її бік, та назвав цей принцип духовною спільністю, вказуючи на те, що без її наявності не можна і говорити про сьогоднішній, істинний виховний процес. Нам видається слушною думка педагога, який зазначав: «Ми прагнемо до того, щоб вчителів та учнів об'єднувала духовна спільність, за якої забувається, що педагог – керівник і наставник. Якщо вчитель став другом ди-

тини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, в серці дитини ніколи не з'явиться зло... Виховання без дружби з дитиною, без духовної спільності з нею можна порівняти з блуканням у темряві».

Виховання в сім'ї, стосунки між її членами, ставлення батьків до дітей, форми і методи виховного впливу, чинники формування особистості дитини значною мірою визначають особливості її життя. Усесь цей процес успішно функціонує далеко не у всіх сім'ях. Так, якщо батьки в благополучних сім'ях передають дітям власні духовні цінності, формуючи відповідні ціннісні орієнтації, морально-етичні установки, які дозволяють їм самостійно рухатися у майбутньому, то діти-правопорушники здебільшого виховуються в сім'ях, де духовні, ціннісні орієнтації не є важливими для батьків, а ставлення дорослих до дітей авторитарне або повністю байдуже чи навіть вороже. Тому Ю.П. Азаров у своїх книгах «Педагогіка сімейних відносин» і «Сімейна педагогіка» характеризує три різні моделі сім'ї відповідно до встановлених між її членами взаєминами. Це ідеальна, середня та негативна моделі. Відповідно до кожної з них проаналізовано щоденні виховні ситуації, які можуть виникнути в будь-якій сім'ї. У своїх працях вчений підкреслює, наскільки важливо, починаючи з молодшого віку, «вселити» в дитину впевненість у свої сили. У той же час видатний педагог А. С. Макаренко у своїй «Книзі для батьків» описує неблагополучні сім'ї, батьків, які втратили дітей через свої помилки, сім'ї, де між вихователями і вихованцями встановилося почуття ненависті, розкриває причини таких випадків і показує шляхи вирішення подібних проблем.

Дуже багато авторів з давніх часів і до цього часу приділяють велику увагу особливостям і проблемам сімейного виховання – виховання і навчання дітей батьками. Кажучи про сучасне сімейне виховання, насамперед, хотілося б звернути увагу батьків на такий важливий аспект як увага до інтересів дитини та її потенціалу. Найбільша проблема в сучасному сімейному вихованні – бракування часу (батьки, як відомо, більшу частину свого часу приділяють роботі, щоб мати змогу дати дитині все необхідне – одяг, їжу, іграшки та навчання у елітних школах). Але мало хто з них замислюється над важливістю батьківської ролі, над тим, що дитині більше потрібна увага, тепле ставлення та своєчасне реагування на будь-які складнощі, з якими вона може зіштовхнутися. Переконані, що сучасному сімейному вихованню не вистачає «батьківської уваги» до дітей, бо матеріальне благо не зможе передати дитині усі ціннісні та культурні орієнтири, які потрібні малюку як фундамент для подальшого життя.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

КЕЙС-МЕТОД ЯК ЗАСІБ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У вищих навчальних закладах кейс-метод набуває своєї популярності як ефективний вид навчання для спеціальних цілей, про що свідчить аналіз емпіричного досвіду та наукових джерел в галузі педагогіки професійної освіти. Метод-кейсів є актуальним і привертає увагу багатьох як вітчизняних так і закордонних дослідників. Цьому питанню вже присвятили свої роботи такі науковці як Н. Волкова, О. Тарнопольський, С. Кожушко, Г. Багійєв, В. Наумов, В. Галузинський, І. Крамаренко, М. Євтуха та інші.

Як окремий підхід **кейс-метод** (який ще називають «метод ситуаційного аналізу») виник на початку 20-го століття у Гарварді. На території України цей метод набуває популярності в галузі професійної освіти тільки наприкінці 20-го століття. Слід також зазначити, що українська вища школа метод ситуаційного аналізу використовує переважно для навчання студентів економічного та юридичного напрямів, тому інтерес нашого дослідження викликає підготовка майбутніх психологів.

Саме стисле пояснення методу ситуаційного аналізу дає вільна енциклопедія Вікіпедія (Метод кейсов:Вікіпедія, 2015). Згідно цього пояснення, метод кейсів (кейс-метод, метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) – техніка навчання, що, використовує опис реальних ситуацій. Кейси ґрунтуються на реальному фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації; ті, хто навчаються повинні досліджувати ситуацію, розібратися в суті проблеми, запропонувати можливі рішення і вибрати найкращий варіант розв’язання проблеми.

На наш погляд, найбільш вдале та розширене пояснення методу ситуаційного аналізу дає О. Тарнопольський. На його думку кейс-метод, відомий також під назвами «метод конкретних ситуацій» або «метод ситуаційного аналізу» – це тренувальна інтерактивна технологія колективного навчання, пов’язана з використанням опису ситуації професійної діяльності, які ті, хто навчається, мають колективно проаналізувати, розібратися у сутності проблем, що виникли в цих ситуаціях, з метою знаходження колективного рішення таких проблем, яке буде оптимальним для кожної з контрактних ситуацій, описаних у кожному з конкретних кейсів. У більшості випадків кейси ґрунтуються на реальних ситуаціях реальному фактичному матеріалі, але можуть бути і віртуальними, тобто вигаданими, але наближеними до реальних ситуацій.

Робота з кейсами проводиться у парах (діадах) або малих групах (мікрогрупах) з можливим подальшим обговоренням прийнятих рішень всією академічною групою студентів та призначена для того, щоб: а) максимально повно і точно змодельовати професійну діяльність у ситуаціях необхідності прийняття колективних рішень з професійних проблем; б) привчити тих, хто навчаються приймати такі рішення в умовах спільного обговорення професійних проблем рідною або іноземною мовою; в) забезпечити перенесення студентами набутих ними теоретичних знань у професійну (виробничу) практику; г) сформувати у майбутніх фахівців уміння та навички ведення професійної полеміки.

О. Тарнопольський також виділяє основні переваги кейс-методу в навчанні майбутніх фахівців, а саме:

1) максимально повно і точно моделює майбутню професійну діяльність студентів, при цьому в такому складному (хоча і повсякденному) аспекті цієї діяльності, як прийняття правильних рішень у проблемних професійних ситуаціях в умовах дефіциту часу – тим самим привчаючи майбутніх випускників ефективно виконувати свої, мабуть, найважливіші і найскладніші професійні функції;

2) як мало який інший метод навчання, забезпечує ефективне перенесення набутих професійних (теоретичних) знань у практику професійної (виробничої) діяльності;

3) найбільш ефективно привчає студентів (тренує їх) до спільного прийняття професійних рішень в умовах колективного обговорення/ дискусії, інколи диспуту, що також моделює характерні умови майбутньої професійної діяльності і готує до ефективної праці у таких умовах;

4) привчає студентів висловлювати і відстоювати свою точку зору, доречно і повно аргументувати її в умовах розбіжності думок, одночасно привчаючи уважно та з повагою вислуховувати думки інших людей, враховувати ці думки і погоджуватися з усім раціональним і обґрунтованим у них;

5) є надзвичайно ефективним у навчанні іноземних мов для професійного спілкування, оскільки дозволяє автентично відтворювати типові ситуації іншомовної професійної комунікації, в яких фахівці з різними рідними мовами змушені разом вирішувати питання та проблеми пов'язані з професійною діяльністю, користуючись мовою, що є іноземною принаймні для частини з них, тобто ті найбільші розповсюдженні обставини, в яких фахівці змушені користуватися іноземною мовою у своїй професійній діяльності.

Отже, вважаємо, що кейс-метод може бути ефективним засобом моделювання професійної діяльності майбутніх психологів.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ

На сучасному етапі підготовка педагогічних кадрів Республіки Болгарія вимагає нових підходів в області професійної освіти і навчання. У короткостроковій перспективі вони пов'язані з соціально-економічними наслідками кризи, довгостроковими демографічними змінами, глобалізацією та іншим. Сьогодення вищої педагогічної освіти Республіки Болгарія характеризується значними змінами, інформатизацією, інтернаціоналізацією та модернізацією освітнього простору. Слід зазначити, що вивчення та аналіз основних етапів вищої педагогічної освіти країни є конче необхідним для вирішення сучасних проблем вищої педагогічної освіти України так як, аналіз та узагальнення досвіду країн Євросоюзу є актуальним завданням в контексті її інтеграції до загальноєвропейського освітнього простору. Аналіз набутого досвіду країн-членів ЄС дозволяє Україні уникнути помилок, викликаних однобічністю й поспішним запозиченням зарубіжних систем підготовки професійних кадрів. Отже, вдосконалення існуючої системи підготовки висококваліфікованих фахівців в Україні потребує аналізу світового досвіду, і зокрема Республіки Болгарія.

Історичний розвиток Республіки Болгарія вагомо відобразився на становленні першого етапу розвитку вищої педагогічної освіти держави. Після проголошення Болгарії незалежним царством у 1908 році, першої світової війни (1914-1918), формування профашистського уряду в 1923 році та входу радянської армії на територію Болгарії у 1944 році, країна зіштовхнулася не лише з політичними, але й соціальними та економічними потрясіннями. Незважаючи на постійні зміни політичних режимів, форми управління країною, зовнішні та внутрішні орієнтири розвитку, вища освіта Республіки Болгарія дотримувалася своїх національних особливостей, які ґрунтувалися на власних традиціях і досвіді. На цьому етапі розвитку вищої педагогічної освіти Болгарії, Софійський університет був хранителем європейських традицій не лише тому, що більшість його професорів отримували підготовку в Європі, але і внаслідок того, що вся його історія аж до 1944 р. була насправді історією захисту старих і створення нових європейських академічних цінностей та університетського духу. Вчені цього університету відстоювали демократичні принципи навчання.

З 1944 року зі звільненням Болгарії від фашизму розпочався етап розвитку, що ознаменувався стрімким піднесенням вищої педагогічної освіти та продовжувався до 1989 року. За цей час було відкрито два університети і 25 інститутів, в основному інженерно – технічних, медичних тощо, які створювалися у найбільших містах країни. На даному етапі розви-

тку вищої освіти Болгарії спостерігався значний політичний, економічний, науковий і академічний вплив Радянського Союзу. Педагогічні дослідження у різноманітних напрямках здійснювалися у НДІ педагогіки ім. Т. Самодумова. [

З початком демократичних перетворень від 1989 року країна отримує назву Республіка Болгарія. Вища освіта зазнала значного реформування у порівнянні з реформами в сфері економіки, сільського господарства, соціальної сфери, а також змін в дошкільній, початковій і середній освіті. На думку Ш. Джусенбаєва, «Болгарія є наочним прикладом того, як у країні, що переживає серйозну економічну і соціальну кризу, вища освіта була визнана найбільш надійною сферою для фінансових й інтелектуальних інвестицій».

Сучасна система вищої освіти Болгарії включає 51 університет (з них 37 державних і 14 приватних), у тому числі 44 університети та спеціалізовані вузи і 7 приватних коледжів. У порівнянні з показниками країн ЄС ця кількість значно перевищує середнє значення показників (таких як населення і територія) в порівнянні з показниками країн Європейського Союзу. Систему вищої педагогічної освіти країни сьогодні утворюють 11 вищих навчальних закладів (Бургаський відкритий університет, Південно – західний університет «Неофіт Рілські», Університет Св. Паїсія Хилendarського, Університет Св. Кирила і Мефодія, Академія музичного та танцювального мистецтва, Софійський університет Св. Климента Охридського, Технічний університет (Софія), Шуменський університет, Русенський університет «Ангел Канчев», Університет імені проф. Ассена Златарова, Фракійський університет).

Сучасна система вищої освіти Республіки Болгарія характеризується недостатнім контролем держави кількісного зростання мережі університетів, якості навчання та недостатньою кількістю інвестицій в освіту. Все це перешкоджає модернізації системи вищої освіти в Болгарії та розвитку вузівської науки відповідно до міжнародних критеріїв і європейських стандартів.

Науковий керівник: С.В. Сапожников, д-р пед. наук, доц.

Т.В. Чухно,
магістрант, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА СКЛАДОВА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Створення в Україні національної системи освіти на принципах гуманізму, духовності та патріотизму обумовлює необхідність певних змін

в професійній підготовці викладача, від особистості якого великою мірою залежить успішне досягнення нових освітніх цілей. Завдання сучасної вищої освіти полягає не тільки в тому, щоб підготувати гармонійно розвинутого та висококваліфікованого фахівця своєї справи, а й у тому, аби підготувати педагога-майстра, який глибоко розуміє і усвідомлює свою роль у суспільстві, вміє творчо використовувати здобуті знання на практиці, цінує колективний досвід, думку колег, культивує кращі риси української ментальності та виховує у студентів бережливе ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій. Вирішення цієї проблеми започатковується у вищому педагогічному закладі і передбачає насамперед реалізацію ціннісно-орієнтованого та культурологічного підходу до змісту педагогічної освіти.

Сьогодні особливо важливо приділяти більше уваги підготовці викладача як вихователя задля оволодіння найскладнішою наукою – формуванням особистості людини. Інноваційні процеси в суспільстві, зміна цінностей та орієнтацій, збільшення потреби в індивідуальній активності та відповідальності вимагають від системи освіти перегляду концептуальної системи поглядів на професійну освіту у вищій школі. Саме тому не випадково зміцнюється увага дослідників до особистості викладача, до її духовного і професійного формування та становлення.

Практики неодноразово наголошували на тому факті, що сучасній системі професійної освіти бракує культурологічної складової або принципу культурологічної парадигми, тобто культурологічного підходу до процесу формування професійно орієнтованої особистості майбутнього викладача. Усвідомлюючи важливість включення такого принципу до навчальних програм відповідних дисциплін, можемо констатувати той факт, що культурологічна парадигма орієнтує навчально-виховний процес не лише на знання, а й на засвоєння елементів культури, навчання, поведінки, спілкування, таким чином протиставляючи себе застарілій центричній системі.

Явище культурологічної парадигми наявне в педагогіці на всіх її рівнях: безпосередньо на рівні парадигми, як загальнонаукового підходу; на рівні педагогічної методології, технології і, нарешті, на рівні окремих методів і засобів. Відповідно до змісту зазначеної парадигми, людина містить в собі частину культури, і не тільки розвивається на основі культурних цінностей, але й вносить щось нове, тобто особистість стає творцем нових елементів культури. У зв'язку з цим освоєння культури, як системи цінностей, є, по-перше, розвитком самої людини і, по-друге, становленням її як творчої особистості.

Для деяких науковців поняття культурологічної парадигми в системі вищої професійної освіти включає в себе історично конкретну сукупність знаково-символічних систем, що акумулюють досвід буття у вигляді способів мислення, пізнання, усвідомлення, а також у вигляді знань, ціннос-

тей, способів, що зберігають і відтворюють досвід власне духовної діяльності в суспільному і особистому менталітеті. Культура – це проекція духовного світогляду людини, форм комунікацій та взаємодії з навколишнім світом. У цьому і полягає нерозривний зв'язок між культурою, освітою і вихованням.

У сучасній вищій школі особлива увага приділяється саме процесу виховання: високі вимоги пред'являються не тільки до професійних якостей спеціаліста будь-якого профілю, але й до його духовно-морального стану, стосунків з колегами, знань національної культури, за допомогою якої людина засвоює цінності свого народу, розвиває свою національну свідомість, здійснює культурну самоідентифікацію, що є домінантою в культурологічній освіті майбутнього фахівця.

Згідно з навчальними планами та програмами вищих навчальних закладів педагогічного спрямування, теми, що вивчаються, націлені саме на розширення культурологічних знань.

Сучасне суспільство вже давно живе в умовах глобалізації, коли різні культури так тісно переплелися, що повноцінне існування людини забезпечується збереженням рівноваги культурної багатоманітності. Сучасна людина реально живе, мислить і діє в просторі багатьох культур, обмежувати вплив яких неможливо й недоцільно. Тому сучасний компетентний фахівець має бути готовим здійснювати професійну діяльність у полікультурному світі, навіть якщо виховувався в певному культурному середовищі та свідомо поділяє його традиції та цінності.

Саме цим і пояснюється той факт, що культурологічна освіта студента повинна бути полікультурною, розкриваючи множинність культурних барв та відтінків. Вивчення культурної спадщини як свого, так і інших народів стане важливою запорукою успішної реалізації багатьох проектів сучасної професійної освіти.

Українська культура, як і культура інших народів, набуває повноти і неповторності лише в співіснуванні з різними традиціями світового культуротворення. Так, саме буття України на стику культур зумовило її зв'язок із загальносвітовим історико-культурним простором. Лише в контексті світових процесів українська культура являє нам своє покликання і гуманістичне значення. Тому, на наш погляд, культурологічний підхід у процесі психолого-педагогічної підготовки майбутнього викладача має бути реалізовано саме через гуманітаризацію її змісту. Дослідження змісту професійної орієнтації майбутнього викладача на підставі культурологічного підходу вимагає від системи освіти ВНЗ розробки та упровадження спецкурсів, практикумів, семінарів щодо проблем загальнокультурної підготовки, що має забезпечувати свідомий вибір майбутнім викладачем духовних цінностей, формувати на їх основі систему професійно-ціннісних орієнтацій (орієнтацій на творчість у професійній діяльності, на розвиток особистості майбутнього фахівця, на професій-

не самовдосконалення та співробітництво, на обмін духовними цінностями тощо).

Отже, завданням всієї системи виховання в Україні є виховання громадянина. У вищому навчальному закладі суттєвим є використання теоретичної парадигми національного виховання через тріаду рис особистості «громадянин – патріот – гуманіст». Вищі навчальні заклади мають здійснювати підготовку інтелектуального генофонду нації, виховання духовної еліти, примножувати культурний потенціал, який забезпечить високу ефективність діяльності майбутніх спеціалістів. Безперечно, велика увага має приділятися використанню виховного потенціалу навчальних предметів, які формують філософсько-світоглядну позицію, науковий досвід, пізнавальну активність і культуру розумової праці, навички самоврядування, соціальної активності і соціальної відповідальності.

Таким чином, вказані аспекти змісту вищої педагогічної освіти підкреслюють той факт, що результативність діяльності вищого навчального закладу визначається особистістю педагога, який має володіти широкими знаннями як у сфері культури, так і в галузі психології, педагогіки та методики навчання тому чи іншому предмету.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

О.В. Шкурко,
магістрант,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВНЗ

Навчально-виховне середовище вищого навчального закладу відрізняється розмаїттям функціональних, рольових, міжособистісних, між групових взаємозв'язків. Вони складні, неоднозначні та тісно переплетені, оскільки охоплюють педагогічну, соціальну, психологічну та багато інших сфер життєдіяльності. У такому розмаїтті стосунків стає неминучим зіткнення інтересів, настанов, думок, позицій, потреб людей. Ці зіткнення виявляються в конфліктах, котрі часто мають руйнівні наслідки.

Широко відомо, що конфлікти існували завжди, з моменту появи людини. Там, де є людина, завжди є конфлікти, вони супроводжують людей від народження до смерті. Незважаючи на це, загальноприйнятого поняття конфлікту не існує.

Вчені розділилися в думці не тільки щодо поняття, але і щодо ролі, функцій конфліктів у житті людини. Одні надають йому позитивне значення, вважаючи, що конфліктні ситуації допомагають людині у вирішенні

ні життєвих і професійних проблем. Інші ж, навпаки, стверджують, що конфлікти є негативним явищем і ні до чого доброго не призводять.

Так, Н.В. Гришина розглядає конфлікт «як реакцію людей на перешкоди на шляху досягнення різних видів спільної діяльності, на поведінку інших, яка не відповідає сподіванням, а також як реакцію на основі несумісності характерів, розбіжностей культурних засад і потреб».

Н.Д. Левітов говорить про конфлікт як боротьбу мотивів, що є одночасно і зовнішнім, і внутрішнім конфліктом. Зовнішній конфлікт знаходить своє втілення в тому сенсі, що він визначається передусім об'єктивними зовнішніми причинами. Внутрішній конфлікт – це внутрішня боротьба, переживання душевного розладу.

К.О. Абульханова-Славська стверджує, що «...з інструментальної точки зору конфлікт виступає як один із засобів самоствердження, подолання тенденцій, які заперечує особистість. Конфлікт можна розуміти і як процес: у цьому випадку він являє собою ситуацію незнайденого виходу, розвитку дій на шляху пошуку засобів стабілізації стосунків. У тактичному плані конфлікт – це один із крайніх засобів урегулювання міжособистісних відношень...».

І.В. Ващенко і Т.І. Белавіна наводять таке визначення конфлікту: «Конфлікт – це процес різкого загострення суперечності і боротьби двох чи більш сторін-учасників у розв'язанні проблеми, що має особистісну значущість для кожного з її учасників».

О.Г. Ковальов вважає, що «...конфлікт – це суперечність, яка виникає між людьми у зв'язку з розв'язанням тих чи інших соціальних питань або питань особистого життя...».

Щодо проблеми запобігання конфліктам, то в останні роки вона набуває особливої актуальності і практичної значущості, що зумовлено трудноємістю безпосереднього розв'язання вже розгорнутих конфліктів. Запобігти конфліктам значно легше, ніж конструктивно розв'язати їх. Профілактика потребує менших витрат сил, засобів, часу і запобігає навіть тим мінімальним деструктивним наслідкам, котрі має будь-який конструктивно розв'язаний конфлікт.

У роботах А.Я. Анцупова та А.І. Шипілова, на нашу думку, найбільш повно висвітлена діяльність із запобігання конфліктам, котра повинна проводитись за чотирма основними напрямками: створення об'єктивних умов, що перешкоджають виникненню і деструктивному розвитку серед конфліктних ситуацій; оптимізація організаційно-управлінських умов роботи навчального закладу; усунення соціально-психологічних причин конфліктів; блокування особистісних причин виникнення конфліктів.

Значним аспектом запобігання конфліктам є вибір людьми стилю поведінки у процесі конфліктної взаємодії, що є серією взаємоспрямованих інтеракцій. У ході останніх учасники взаємодії використовують різноманітні прийоми та техніки впливу на партнера, частина з яких специфічна

для кооперативної чи конкурентної взаємодії, а останні можуть використовуватися і в тому, й у іншому контексті.

Важливо підкреслити, що не існує такого стилю, про який можна однозначно сказати, що він «добрий» чи «поганий». Кожний стиль може бути оптимальним і забезпечувати найкращий ефект залежно від конкретних умов виникнення і розвитку конфлікту. Важливим аспектом зниження ймовірності виникнення конфліктів у педагогічних колективах, а отже, їх запобігання є об'єктивна, справедлива оцінка результатів діяльності людини.

Не менш важливим аспектом запобігання конфліктам у навчальних закладах є особистість педагога, оскільки особистісні риси педагога відіграють визначну роль у характері взаємодії з іншими учасниками педагогічного процесу – колегами, студентами.

Таким чином, конфлікт – це складне, багатогранне явище в системі людських взаємин.

На сьогодні не існує загально визнаного поняття конфлікту. В науковій літературі конфлікти характеризуються за різними аспектами, спектр яких досить широкий: психологічний (внутрішньо-особистісний); уявлення про реакції людей на якісь невідповідності; змагання, конкуренція, протидія, боротьба (внутрішня та зовнішня); зіткнення, протилежність, суперечності, несумісність поглядів, настанов, мотивів, цілей, інтересів; засіб самоствердження або нанесення шкоди іншим чи, навпаки, шлях урегулювання взаємин тощо.

Конфлікти мають велике значення в формуванні навчально-виховного середовища ВНЗ, висока конфліктогенність якого потребує з'ясування причин їх виникнення.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

О.А. Шпак,

1-й год обучения,

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

О НЕОБХОДИМОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОДЕЛИ ГАРМОНИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Интеграция современного образования в Украине держит курс на Европу, мы берем с нее пример и принимаем их, например, Болонскую систему за основу образовательного процесса. Но Европа предлагает нам и другие варианты построения системы образования.

Финское образование считается одним из лучших в мире. Раз в 3 года авторитетная Организация экономического сотрудничества и разви-

тия проводит международные исследования, согласно которым финские школьники показали самый высокий в мире уровень знаний. Невероятно, что при таких высоких результатах школьники проводят наименьшее количество времени за учебой. Финны говорят: «Либо мы готовим к жизни, либо – к экзаменам. Мы выбираем первое». Можем ли мы в Украине выстроить такую систему образования, которая поможет нашим школьникам при минимуме усилий в учебе показывать максимально высокий уровень знаний, да еще и за время учебы качественно подготовиться к жизни? Что нам в этом может помочь?

Для ответов на эти вопросы обращусь к Модели Гармонии, разработанной автором в 2005 году и описанной в сборнике научных трудов кафедры психологии Восточно-украинского национального университета им. В. Даля «Теоретические и прикладные проблемы психологии».

Модель Гармонии помогает скоординировать учебный процесс сразу по семи сферам жизнедеятельности ребенка, а также с каждым годом обучения все больше и больше углубляться в каждую сферу и получить максимально обширную подготовку не только к жизни, но и к будущей профессии. По каждой сфере ребенок получит не только теоретическое знание, но и разовьет практические навыки.

Рассмотрим каждую из сфер, что она дает ребенку и образовательному процессу.

Здоровье.

Всемирная Организация Здравоохранения определила здоровье, как состояние полного физического, психического и социального благополучия. В ходе дальнейшего развития данное определение получило расширение и включает в себя состояния полного психологического, душевного и духовного благополучия. В данном случае психологическое благополучие – это состояние равновесия в чувствах и эмоциях, умение осознать свои внутренние переживания и назвать их. А душевное благополучие – это внутренне равновесие или обретение внутреннего покоя, умиротворения. То есть в первом случае ребенок учится распознавать свой внутренний мир, а во втором – наводить в нем порядок.

В процессе развития и укрепления физического здоровья ребенок становится более выносливым, активным, гибким, а при развитии психического, психологического и душевного благополучия, он становится умиротворенный и уравновешенный. Духовное здоровье помогает ощутить связь с Высшим смыслом жизни. За время обучения ребенок получит знания и разовьет навыки ухода за своим телом, развития своей физической формы и поддержания здоровья на должном уровне. Таким образом, должным образом уделяя внимание этой сфере, ребенок обретает связь с Землей и у него повышается уровень выживания. Система образования от такого подхода выигрывает, так как дети оздоравливаются и укрепляют

свое здоровье, не отрываясь от учебного процесса, уменьшается количество пропусков занятий и, соответственно, увеличивается количество посещений. Кроме этого, у детей повышается мозговая активность, помноженная на умиротворенность реакций, т.е. увеличивается объем всех видов памяти, что повышает уровень успеваемости учеников.

Карьера.

Внимание такой сфере жизнедеятельности человека, как «Карьера», позволяет ребенку более успешно пройти социализацию и адаптацию в обществе. За время обучения ребенок получит возможность определить свой квалификационный тип, свою профессиональную принадлежность, систему своего взаимоотношения с миром, а так же найдет сферу своего профессионального применения. В процессе профориентации он так же сможет выработать практические навыки в интересующей его профессии и, получив минимальный профессиональный набор практических навыков в других профессиях, он станет более защищен в социальной среде.

Семья.

По определению «Семья» – это не только родственники, но и единомышленники. Уделяя должное внимание этой сфере жизнедеятельности человека, мы обучаем ребенка не только как жить в собственной семье, наладить отношения с родителями, в будущем найти своего спутника жизни и обрести с ним счастье, но и как окружить себя группой единомышленников, с которыми можно развиваться и лично и профессионально.

Система образования снова в выигрыше, так как ученики обретаю единство, что снова повышает уровень их производительности и в геометрической прогрессии увеличивает количество результативных идей.

Знание.

Кроме общеобразовательных знаний, в процессе подготовке к Жизни, а не только к экзаменам, детям очень важно дать знания о них самих и о системе мироустройства. Вообще, до пяти лет своей жизни человеку нужно узнать, что такое хорошо и что такое плохо. А так же в любой ситуации научиться делать автоматический выбор в пользу «хорошо». До семи лет своей жизни он должен уже познать основные законы мироустройства, в дальнейшем же только углубляться в их изучение. Но, к сожалению, современные родители сами не настолько грамотны, да еще и слишком поглощены собой или зарабатыванием денег, что дети науку жизни изучают методом «научного тыка», ну а себя, зачастую, не знают и до конца своих дней. Поэтому система образования вынуждена наверстывать эти упущения и давать детям не только погружение в систему знаний, но и вообще знакомство с миром и самим собой. В таком подходе есть огромное преимущество, так как чем лучше ребенок знает себя, тем легче ему принести пользу обществу и системе образования в частности.

Дети.

Дети – это те за кого мы несем ответственность. Те, кому мы даем знания, тепло, поддержку, обеспечение, духовное наставление. Поэтому для учеников дети – это не только их сверстники, а и те, кто младше их, слабее их, неразумнее их, беспомощнее или менее обеспечен. Уделить внимание сфере «Дети» – это значит наладить не только внутрigrупповую коммуникацию между детьми, а и научить их заботиться об окружающих, поделиться своим знанием, помочь и поддержать, научить брать на себя ответственность и нести ее до конца с достоинством.

Ответственность и забота взращивают нацию, а от этого выигрывает не только система образования, а и все государство в целом.

Достоинство.

Понятие «Достоинство» относится как к Человеку с большой буквы, так и к финансам. Есть личное достоинство, а есть достоинство монеты. Обращая внимание на эту сферу жизнедеятельности, стоит развивать все виды достоинства: расти личноcтно – соревноваться с самим собой, каждый день становиться лучше самого себя вчерашнего, а так же изучать финансовую грамоту, умение работать с банковской системой и защитить себя финансово при любой ситуации в стране.

Мудрость.

Мудрость и духовность – это основа основ любого Человека и Жизни в целом. Человек – это триедин Духа, Души и Тела. При работе с Моделью Гармонии, и ее применение в системе образования дает нам возможность проработать и раскрыть, а таким образом и защитить все эти три составляющих Человека.

Мудрость – это и умение: находить во всем Высший смысл, оставаться оптимистом в любой жизненной ситуации, сориентировать свой ум и мысли на светлое как будущее, так и настоящее.

Высокодуховные люди, а тем более мудрецы, очень схожи на святых. Один же святой спасает целый город. Если таких святых десятки и сотни мы можем поднять нашу страну. От этого, особенно в нынешнее время, выигрывает не только система образования, но и весь мир.

Таким образом, когда система образования примет Модель Гармонии, как отправную точку в построении программы обучения, то в самое ближайшее время наше общество обретет гармонию и цельность, а нам, взрослым, придется жить в мире, который выстроят наши дети. Перестраивая систему образования в соответствие с Моделью Гармонии мы, не только даем ученикам знания в точных и гуманитарных науках, но и учим этими знаниями пользоваться на практике, плюс еще расширяем их диапазон знаний и практических навыков согласно жизненным условиям, таким образом, готовим их к Жизни.

Научный руководитель: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

ПРОФІЛАКТИКА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ

Процес соціалізації постійно супроводжується необхідністю вибору людиною однієї з альтернатив поведінки, різноманітними реакціями у взаємодії з окремими людьми та соціумом. Стимулом для вдосконалення, досягнення гармонії з оточенням є соціальні норми – сукупність вимог і очікувань, що висуває соціальна група, організація, суспільство до всіх членів з метою здійснення діяльності усталеного зразка. Нормативні вимоги й очікування фіксуються і виражаються як у вербальній (писані закони, інструкції, кодекси), так і в невербальній (символічна атрибутика, народні моральні норми поведінки) формах.

Суб'єкти діяльності, дотримуючись соціальних норм співжиття, вимагають від інших відповідної поведінки. Нормальною вважається поведінка, яка адекватно відповідає потребам і можливостям розвитку та соціалізації індивіда в рамках його взаємодії з мікросоціумом. Проте немало індивідів негативно реагує на вимоги суспільства, що спричиняє відхилення у поведінці.

У науково-педагогічній та психологічній літературі можна виділити ряд досліджень щодо зазначеної проблеми (А.Д. Гонеев, В.Н. Липник, А.Ф. Никитин, М.А. Галагузова).

Поведінка з відхиленням – девіантна (лат. *deviatio* – відхилення) – система дій і вчинків, які суперечать загальноприйнятим соціальним нормам права, культури, моралі.

Девіантної поведінки набувають особи, соціалізація яких проходить у середовищі, що сприяє такій поведінці (агресія, аморальність, насильство). У цьому середовищі дані фактори вважаються нормальними, а суспільство ставиться до них толерантно.

Профілактика соціальної дезадаптації дітей і підлітків відноситься до числа найважливіших завдань держави. Особливої актуальності ця проблема набуває на сучасному етапі розвитку країни, що характеризується бурхливими освітніми процесами в різних галузях суспільного життя, суттєвим оновленням всієї системи сформованих у суспільстві відносин. Необхідним завданням у цьому процесі виступає нейтралізація негативної і формування позитивної спрямованості особистості. Це обумовлено цілою низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів.

По-перше, ідеологія соціальної держави сприяє підвищенню соціальних стандартів та очікувань. При цьому актуальною стає проблема запобігання соціальної дезадаптації індивідів, в першу чергу дітей, подолан-

ня негативних тенденцій зростання дитячої бездоглядності та ліквідації її наслідків.

По-друге, процеси дезадаптації дітей і підлітків пов'язані зі складною соціально-економічною та морально-психологічною ситуацією в нашій країні, яка характеризується в тому числі зростанням бездоглядності, безпритульності та антигромадських проявів серед неповнолітніх.

По-третє, формування системи профілактики бездоглядності та безпритульності, що сприяє запобіганню соціальної дезадаптації, вимагає чіткого розмежування функцій і тісної взаємодії між органами влади різних рівнів.

Беззаперечним є той факт, що нинішні діти не дуже схожі на своїх однолітків двадцятирічної давності: вони більш збудливі і менш керовані, більш інтелектуально розвинені та разом з тим більш інфантильні, вони вміють красиво говорити, однак не вміють працювати руками, вони можуть годинами нерухомо сидіти біля телевізора чи комп'ютера, мало читають, не люблять вчитися і не мають навичок сюжетно-рольової гри.

Американські вчені, які працюють в рамках психологічної та соціальної служб (Д. Міллер, Ю. Галантер, К. Прибрам), вважають, що зняття негативних проявів у поведінці дитини, перш за все, пов'язано з впливом оточення на неї. Звичайно, можна прибрати всі зовнішні перешкоди – не дозволяти дивитися телевізор, змінити школу або клас, переїхати в інший район, але через деякий час труднощі з'являться знову – дитина почне конфліктувати з іншими вчителями, тікати зі школи або будинку, знайде нову компанію тощо. Саме тому необхідно змінити самого підлітка, навчити долати труднощі, що неминуче виникають у соціумі. Це говорить про те, що справа не в обставинах, а в самій дитині, в ефективності її соціальної адаптації.

Основною причиною формування дитячої соціальної дезадаптації є соціально неблагополучні сім'ї, але це не завжди є однозначною причиною.

Таке, на жаль, трапляється і в благополучній родині, коли батьки не знаходять взаємопорозуміння зі своєю дитиною. Вони мають своє уявлення про власну дитину, яка, на їх погляд, не має ніяких недоліків. Як правило, це асоціації зі «зручною дитиною».

Але будь-яка дитина має особистісні якості й може не входити в рамки нав'язаного уявлення батьків. Маючи свої особливості, дитина може потрапити в ситуацію непорозуміння з батьками і, як наслідок, вийти з-під впливу виховної системи, підкорившись іншому впливу. У результаті цього в школі знижується успішність, яка часто залежить від ставлення вчителів до учня, починаються проблеми з педагогами, а далі – пошук однокласників у неформальному середовищі, яке може руйнувати пріоритет поки ще нестійкої шкали людських цінностей дитини.

Такі умови створюють велику ймовірність для дитини потрапити в групу ризику, де батьки повністю втрачають вплив на дитину, не знаходять жодних механізмів впливу на дитину.

Отже, батьки мають ставитися до своїх дітей як до найголовнішої цінності у житті, намагатися розуміти і приймати свою дитину в будь-якій ситуації, більше спілкуватися, щиро, а не формально цікавитися думками, переживаннями та проблемами дитини. З дітьми варто спілкуватися з позиції друга, а не з позиції господаря.

Дуже важливо, щоб особистісні якості дитини не стали причиною її соціальної дезадаптації в житті, і в цьому, в першу чергу, повинні допомагати батьки.

Науковий керівник: І.В. Манохіна, канд. пед. наук.

Наукове видання

СУЧАСНА ВИЩА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

III Всеукраїнська конференція
молодих вчених та студентів

Тези доповідей

2 квітня 2015 р.

(українською, російською та англійською мовами)

Комп'ютерна верстка *О.М. Гришкіна*

Підписано до друку 24.03.2015. Формат 60×84/16.

Ум. друк. арк. 5,58. Тираж 90 пр. Зам. № .

ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля».

49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В.І. Леніна, 18.

Тел. (056) 778-58-66, e-mail: rio@duer.edu

Свідоцтво ДК № 4611 від 05.09.2013 р.

Віддруковано у ТОВ «Роял Принт».

49052, м. Дніпропетровськ, вул. В. Ларіонова, 145.

Тел. (056) 794-61-05, 04

Свідоцтво ДК № 4765 від 04.09.2014 р.